

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI NR 8 (76/522) 2007

VABADUSRISTI
LUGU

SOOMEPOISID LAHINGUTES NING
SOOME JA EESTI AJALOOS

TÄPSUSRELVADE KALIIBRITEST II

KAITSELIITLASTE VARUSTUSEST UUEL AASTAL

EESTI VABARIIK 90: JAANUAR – VABADUSSÕJA KUU

**AS GALVI-LINDA TERVITAB
VANU JA UUSI PARTNEREID
JÕULUDE PUHUL.**

TÕISEID KOHTUMISI UUEL AASTAL!

AS GALVI-LINDA
[HTTP://WWW.GALVILINDA.EE](http://www.galvilinda.ee)

12

Sakala naiskodukaitsjad tähistasid ringkonna aastapäeva

15

Mäletame kaitseliitlastest suurmehi: Martin Müür 100

30

Kaitseliitlaste varustusest uuel aastal

38

Lauri Pääslase mälestusmatk – kas uus traditsioon?

KK! KAITSELIIT ARVUDES

33 Vabadussõja mälestusmärgile asetab Kaitseliit koos kohalike omavalitsustega jaanuarikuus pärja, meenutamaks Vabadussõja pöördelahinguid.

VABADUSRISTI LUGU

Vabadussõja võidusamba rajamisega kaasnevad arutelud näitavad, et pole ülearune meenutada Vabadusristi ajalugu8

NIMED, MIDA POLE RAIUTUD MARMORTAHLILE II

Major Riho Ühtegi jätkab Kaitseliidu taasasutamislöö meenutamist jutuga mehest, kelle juhtimise ajal viidi Kaitseliit kaitsejõudude koosseisu18

KAITSELIITLASTE VARUSTUSEST UUEL AASTAL

2008. aastal eraldatakse riigikaitsekulutustes rohkem raha kaitseliitlaste ja reservväelaste varustamiseks30

Head juubeliaastat meile kõigile! 6

Alutaguse kaitseliitlased Kymenlaakso reservistide juubelil 6

Demokraadist kindral diktaatori nahas 7

Soomepoisid lahingutes ning Eesti ja Soome ajaloos 10

Sakala naiskodukaitsjad tähistasid ringkonna aastapäeva 12

Hiumaa Kaitseliidu meretagused tegemised 13

Mäletame kaitseliitlastest suurmehi: Martin Müür 100 15

Valmisolek väarikaks lahkumiseks 22

Täpsusrelvade kaliibritest II 23

Õppuselkäinu mure varustuse pärast 29

Vabatahtlikult oma raha eest riiki kaitsma? 29

Kaitseliidu Tartu maleva aastaõppus "Hundilõks" täitis eesmärgi 34

Eve Täht – noore hingega noortejuht 36

Sügisvaheaeg telklaagris Võru linnas 37

Lauri Pääslase mälestusmatk – kas uus traditsioon? 38

VAHELEHED:

Eesti Vabariik 90: Jaanuar 2008 – Vabadussõja kuu

Tagavaravägi nr 27

KAITSELIIDU TARTU MALEVA AASTAÕPPUS "HUNDILÕKS" TÄITIS EESMÄRGI

Kaitseliidu vaim pole surnud. Seda tõestas Kaitseliidu Tartu malevas suhteliselt lühikese etteteatamisajaga korraldatud suurõppus "Hundilõks", mis pakkus igale kohale tulnud kaitseliitlasele vanas heas vaimus kaasalöömislusti ja täitis ka maleva ootused uue õppuseformaadi leidmisel.

Loe ka lk 34–35.

Ivar Jõesaar, kapten

Kaitseliitlane ja tema võitlusvalmidus

Kaitseliitlasi on mitut masti – vabatahtliku riigikaitseasja ajamisele rohkem või vähem pühendunud. Eks igaüks ise tea paremini, kui tihti riigikaitsemise soov teda soojast kodust välja õppusele ajab. Liikumapanevaks jõuks võib olla isamaa-armastus, seiklusvaim, hea seltskond, soov ennast proovile panna või lihtsalt sõjapüssi laskmas käimise isu jms. Aga lisaks kõigele sellele on ühes aktiivses kaitseliitlases ka rohkem või vähem sõjameheedevust – soov olla hea ja väljapaistev sõjamees. Ning see sunnib pingutama: uurima erialakirjandust, panema ennast kirja eriala- ja juhikursustele, täiustama oma sõjameheoskusi ja -varustust. Ning polegi tähtis, kas eeskujuks on Rambo või Rebane. Oluline on, et Eesti kaitsmise oma südameasjaks võtnud inimesed on ennast hästi ette valmistanud ja suudavad strateegilise sõdurina leida õigeid lahendusi igas kriisiolukorras.

Kui palju keegi enda ettevalmistamisele panustab, on selgelt näha õppusele mineku rivistusel. Kuigi kaitseväge lubab süstemaatilisele Kaitseliidu varustamisele keskenduda alles 2008. aastast, on kõvemad sõjamehed leidnud endale võimaluse õnnetute Rootsi rakmete ja “kuningakuubede” asemele kas Eesti kaitseväge või siis mõne suurriigi välivormid ja rakmed hankida. Samuti on panustatud tabelvarustusse mittekuluivate, kuid sõdurielu mugavust loovate lampide, sallide, kinnaste, põlve- ja küünarnukikaitsete jne hankimisele.

Kuigi heaks tooniks on kujunenud relvastuses oleva AK 4 kirumine ja õndsate Hiina Kalašnikovide taganutmine, suudavad kõvemad mehed ka selle relva piisavalt headest laskeomadustest tiirus mõnu tunda. Kui nüüd tõesti viiakse täide kõik plaanid, mis Kaitseliidu varustamiseks on tehtud, saavad Kaitseliidu üksused järgmisest aastast alates vaid võitlusvõimelisemateks muutuda. Siiski ei maksa unustada, et kaitseväge ühtne varustus ega 21. sajandile omaste lisadega tuunitud relv ei tee kaitseliitlasest veel efektiivset sõjameest, keda karu kardaks. Lõpuks on kõik ikka igaihe peas kinni – nii, kuidas mees mõtleb, nii ta ka sõdib ja kriise lahendab. Seega – jõulurahu ajaks verivorstide ja glöggi kõrvale – mõelgem sellele, mis maailmas toimub ja kuidas me oleme valmis leidma parimaid lahendusi enda ja Eesti jaoks. **KK!**

Kaitseliidu ajakiri
Kaitse Kodu!

Asutatud 11. september 1925

VÄLJAANDJA KAITSELIIT

Ilmub kaheksa korda aastas.

PEATOIMETAJA:

kpt Ivar Jõesaar

TEGEVTOIMETAJA:

Taive Kuuse

MAKETT JA KÜLJENDUS:

Matis Karu

REKLAAM JA LEVI:

Virgo Tamm

kaitsekodu@hot.ee

TOIMETUS:

Riia 12, Tartu 51013

Telefon 717 9155

Faks 717 9150

Toimetuse e-mail:

kaitsekodu@kaitseliit.ee

Trükitud ASi Printall trükikojas

Toimetus kaastöid ei retsenseeri ega tagasta.

KAITSELIIT INTERNETIS:

www.kaitseliit.ee

www.alutaguse.ee

www.jogevamalev.ee

laane.kaitseliit.ee

toompea.kaitseliit.ee

www.hot.ee/parnukl

polva.kaitseliit.ee

rapla.kaitseliit.ee

tallinn.kaitseliit.ee

www.meredivisjon.ee

www.hot.ee/laanemk

yhend.kaitseliit.ee

www.virumalev.ee

tartu.kaitseliit.ee

www.ut.ee/akmk

valgamaa.kaitseliit.ee

Toimetuse kõnetund
esmaspäeviti kell 13–15
Tallinnas Toompea 8,
tel 717 9027

Pealinna Naiskodukaitse sai lipu

Naiskodukaitse Tallinna ringkond tähistas 2. detsembril oma 80. aastapäeva lipu õnnistamisega Tallinna Pühavaimu kirikus. Tseremooniale kirikus järgnes pidulik vastuvõtt Vanalinna Muusikamajas.

Lipu annetas Tallinna ringkonnale Kaitseliidu Tallinna malev. Lipu naelutasid Naiskodukaitse esinaine Airi Neve, Tallinna ringkonna üks taasisutajatest Merle Sikka, ringkonna esinaine Kersti Tam-

mekunn ning Kaitseliidu Tallinna maleva pealik major Eduard Nikkari. Lipu õnnistas kirikuõpetaja Gustav Piir.

Naiskodukaitse tähistab tänavu oma 80. juubelit mitmete üritustega üle Eesti. Aktiivsete naiste organisatsioon koondab oma ridadesse üle tuhande isamaalise naise. 140-liikmeline Tallinna ringkond on üks organisatsiooni suuremaid ja korraldab aastas umbes sada üritust. **KK!**

Noortejuhid koolitasid end targemaks

Tekst: HELI MAASLIEB, Võrumaa vabatahtlik noortejuht

Kahel sügisel nädalavahetusel õppisid Võrumaa, Põlvamaa, Järvamaa, Viljandimaa, Harjumaa, Tartumaa ja Raplamaa vabatahtlikud noortejuhid, kuidas noortega töötada. Koolituse peamised läbiviijad olid Võru maleva instruktor Eve Täht ja Põlva maleva noortejuht Aile Vals.

Õpiti koostama rühma tööplaani ja tegema ürituse rahalist kalkulatsiooni, viidi läbi töökoondus, saadi teada, mida peab silmas pidama laagri kavandamisel ning kuidas tagada turvalisus väliüritusel. Noorte Kotkaste põhikirja ja kodukorda tutvustas Silver Tamm,

Kodutütarde põhikirja ja kodukorda Angelika Naris. Kuulati ka loenguid riigikaitsest ja kaitsejõudude struktuurist, tutvustati noorsootöö kontseptsiooni ja lastekaitseeadust. Turvalisusest väliüritustel rääkis Lõuna Politseiprefektuuri korrakaitseosakonna preventsiionsakonna juhtivkonstaabel Peeter Pau. Toomas Songi teemaks oli laagri kavandamine, järgnes praktiline tegevus.

Iga osaleja peab saanud teadmistele tuginedes oma rühmas läbi viima koonduse ja välilaagri. Kursuslane koostab praktikamapi, mis läheb ülevaatamiseks peastaapi ja alles seejärel saavad osalejad tõendi, et on koolituse edukalt läbinud. **KK!**

Laagrikavade koostamine ja tutvustamine teistele: Kaitseliidu Võrumaa maleva instruktor-noortejuht Eve Täht, Tiina Türk Sakalast ja Toomas Duvin Valgast.

TUNNUSTAMISI

KODANIKUPÄEVA AUMÄRK KOLMELE KAITSELIIDU NOORTEJUHTILE

Sel aastal anti kodanikupäeva puhul aumärk 17 aktiivsele kodanikule, kellest kolm on Kaitseliidu noortejuhid.

Vastavalt kodanikupäeva aumärgi andmise komisjoni otsusele tunnustati järgmisi Kaitseliidu aktiviste: Kodutütarde ja Naiskodukaitse arendajat, kodutütarde ja noorkotkaste õppelaagrite korraldajat ning rahvakultuuri edendajat, Kaitseliidu Põlva maleva instruktor-noortejuht Aile Valsi, Noorte Kotkaste Tartu maleva instruktor-noortejuht, Noorte Kotkaste organisatsiooni arendajat ja jätkusuutlikkuse töstjat Martin Erstut ning Tornimäe põhikooli direktorit, pikaajalise noorte isamaalise kasvatus eestvedajat ja Kaitseliidu noortega tegelejat Raili Nõgu.

Kodanikupäeva tähistatakse 26. novembril, mis on ühtlasi ka Eesti kodanike dokumenteerimise alguskuupäevaks. Sel aastal tähistati kodanikupäeva juba kümnendat korda ning tänavune kodanikupäev kandis juhtmõtet: "Eesti riik on minu üle uhke." **KK!**

AASTA VABATAHTLIKEKS VALITI VIIS KAITSELIIDUGA SEOTUD INIMEST

Rahvusvahelisel vabatahtlike päeval 5. detsembril kuulutati välja Eesti aasta vabatahtlikud 2007. Sel aastal tunnustati ennekõike vabatahtlikke eestvedajaid, kes on innustanud ja kaasanud teisi osalema.

Nende 50 seas, kellele 9. detsembril Mustpeade Majas korraldatud tunnustamisüritusel anti üle aukiri ja rinnamärk, oli viis Kaitseliiduga seotud inimest: Viivi Jõgisu, Püüsi Kodutütarde rühma vanem, Tallinna ringkonna aktiivseimaid rühmajuhte; Leevi Nagel, Kaitseliidu Saaremaa maleva noortejuht, kes on korraldanud Kärla valla ja Saare maakonna kodutütarde ja noorkotkaste üritusi; Aire Pahapill, kes on juhtinud Mustjala, Võhma ja Kuressaare Kodutütarde rühmade tööd, olnud Kodutütarde Saaremaa ringkonna vanem ja lööb aktiivselt kaasa Saaremaa Naiskodukaitse töös; Aive Soolepp, Naiskodukaitse Jõgeva ringkonna taasisutajaliige ja esimene esinaine, ning Tarmo Tammus, Päästeskaitude juhendaja, Kaitseliidu noortejuht, Rapla Noorte Nõukogu liige, kes juhendas ka tugikeskuses Vahtra vaimupuute ja psühhikahäiretega noori. **KK!**

Tekst: RAIVO LUMISTE, kolonelleitnant

Head juubeliaastat meile kõigile!

Austatud Kaitseliidu pere – kaitseliitlased, naisko-dukaitjad, noored kotkad ja kodutütred! Täna teid tehtu eest ja soovin edu edaspidiseks!

Suur tänu ka kõigi teie perekondadele, lähedastele ja sõpradele, sest kogu rahva ühine toetus oli lõppeval aastal meile kõigile väga oluline. Iga lahkuv aasta toob kaasa uue ja ilusama. Saabuv 2008. aasta pole üksnes Eesti Vabariigi juubeliaasta, vaid ka Kaitseliit saab 11. novembril 90-aastaseks. Kaitseliit, mis tänavu aprillikuus näitas kindlat valmisolekut ja missiooniteadlikkust, astub koos oma eriorganisatsioonidega vastu sündmusterohkele juubeliaastale. On ju Kaitseliit see institutsioon, mis saab aidata eesti rahvale meelde tuletada, kuidas ja kus Vabadussõja lahingutes sai kindlustatud Eesti Vabariik.

Kaitseliidu ja selle eriorganisatsioonide liikmed on võib-olla pisut enam Eesti Vabariigi kodanikud kui enamik teisi. Seda sellepärast, et kaitseliitlased teevad alati veidi rohkem kui hädapärast tarvilik, nad ei mõtle ainult iseendale ja oma perele, vaid ka meie riigile ja rahvale, olles valmis neid alati ja kõikjal hädas aitama. Võtkem siis jõulude ja aastavahetuse ajal korra aeg maha, et vaadata rahulikult tagasi tehtule ning mõelda kodutanumast kaugemale ulatuvatest asjadest. Sest suure ja avanenud maailma sees on meil oma riik, mida tuleb hoida ja vajadusel ka kaitsta. Ärgem unustagem, et meil on Kaitseliit, mis vaid meie ühisel jõul saab muutuda tugevamaks ja tegusamaks ka 2008. aastal ja kõigil järgnevatel aastatel.

Rahulikke jõule ja ilusat juubeliaastat kõigile! **KK!**

Alutaguse kaitseliitlased Kymenlaakso reservistide juubelil

Tekst: ARNO KODU, major

Oktobrikuu viimasel nädalavahetusel viibisid Alutaguse maleva kaitseliitlased Soome Reservistide Liidu Kymenlaakso piirkonna kutsel Kotkas ja selle lähiumbruses, sest Kymenlaakso piirkond tähistas 50. aastapäeva.

Sel puhul olid Alutaguselt külla kutsutud maleva juhatuse liige vanemseersant Kalev Naur, Jõhvi malevkonna pealik nooremveebel Einar Juuse, Avinurme malevkonna pealik nooremseersant Taavo Pillesaar, Lüganuse malevkonna pealik nooremseersant Indrek Strauch, Narva malevkonna pealik kapten Eduard Vinkler ja alakirjutanu. Soome Reservistide Liit ühendab inimesi, kes ei pea paljaks oma aja ja raha kulutamist vabatahtliku sõjalise riigikaitse edendamisel. Niisiis midagi Kaitseliidu-laadset. Enne Teist maailmasõda oli Soomes ka Kaitseliidu-sarnane organisatsioon, mis suleti Nõukogude Liidu nõudmisel 1944. aastal.

Meeliülendav oli viibida pidulikul aastapäevaüritusel. Võeti vastu tervitusi, autasustati aktiivsemaid tegijaid ja peeti pidulik kõnekoosolek, mis lõppes hümni laulmisega. Kõned olid asjalikud ja inustavad, teemadeks ajalugu, tänapäev ja tulevikuplaanid. Märgiti ära ka Eesti relvavendade kohalviibimine. Kaitseliidu Alutaguse maleva ja Soome Reservistide Liidu Kymenlaakso piirkonna koostöö eesmärk on vabatahtliku riigikaitse oskusteabe edastamine, osalemine teineteise väljaõppe- ja spordiüritustel ning lihtsalt kahe vennasrahva suhtlemine. **KK!**

Hamina Reservohvitseride Kooli hoovil olev mälestussammas on püstitati Talve- ja Järkusõjas langenud Soome ohvitseride mälestuseks. Pildil: Alutaguse maleva kaitseliitlased Eduard Vinkler, Indrek Strauch, Arno Kodu, Einar Juuse, Taavo Pillesaar ja Kalev Naur. Foto: Heikki Kirotar

Tekst: MIHKEL MUTT

Demokraadist kindral diktaatori nahas

Paljude sõjaväelaste peas on aegajalt tekitanud tülga poliitikut ja üldse "tsivilistid". Ole tume, et on olukord, kus täiesti ilmselt tuleks mingi reform või muu asi üldrahvalikuks hüvanguks ära teha, aga poliitikut ei jõua kuidagi kokkuleppele, kuidas seda täpselt teha ja kes peab tegema, rääkimata sellest, kes saab pärast endale au ja kuulsuse.

Siis tekibki kindralis või kolonelis mõte, et teeks ise ära. Pakistanis on juba mõnda aega olnud põhimõtteliselt niisugune situatsioon. Riik on kaua aega olnud ebastabiilne. President Pervez Musharraf, kes tuli võimule veretu riigipöördega juba kaheksa aastat tagasi, on kindral ja tänini niihästi president kui ka armee ülemjuhataja. Selline kaksikroll ei lähe aga demokraatliku riigi olemusega kuidagi kokku. Tõsi, ta lubas viimasest ametist loobuda, kui on uuesti presidendiks valitud. Ent nüüd on ta välja kuulutanud eriolukorra. Seejuures on ta eesmärk just äärmuslaste talitsemine ja rahuliku õhkkonna loomine, et 6. jaanuaril valimised korraldada. Selleks, et tagada demokraatiat, on ta keelanud põhiseadusega lubatud demokraatlikud vabadused. See paneb tema kaitsjad-poolehoidjad, eelkõige USA presidendi raskesse olukorda.

Olukorda komplitseerib vähemalt kaks asjaolu. Maailmas eri aegadel võimu haaranud sõjaväelaste hulgas on mitmesuguseid. Mõni kindral loodab siiralt, et kui kord on majas, siis ta taandub. On neid, kellele korralagedus on vaid ettekääne võimu haaramiseks. Nii on see ilmselt praegu Birmas, kus tosinast kindralist on tekkinud kõige ehtsam oligarhia – nad elavad nagu naftašeiigid, seda ka olmeühvede mõttes. Musharraf ei ole kerge liigitada, ent enam-vähem üksmeelne arvamus maailmas on, et ta ei ole türann, vaid demokraat diktaatorinahas. Ta on üsna humanne isik, kes rakendab karme meetmeid, tahtes teha Pakistanist senisest demokraatlikumast riiki. Ta on kindel, et ainult tema on selleks võimeline.

Teine asjaolu on see, et kui ta pole ka ainus, siis ilma temata ei saa ka kuidagi. Teised juhid, nagu Benazir Buttho ja Nawaz Sharif on minevikus olnud igatahes palju korrumppeerunud ja miski ei osuta, et nad oleksid olemuslikult muutunud. Ükskõik, kuidas ka ei vaata, head lahendust ei paista. Pakistan on tuumariik, mitte nagu Iraan, kes alles pürib selles suunas. Seega on reaalne oht, et need relvad võivad sattuda islamiäärmuslaste kätte. Ja see on USA ja üldse Lääne tipp-prioriteet Pakistaniga asjaajamises. Pakistan ei ole küll veel päris kaoses, aga palju pole sellest ka puudu. Ja kui jõuga demokraatiat taotleb kindral kõrvale lükatakse, on (vähemalt arvamusküsitluste järgi) tõenäoline, et demokraatlikul moel kehtestatakse Pakistanis ebade-mokraatlik riigikord, võib-olla isegi šariaat.

Mida võiks ja peaks Musharrafale soovitama? Üsna kummalisel kombel on toodud talle eeskujuks Prantsuse sõjaväelast ja riigimeest Charles de Gaulle'i (1890–1970). Too oli ihult ja hingelt sõjaväelastlik isik, sealjuures vägagi autoritaarne. Ta pani mundri varna juba 1946. aastal, kui taandus aktiivsest poliitikast. Põhjuseks oli see, et neljanda vabariigi konstitutsioon ei meeldinud talle, sest see jättis liiga suure võimu parlamendile. Seal aga domineerisid parteide lõdvad ja varieeruvad liidud, mis kindrali meelest ei võimaldanud ellu viia järjekindlat poliitikat. Nii ta kirjutas Colombey-les-Deux-Églises'i maakodus memuaare ja ootas oma tundi. Ja kui Prantsusmaa oli 1958. aastal kriisis (alandav kaotus Indo-Hiinas), mässu algus Alžeerias jne, paluti teda etteotsa asuda. Ta asuski kindlakäeliselt juhtima. Aga mitte enam kui kindral de Gaulle, vaid kui tsiviilisik. Kusjuures viienda vabariigi presidendiks valiti ta korduvalt.

Armee on Pakistanis traditsiooniliselt väga tähtis. Ja seotus sellega annab Musharrafale kindlustunnet – tulgu mis tuleb, armee on tema käsutuses. Ent keegi maailmas ei võta tõsiselt valimisi, mis on korraldatud kindrali kehtestatud eriolukorra tingimustes. Maailmaparandaja peab valima vahendeid. **KK!**

Vabadusristi lugu

Tekst: ALEKS KIVINUK

Vabadussõja algusest möödus 28. novembril 89 aastat. Ühele riigile ei ole seda palju, kuid inimelu seisukohalt on tegemist pika ajaga. On möödunud paar inimpõlve, mille jooksul on üle elatud Teine maailmasõda ja poole sajandi pikkune okupatsioon. Kõik see on jätnud oma jälje ka meie rahva ajaloolisesse mällu. Kui paljud noored ja isegi vanemad inimesed teavad midagi Eesti kõrgeimast sõjalisest ordenist? Mida on sellest räägitud meile koolipõlves või andnud edasi meie vanemad? Kui jälgida diskussioone Vabadussõja võidusamba ümber, siis pole seda teadmist ilmselt piisavalt.

VABADUSE RISTI AJALOOST

Vajadus sõjalise aumärgi järele tekkis 28. novembril 1918 alanud Eesti Vabadussõja tõttu. Juba järgmise aasta jaanuaris võttis Eesti Ajutine Valitsus vastu põhimõttelise otsuse asutada Eesti sõjaline orden. Seejärel moodustati komisjon, kuhu kuulusid teiste hulgas ka sõja-, sise- ja kohtuminister. Komisjoni töö tulemusena võeti 16. aprillil 1919 vastu seadus Eesti Vabaduse Risti (nagu nimetati ordenit tollases kõnepruugis) asutamise asjus, mille 1. punkt ütleb: "Eesti Vabaduse Rist on asutatud Eesti Vabariigi väljakuulutamise aastapäeval 24. veebruaril 1919. aastal autasu tähena andmiseks neile, kes on üles näidanud Eesti iseseisva vabariigi loomisel silmapaistvaid ja kasulikke teeneid nii sõjalises kui ka kodanlikes tegevuses." Ordeni kujundas kunstnik Nikolai Triik ja näidiseksemplarid valmistati Joseph Kopfi kullassepatöökojas Tallinnas.

Orden jagunes kolme liiki: I liik, mida annetati sõjaliste teenete eest, II liik isikliku vapruste eest ja

III liik kodanliste ehk tsiviilteenete eest. Iga liik jagunes omakorda kolmeks järguks, mida kirjapildis märgitakse liiki tähistava rooma numbri järel oleva kaldkriipsu taga asetseva araabia numbriga (nt I/1 või II/3). I ja II liigi risti keskplaadi aversil on Eestit sümboliseeriv täht E, mida kaitseb soomusrüüs kõverdatud käsi sirge mõõgaga. Mõõka hoidev käsi moodustab vabariiki tähistava V tähe. III liigi Vabadusristi aversil on vaid täht E. Et tegemist oli tsiviilteenete eest saadava autasuga, siis käsi mõõgaga puudub. Vabadusristi tagaküljel on selle asutamise daatum 24. II 1919. I liigi põhivärv on valge, II liigil must ja III liigil sinine. Kõikide liikide 3. järgul on välisäär must, 2. järgul hõbedane ja 1. järgul kuldne. Risti ja selle lintide kujundamisel on kasutatud eesti rahvusvärve sinist, musta ja valget. Üksnes II liigi südamik on verepunane, tähistamaks kodumaa eest valatud verd. Sellest tuleneb seda liiki ristile antud hüüdnimi Vererist.

Esimesed Vabadusristid annetati 1919. aasta augustis, suurem osa aga järgmisel aastal. Viimast korda annetati ordenit 1925. aastal, mh ka 1924. aasta 1. detsembri mäsukatse mahasurumisel osalenud sõjaväelastele ja politseinikele. 1925. aasta 19. juuni seadusega lõpetas Riigikogu Vabadusristi väljaandmise, lugedes omariikluse rajamisel silma paistnud isikute teened hinnatuks. Uuesti võis Vabadusristiga autasustada üksnes sõja puhkemisel välisvaenlasega.

TÕELISE VAPRUSE MÄRK

Ordeni tähtsust rõhutab ka see, et I ja II liigi kavalerid said vabariigi valitsuse otsusel normaaltalu ja ühekordse toetusraha. Oli ka muid soodustusi. Vabadusristi kavalerid olid eesõigustatud riigiteenistusse astumisel, võisid omandada riigi kulul elukutse ja ennast täiendada,

ka olid neil soodustused kõigis riigi üldkasutatavates liiklusvahendites. Vabadusristi kavalerid ja nende pojad said eelisõigusi sõjakooli astumisel. Kavaleride nime järel kasutati lühendit VR koos selle isikule antud risti liigi ja järgu numbriga. Vabadusristi sümbolikat (E ja seda kaitsev käsi mõõgaga) peeti sõdurivapruse võrdkujuks, seda kandsid oma mundril ka Teises maailmasõjas Soome ja Saksa vägedes võidelnud Eesti sõdurid.

Tuntumatest Vabadusristi kavaleridest nimetagem hilisemat Eesti Vabariigi esimest presidenti Konstantin Pätsi VR I/1 ja III/1, kindralleitnant Johan Laidoneri VR I/1 ja III/1, Vabadussõja kangelast Julius Kuperjanovit VR I/2, II/2 ja II/3 ning Soome vabatahtlike Põhja Poegade rügemendi eestlasest ülemat Hans Kalmu VR I/1 ja II/3. Vabadusristiga on autasustatud ka Prantsuse kangelaslinna Verduni VR I/1, Suurbritannia Ühendkuningriigi riigipead Tema Majesteet kuningast Georg V VR I/1, Rootsi kuningat Gustav V VR I/1, Itaalia peaministrit Benito Mussolinit VR III/1 ja veel paljusid riigijuhte. Kokku annetati riste 3224, neist Eesti kodanikele 2151 ja 17 välisriigi kodanikule 1073 risti.

Ülevaate Vabadusristide annetamisest annab järgnev tabel.

ANNETATUD VABADUSRISTID

	I liik	II liik	III liik	Kokku
1. järk	43	–	111	154
2. järk	135	29	41	205
3. järk	581	2249	35	2865
Kokku	759	2278	187	3224

II liigi 1. järk jäi välja andmata, sest selle liigi puhul kehtis reegel, et eelnevalt pidi risti kavaler olema autasustatud II liigi 3. ja 2. järguga.

2008. aasta 28. novembril Tallinnas Harjumäel avatav Vabadussõja võidusammamas kujutabki endast Vabadusristi II liigi 1. järku, millega 90 aastat hiljem tahetakse esile tõsta just kogu rahvast ja tema kangelaslikkust neis raskestes võitlustes aastatel 1918–1920. **KK!**

KIRJANDUST

Traksmäe, August & Päts, Voldemar & Laats, Artur-Johannes & Toomsar, Juhhan & Villemi, Paul & Tulnola, Hengo (koostajad). *Eesti Vabadusristi kavalerid*. Tallinn: Vabadusristi Vendade Ühenduse keskuhus 1935.

Traksmann, August & Päts, Voldemar & Laats, Artur (koostajad). *Eesti Vabadusristi kavalerid*. Kordustrükk. Stockholm: Välis-Eesti & EMP 1984.

Walter, Hannes. *Eesti teenetemärgid = Estonian orders and decorations*. Tallinn: Miniplast Pluss 1998.

Walter, Hannes & Luhtein, Paul & Rebane, Ivo Manfred (teksti autorid). *Eesti riiklikud teenetemärgid: [album] = The Estonian state decorations = Les decorations nationales de l'Estonie*. Tallinn: SE & JS 1998.

Strauss, Mati & Pihlak, Jaak & Krillo, Ain. *Eesti Vabaduse Risti kavalerid. Register*. Viljandi: Viljandi Muuseum 2004.

Kivinuk, Aleks (koostaja). *Eesti sõjalised autasud ja rinnamärgid 1918–1940 = Estonian military awards and decorations*. Tallinn: A. Kivinuk 2005.

I liik, 1. järk

II liik, 1. järk

III liik, 1. järk

I liik, 2. järk

II liik, 2. järk

III liik, 2. järk

I liik, 3. järk

II liik, 3. järk

III liik, 3. järk

Soomepoisid lahingutes ning Soome ja Eesti ajaloo

**Tekst: UNO JÄRVELA,
Soome Sõjaveteranide Eesti Ühenduse
esimees**

Soome Jätkusõjas osales teadaolevatel andmetel 3344 Eesti Vabariigi kodanikust vabatahtlikku. Ligi 400 neist jõudis Soome 1943. aasta kevadel ja nad teenisid jalaväerügementides JR-6 ja JR-47 Karjala kannasel. Sügisel ja talvel mehi lisandus ja need olid koolitusel Käkösnpääl, Jokelas, Porokyläs ja Taavettis.

SOOMEPOISID KARJALA KANNASEL

8. veebruaril kirjutas marssal Carl Gustaf Emil Mannerheim alla päevakäsule, millega moodustati eestlastest koosnev jalaväerügement JR-200, mis jagunes kaheks pataljoniks. I pataljon asus Karjala kannasel Jalkala õppelaagris, II pataljon Taavetti koolituskeskuses. Rügementi kuulusid veel miinipilduja-, tankitõrje- ja staabikompaniid, ohvitseride ja allohvitseride koolid. Soomes lõpetas ohvitseride kooli 147 ja allohvitseride kooli 206 meest. 400 meest teenis Soome mereväes ja oli väljaõppel Turus.

10. juunil algas Nõukogude vägede suurpealetung Karjala kannasel. I pataljon võttis osa raskeist tõrjelahinguist ja taganes ülekaaluka vaenlase eest kuni Viiburini. 20. juunil saabus Taavettist rindele II pataljon. Sel päeval vallutasid punaarmeeelased Viiburi. Viiburi ringelõigus püüdsid venelased mitmete rünnakutega vallutada eestlaste kaitsta antud saari, kuid kõik need rünnakud löödi tagasi. 15. juulil sai rügement käsu loovutada oma positsioonid Viiburi lähedal ja 18. juulil anti soomepoistele uus rindelõik Vuoksi jõe ääres. See löik oli suhteliselt rahulik ja tulevahetus vaenlasega oli enamasti häirimistule iseloomuga. Küll katsusid venelased oma luuresalku üle Vuoksi jõe tuua

ja nende likvideerimiseks tuli eestlastel astuda lahingusse. Lahingutes Soomes langes ligi 200 soomepoissi, kes enamikus on maetud Helsingisse Malmi kangelaskalmistule.

Arvestades Eesti rinnetel tekkinud kriitilist olukorda, oli paljudel soomepoistel tekkinud soov pääseda tagasi kodumaale ja võidelda seal. Loodeti, et sakslaste lahkumise järel (mis oli juba tõenäoline) õnnestub kaasa aidata Eesti Vabariigi taastamisele. Pikkade läbirääkimiste tulemusena soomlaste ja sakslaste vahel saavutati kokkulepe meeste tagasituleku osas Eestisse. Sakslased andsid soomepoistele täieliku amnestia.

LAHINGUD EESTIMAA PINNAL

2. augustil saabus soomepoistele Eesti Vabariigi Rahvuskomitee

kutse tulla tagasi kodumaale. 12. augustil viidi rügement rindelt tagalasse ja 16. augustil kirjutas marsal Mannerheim alla rügementi likvideerimise käskkirjale. Järgmisel päeval saatis ta soomepoistele läkituse, milles tänas neid Karjala kannasel tõrjelahinguis üles näidatud tubliduse eest, soovis kõigile edu ja kahetses, et pole võimalik saata rügementi Eestisse Soome relvadega.

19. augusti hommikul saabus Saksa laevaga Wartheland 1752 soomepoissi Hankost Paldiski sadamasse, kust nad siirdusid edasi Männiku sõjaväelaagrisse. Varsti jagati rügement kaheks eri kohas tegutsevaks pataljoniks. I pataljon suunati Tartu rindele, II pataljon Kehra õppelaagrisse, kust mitmed võitlejad suunati hiljem teistesse väeosadesse. 80 meest saadeti täienduseks Narva rindele. Soome sõjakooli lõpeta-

Lahingutes Soomes langes ligi 200 soomepoissi, kes enamikus on maetud Helsingisse Malmi kangelaskalmistule.

Soome Sõjaveteranide Eesti Ühenduse juhatus 2005. aastast (vasakult; esimeses reas): vaimuliku töö toimkonna esimees Paul Saar, esimehe asetäitja Elret Epner, esimees Uno Järvela, esimehe I asetäitja Villem Ahas, mälestusmärkide toimkonna esimees Lembit Neidre ning sotsiaal- ja tervishoiutoimkonna esimees Arvi Sillam; (teises reas): Tallinna piirkonna esimees Edgar Sinisalu, Lääne-Viru piirkonna esimees Hans Leuska, Tartu ja Lõuna-Eesti piirkonna esimees Evald Mäepalu, praeguseks juba manalamees Vadim Palm [25.11.1923–1.02.2007] ning raamatupidaja Mati Blumfeldt.

nud ohvitserid viidi Kloogale ja osa neistki hiljem Narva rindele.

I pataljon alustas sõjategevust Tartu rindel 28. augustil, rünnates Joora talu ja Pupastvere küla, mis vallutati. Kolme päeva jooksul, mil lahingud kestsid, löödi vaenlane Emajõe taha. Ta jättis maha hulga raskerelvastust ja voodid. Nendes lahingutes langes meie poolel 34 meest ja haavatuid oli 140. Pataljoni julge ja edukas tegutsemine pälvis rindejuhatare tähelepanu. Diviisiülema kindral Mauritz von Stachwitz pani 44 soomepoisi-le ülesnäidatud vaprust eest rinda Raudristi.

Pupastvere lahingul oli oluline tähtsus kogu sõjategevusele Eestis: hoiti ära Narva rindel võitlevate väeosade ümberpiiramine ja stabiliseeriti Tartu rinne. See võimaldas paljudel inimestel pageda Rootsi või Saksamaale. Kodumaale jäämine oleks tähendanud neile pikki aastaid Siberi vangilaagris või koguni mahalaskmist.

17. septembriks, kui algas Punaarmee suurrünnak, oli Saksa väejuhatust teinud otsuse Eesti maha jätta. Raskerelvastust oli asunud ära viima juba 14. septembrist. I pataljon taandus Lõuna-Eestisse, kus sai käsu siirduda Lätimaale. See käsk jäeti täitmata. Mehed siirdusid väikestes gruppides kes kodu poole, kes otsima võimalust pääsemiseks paadiga Soome või Rootsi. Eestisse jäänutest saatis Nõukogude võim hiljem sunnitöölaagrisse ligi 500 soomepoissi, kus neist suri üle saja. Oma elu kaotas kas lahingutes langenu, metsavennana maha lastuna või vangilaagris surnuna iga kuues soomepoiss.

SOOME SÕJAVETERANIDE EESTI ÜHENDUSE LOOMINE

Mõte mehed kokku kutsuda tekkis Tartus tegutsevas Elias Lönnroti Seltsis, mille eesmärk oli Soome ja Eesti kultuuri- ja ajaloosidemete hoidmine ja arendamine. Esimest korda kogunesid soomepoisid pärast sõda 23. märtsil 1989 Tartu

Ülikooli vanasse kohvikusse. Kokku tuli 88 soomepoissi. Teine kokkutulek oli samuti Tartus sama aasta sügisel, seal oli osavõtjaid oli juba üle saja. Otsustati hakata koostama Eestis veel elavate soomepoiste nimekirja. Teada saadi üle 250 soomepoisi nime.

6. aprillil 1990 peeti Tartu Ülikooli peahoones Elias Lönnroti Seltsi juhatare koosolek, millest paluti osa võtma ka soomepoiste esindajad.

Seal otsustati luua Elias Lönnroti Seltsi juurde soomepoiste sektsioon. Sellega loodi ajutine soomepoiste organisatsiooniline keskus.

Sektsiooni esimeheks sai Tartu ülikooli soome-ugri keelte professor Paul Alvre.

Laiemalt asuti soomepoisse teadvustama ka Soomes, milleks andis innustust Hannu Karpo esinemine 6. detsembril 1990 Soome Televisioonis, Kouvola Lions-klubi eestvõttel mälestusmärgi püstitamine JR-200 auks Luumäele ja Kauhava Lions-klubi korjandus soomepoiste tervistuseks Härmä tervisekeskuses. Selle perioodi tipphetkeks oligi JR-200 mälestus-samba avamine 19. augustil 1991, millest võttis osa mitusada soomepoissi nii Eestist kui ka välismaalt.

Eesti taasiseseisvumise järel loodi juba ametlikud sidemed Soome sõjaveteranidega, mille tulemusena asutati Soome Sõjaveteranide Eesti Ühendus (SSEÜ), mis hakkas kuuluma Helsingi ümbruse piirkonna liikmena Soome Sõjaveteranide Liitu. Ühenduse asutamiskoosolek peeti 26. aprillil 1992 ja SSEÜ liikmeskonda hakkas kuuluma üle 500 soomepoisi. Ühenduse töö hõlbustamiseks moodustati toimkonnad.

JÄLG JÄÄB AJALUKKU

Ajalootoimkonna (esimees Raul Kuutma) töö tulemusena ilmus

viie aasta pärast raamat "Vabaduse eest", millesse oli koondatud 3333 soomepoisi eluloolised andmed.

Kinnistused sidemed Soome Sõjaveteranide Liiduga. Kogemuste vahetamiseks on korraldatud alates 1993. aastast Soome Sõjaveteranide Liidu ja SSEÜ ühisseminare.

Pupastvere ja Pilka lahingupaikadesse püstitati mälestuskivid. 1994. aastal korraldati Tallinnas ülemaailmne soomepoiste kokkutulek, Muuksi linnamäel avati Põhjatähe mälestusmärk ja soomepoiste ajalugu käsitlev näitus Eesti Vabadvõitluse Muuseumis Lagedil. Järgnes Metsakalmistule soomepoiste matmispaiga rajamine, kuhu paigutati samuti mälestusmärk. Võeti osa Seli tervisekeskuse vesiravila rajamise tööst ja avati mälestusmärk soomepoistele Paldiskis, kuhu nad olid saanud Soomest 1944. aasta augustikuus. 1992. aastal valmis Tartu valla toel Äksis Soomepoiste Muuseum, mille avamisel olid kohal ka Soome Vabariigi peaminister Paavo Lipponen ja Eesti Vabariigi peaminister Siim Kallas.

Tihedad on olnud sidemed vabadvõitlejate organisatsioonidega.

Elias Lönnroti Seltsi juhatare koosolekul 6. aprillil 1990 otsustati luua seltsi juurde soomepoiste sektsioon. Soome Sõjaveteranide Eesti Ühenduse asutamiskoosolek peeti 26. aprillil 1992.

Traditsiooniks on kujunenud kiriku-pühade tähistamine koos Vabadvõitlejate Tallinna Ühendusega, seal mälestatakse eelmise aasta jooksul lahkunud relva-

vendi. Praegu on soomepoisse Eestis elus veel 238, nende keskmine vanus on 83 aastat. Liikmete kõrge ea tõttu on suurenenud ühenduse sotsiaal- ja tervishoiutoimkonna töökoormus. Oleme senini suutnud abistada haigestunud relvavendi Soome organisatsioonidelt saadavate toetuste abil.

SSEÜ kõrvale on loodud Soomepoiste Pärimusühing, kuju kuuluvad soomepoiste järglased – pojad ja tütre. Nemad jätkavad edaspidi meie tööd, andes tulevastele põlvetele teada oma isade lahinguteedest Teises maailmasõjas ja nende saatusest Siberi sunnitöölaagrites. **KK!**

Sakala naiskodukaitsjad tähistasid ringkonna aastapäeva

Tekst: LEMBE LAHTMAA,
Naiskodukaitsse Sakala ringkond

Päikesepaistelisel 24. novembril kogunesid Sakala naiskodujad tähistama oma ringkonna 80. aastapäeva. Avasõnadele ja hümnile järgnes Kaitseliidu Sakala maleva kaplani nooremleitnant Raivo Asuküla isamaalist meelsust toonitav tervituskõne.

SAKALA LIPP OLI ESIMENE RINGKONNALIPP

Maakonna naiskodukaitsjate viimaste aastate tegevusest andis ülevaate Sakala ringkonna esinaine Malle Lohk. Ta pidas väga oluliseks, et esimesena Eestis valmis Sakala ringkonnal oma lipp, mis õnnistati Eesti Vabariigi aastapäeval 24. veebruaril 2007 Viljandi Pauluse kirikus. Lipp valmistati liikmemaksudena kogutud raha eest, öla panid alla ka Suure-Jaani ja Viiratsi vallavalitsus ning Kaitseliidu Sakala maleva juhatus.

“Sakala ringkonna naised tegutsevad enamasti toitlustamise ja meditsiini erialarühmades. Kõige enam on väljaspool oma ringkonda ja malevat leidnud rakendust toitlustusgrupp, mille liikmed on osalenud mitmesugustel maakonna üritustel,” sõnas esinaine. “Sel suvel toitlustasime kodutütarde ja noorkotkaste laagris Nuustakul, Saarepeedi ja Viiratsi külapäeval, Ulge noortelaagris. Meie toitlustusrühma liikmed on välikatlagaga valmistanud toitu mitmetel üritustel: Kevadtormil, Erna retkel, maakaitsepäevadel ja heakorrapäevadel. Traditsiooniliseks on muutunud pannkookide küpsetamine Viljandi lastele lastekaitsepäeval.”

Meditsiinirühma liikmed on osalenud esmaabitreeningutel, abistanud laagrites, reservõppekogunemistel ja laskepäevadel ning laskurid on võistelnud üleriigilistel

Pidupäeva pidulikumaid hetki: töötust annab neli uut Naiskodukaitsse liiget.

Naiskodukaitsse ja Kaitseliidu laskevõistlustel, huvilistele korraldatakse staabis lasketreeninguid. Naiskodukaitsjad on aktiivselt osa võtnud kriisiabi, instruktorite ja staabisistentide ning avaliku esinemise kursusest jm koolitustest. Erinevalt teistest Naiskodukaitsse ringkondadest läbivad Sakala uued naiskodukaitsjad algkoolituse ehk sõduri baasväljaõppekursuse koos Sakala maleva kaitseliitlastega. Lisaks teooriatundidele staabis tehakse kaasa ka väljaõpe Väluste välilaagris, mis on enamasti naistele füüsiliselt põnev katsumus.

Malle Lohk rõhutas, et naised on sportlikud. “Näiteks üleriigilises Naiskodukaitsse spordilaagris Ulgel, kus võisteldi mitmetel spordialadel, osaleti viktoriinis ja esineti võimlemiskavaga, saime üldarvestuses esikoha. Aeg-ajalt on meie liikmed pannud end proovile koormusmatkadel, traditsioonilistel Laidoneri marsil ja Rebase retkel.” Hästi on sujunud koostöö Kodutütarde, politsei, Päästeameti ja Kaitseliiduga. Abiks on oldud ko-

dotütarde ja noorkotkaste suve- ja talvelaagrite korraldamisel. Nendega koos on peetud vastlapäevi ja korraldatud muid üritusi. Käesoleva aasta 1. septembril aitasid Sakala naiskodukaitsjad politseid koolilaste turvamisel ülekäiguradadel.

PIDUPÄEVANE VAADE TEHTULE

Huvitavaks ja emotsionaalselt haaravaks kujunes Naiskodukaitsse ühe taasasutaja Dagmar Mattiiseni meenutus 1991. aasta suvest, mil Tartus üle-eestiline organisatsioon asutati. Kaitseliidu Sakala maleva pealik major Ülar Vomm nentis oma tervituskõnes, et Naiskodukaitsse on Kaitseliidule nagu noorem õde. Naiskodukaitsse esinaine Airi

Kõige enam on väljaspool oma ringkonda ja malevat leidnud rakendust toitlustusgrupp, mille liikmed on osalenud mitmesugustel maakonna üritustel.

Neve kirjeldas, millisena Sakala ringkond kaugemalt vaadates paistab. Ta tões, kui olu-

line on olnud ringkonna lipu valmistamise idee teostamine ja see, et Sakala eeskuju innustas teisigi ringkondi. 2007. aasta lõpu seisuga on oma lipud ka Alutaguse, Jõgeva, Järva, Viru ja Tallinna ringkonnal. Naiskodukaitsse esinaine kiitis Sa-

kala ringkonna esinaist Malle Lohku, kes on kuus aastat selles ametis tublit tööd teinud.

Juubelitervituse Kodutütardelt andis edasi kohaliku ringkonna vanem Tiina Türk koos kodutütrega. Noorte Kotkaste tervitused ütles nende Sakala maleva pealik Rünno Johanson, tema noorkotkast lapselaps esitas austusavaldusena kitarripala. Tervitama olid tulnud ka Naiskodukaitse Lõuna piirkonna vanem Liisa Aru, Valga ringkonna esinaine Heili Mets ja Võru ringkonna esinaine Merlit Maask. Naiste näod läksid aga lausa naerule, kui Sakala maleva endine noorkotkaste instruktor Priit Silla kandis ette omatehtud piduliku ja pisut lustaka luuletuse. Pidulike tervituskõnedega esinesid ka Viljandi maavanem Kalle Küttis, endine maavanem Helin-Valdor Seeder ja Suure-Jaani vallavanem Maie Käba.

NAISKODUKAITSE SAKALA RINGKOND

- Naiskodukaitse Saksal ringkond asutati 27. novembril 1927 ja taasasutati 8. juunil 1995.
- Naiskodukaitse Sakala ringkond tegutseb Kaitseliidu Sakala maleva juures, mille staap on Saarepeedi vallas Viljandist 2 km Tallinna poole.
- 24. novembri 2007 seisuga on Naiskodukaitse Sakala ringkonnas 66 liiget.

PIDULIKUD JA LUSTLIKUD HETKED

Airi Neve pani Sakala ringkonna naiskodukaitsetele Kaja Raidmale ja Tiina Otile rinda Liiliaristi V klassi teenetemärgi. Kaja Raidma on silma paistnud ääretu kohusetunde ja õppimisvõimega. Tiina Ott on aastaid osalenud Naiskodukaitse Sakala ringkonna revisjonikomis-

jonis ja olnud jaoskonna esinaine. Keskjuhatus ja Sakala maleva tännukirjadega tunnustati tublimaid ringkonna liikmeid.

Pidulikule tseremooniale järgnes nelja uue liikme vastuvõtmine. Pärast autasustamisi ja tötuse andmist jätkus peoõhtu tervitusjoogi ja suupistete maitsmisega. Kohvilaua ilutses Naiskodukaitse sümboolikaga kaunistatud tort.

Tantsuklubi Linavästri väikesed peotantsijad tantsisid nii ladinameerika kui ka standardtantsu. Silmailu ja laulurõõmu pakkus Vastemõisa meesansambel Pangepoisid. Peo lõpupoole haarasid kohalekutsud Ramsi Vabaajakeskuse *line*-tantsijad pärast etteastet kohalviibijad tantsuringi, et ühiselt *line*-tantsusamme proovida. Tantsuks mängis Evald Raidma. **KK!**

Hiiumaa Kaitseliidu meretagused tegemised

Tekst: URMAS SELIRAND, leitnant, Kaitseliidu Hiiumaa malevkonna pealik

Läheneb Kaitseliidu 89. aastapäev, aga ka Kaitseliidu Hiiumaa organisatsiooni taasloomise 16. aasta (Hiiumaa malevkond moodustati 16. mai 1992).

MALEVATA MAAKOND

Hiiumaa Kaitseliidu taastamist alustati 1992. aastal 14 mehega ja ametlik käskkirj anti Kaitseliidu peastaabis välja sama aasta 30. juulil. Taastamise hing ja tegija oli praegunemalevkonna auliige, hiljaaegu oma 75. sünnipäeva pidanud Ülo Tuisk.

Tänaseks on meid kaitseliitlastena kirjas üle 150 mehe ja naise, kuid palka saab ainult üks töötaja – instruktor vanemseersant Taimo Juhe. Noorteorganisatsioonides on ligi 300 ja Naiskodukaitse poolsada tegijat. Võrdluseks: 1935. aastal oli Kaitseliidu Hiiumaa ük-

sustes 266 meest (Kõrgessaares 51, Emmastes 50, Käinas 47, Suuremõisas 45, Kärddlas 42 ja Kõpus 31). Nii et praegu on meil veel omajagu arenguruumi.

Meretagune asi on siiski pisut teistmoodi kui mandril ja sellest johtuvad ka meie iseärasused. Oleme küll Kaitseliidu Lääne maleva Hiiumaa malevkond, ent saareline asend teeb omi korrektsioone nii olemise kui ka tegevustesse. Enne sõda olime malevkond maleva õigustes ja nii sai ka taastatud, ent poliitilised käigud võtsid meilt need õigused ära ja nõnda on Hiiumaa Eesti ainuke maakond, kus pole Kaitseliidu malevat.

Mandrilt on Hiiumaale 12-meremiiline parvlaevateekond, mille läbimine võtab üldjuhul aega 1,5 tundi. See on pikk aeg ja määrab nii saareelanike kui ka saarele pürgijate tegevuse(tuse). Meie abi Mandri-Eestile on enam kui küsitav, samuti on sealt vajadusel raske jõuda õigeaegselt meile

abiks. Takistada võivad pealegi veel tormid-tuuled ja talvine jääkate.

Oleme olemas oma saare kaitseks ja tegeleme saare asjadega. Samas hingame üheskoos Lääne maleva ja kogu Kaitseliiduga, lähtudes üldkehtivatest reeglitest ja suunistest. Kõike saab alati teha rohkem ja paremini, ent Kaitseliit on vabatahtlik organisatsioon ja vabatahtlikud panustavad selle töösse lähtuvalt oma võimalustest.

MERETAGUSED ASJAD

Põhirõhk meie töös on Hiiumaa kaitseliitlaste tegevusel saarel ja võimalusel ka enese arendamisel väljaspool, ehkki need võimalused kipuvad järjest kitsenema nii üleveohindade kui ka parvlaevade graafiku tõttu. Ühepäevasel mandriüritusel käimine võtab meilt kaks, vahel ka kolm päeva. Oma tegevussuunad on meil aga paigas ja toimivad: regulaarselt korraldatakse laskeharjutusi, vähemalt kaks korda aastas harjutame suuremalt linnalahingut ja sissitegevust, osaleme võimalust

mööda “Valgel laeval” ja “Sügistor- mil” ning teeme ise “Tihu retke”. Kui mingi rahvusvaheline harjutus plaanitakse Hiiumaale, oleme alati aktiivselt kaasa löönud ja löömas.

Meil on kauaaegsed tihedad sidemed Soome hõimuveljedega, millele sel aastal tuli lisa Soome kõige järjepide- vama reservistide organisatsioonist – alustasime koostööd Savonlinna reservistidega, kes tähistasid möödu- nud aastal oma organisatsiooni pide- va tegevuse 70. aastapäeva. Nendega koos harjutasime *practical*-laskmist ja saime sellealast koolitust.

Suuremad propagandaettevõtmised on seotud Hiiumaa ja saare rannakait- serajatiste tutvustamisega. Oktoobris käisime vaatamas Pallinina patareid, juba traditsioonilise emadepäeva rat- taretke korraldasime Tahkuna ranna- patareide alal. Euroopa muinsuskait- sepäevade raames tegime väljasõidu Hiiumaal paiknenud võimsaimale patareleile nr 316, kus 1941. aastal oli kaks 180 mm kaksikuurtükitorni, ja väisasime Eesti uusimat muuseumi – 9. augustil avatud ja MTÜ Hiiumaa Militaarjaloo Seltsi asutatud Hiiumaa Militaarmuuseumi. Militaaraja- loo selts tahab muuseumi baasil rajada Hiiumaa militaarjaloo keskuse, kus korraldatakse temaatilisi retki, laagreid jms. Laagreid on tegelikult korraldatud juba mõned aastad.

Hiidlased peavad toimetulekuks ja tasuva töö saamiseks tihti oma väi- keselt saarelt ära käima, see tingib teinekord mõnest ettevõtmisest ke- sisema osavõtu. Kaitseliitlaste kiitu- seks olgu öeldud, et õppustel käiak- se nii mandrilt kui ka lausa Soomest ja kaugemaltki. Kogu töö käib koos Naiskodukaitse ja noortega. Nii on korraldatud mitmeid laagreid ja aidatud kaasa saare suurematel et- tevõtmistel – luurekool Tahkunas, militaarkohvik. Kohvikuprojektis ja mujalgi on meie tublid naised kõi- gele lisaks maitsvat süüa teinud. Meie tublid naised-noored osalevad oma juhtide Ulvi Kargu ja Anu Too- de vedamisel aktiivselt ka mandril korraldatavatel õppustel-üritustel.

HIUMAA OMA “SÜGISTORM”

Hiiumaa “Sügistormiks” võib jul- gelt nimetada “Linnalahing 2” nime

Practical-laskmine koos Savonlinna reservistidega 2007. aastal.

kandvat õppust, mis seekord hõl- mas suurt osa kogu saarest. Hiiumaa Kaitseliit on saare identiteedi üks osa ja täidab oma rolli kindlalt. Seda tõendas järjekordselt ka seekordsest õppusest osavõtt – üle 30 mehe- naise-noore. Saime osalejad tegutsema kahes rühmas, kummaski neli kol- meliikmelist patrulli. Sellise jaotuse panid ette Soome koolitajad veebel Esa Piisilä, leitnant Jari Myntti, seer- sant Anu Kõngäs ja allohvitser Pauli Pelli. Kaks neist on õpetanud hiidla- si juba ligi kümme aastat, Kõngäs oli saarel esmakordselt.

Seekordne õppus sai planeeritud väga täpselt ja ajaplaan klappis lau- sa suurepäraselt. Alustasime staa- bis lühikese kordustunniga, seejärel siirdusime esimesele objektile, kus vaatasime veel kord läbi linnala- hingu ABC. Vaenlane võttis sisse kaitse ja rühmad asusid neid välja suitsetama. Peab tunnistama, et te- gelikus olukorras, teades ette 80% ründajate langemist, oleks ilmselt tegutsetud veelgi ettevaatlikumalt, aga praegugi saime hakkama üsna hästi. Tegutsemine suitsu täis ma- jas on kordi raskem, ent ka ründa- jale soodsam. Trepikoda ja esimene korrus said kiiresti võetud, ülakor- rusega oli keerulisem, aga ka sellega tuldi toime.

Seekordne lõuna tuli süüa rännaku- tingimustes bussisõidu ajal ja mõ- nelgi jäi pool saiakest söömata, sest metsa vahel peatati buss ja teatati vaenlase tugipunktist. Osa läks oma luurajate järel ümber haarama, osa oma luurepatrulli järel eest võtma. Vaenlane kasutas avastamise jä- rel lahingust taandumiseks ohtralt

suitsu, aga ühe jao otsustav tegutse- mine tabas nad liikurisse minemi- sel ja hävitas. Selgeks sai ka see, kui lihtsalt võib maastikul, eriti metsas kaotada silmside ja mõnigi patrull- lahingupaar lausa haihtus mõneks ajaks maastikku. Aga nii tulevadki kogemused.

TUBLIDUS VÄÄRIB TÄNUSÕNU

Õppus lõppes pika ja ägeda värvi- kuulilahinguga uues linnakus, kus kaotusi oli mõlemal poolel. Saadud kogemus oli taas teadmine, kuidas adrenaliini täis õhkkonnas ununeb eelnevalt õpitu ja harjutatu. Nii võitleski lõpuks igaüks enda eest ja suvalise vastase vastu. Kogemusi tuli kuhjaga ja kui järgmise õppuse- ni ei lähe liiga palju aega, arendame oma oskusi edasi. Piirid seab aga värvikuulimängu varustuse hind.

Tagasisidega tõdeti, et selliseid õp- pusi on väga vaja ja kui KVMi (loe: kaitsevaelist molutamist) on vä- hem, sujub kõik paremini. Saime kiita ka koolitajatelt, kes eriti rõhu- tasid hiidlaste tahtmist ja innukust, oluliselt oli paranenud distsipliin. Kedagi väga kiita on alati ülejäänute suhtes pisut ebaõiglane, aga siiski tõstan esile meie naise (Anne Kaa- sik, Aili Sinimäe ja Krista Leisberg), noori (Marek Väli, Madis Kõmmus, Henry Soobik, Riho Vahtras ja Ma- rio Sepp) ning “vanu” tegijaid (Ain Runin, Alar Sinimäe, Avo Träder, Lembit Saar ja Uku Liive). Põhitegi- jaks on aga alati meie malevkonna instruktor vanemseersant Taimo Juhe, kes ka sellel õppusel oli A ja O. Hiiumaa Kaitseliit on ja jääb oma kodu, oma saare kaitsjaks. **KK!**

Mäletame kaitseliitlastest suurmehi:

Martin Müür 100

Tekst: PRIIT SILLA

Sõjaeelse Kaitseliidu Sakala maleva Tervastu eskadroni pealiku abi, kuulus ratsasportlane Martin Müür sündis 17. detsembril 1907. Viljandimaal Suislepa vallas Kivilõppe külas Matsimärdi talus. Tema isa Jaan ja ema Kadri olid Matsimärdi talu omanikud seitsmendat põlve. Seega saame rääkida põljalust, kus tööd ei põlatud ja hoiti au sees talukultuuri.

LAPSEPÕLVEST HOBUSEGA

Matsimärdi talu paikneb Võrtsjärve ääres. Siin kasvades ja kooliteed alustades kujunes noores Martinis kaks erilist kiindumust: Kaitseliit ja hobused. Ta kuulas huviga isa jutte Vabadussõjast, mille kangelas nägi nooruk kaitseliitlastes. Võlutult jälgis ta Kaitseliidu ratsamehi, kel mõõgad vööl. Lähedal asuvast Nälgu talust sai Martin endale sõbra kogu eluks – Johannes Lepiku. Nende naabrusest Simmilt pärines helilooja Juhan Simm.

Ajateenistuse alguses Eesti sõjaväes määrati Martin Müür Viljandi jalaväerügementi, tema aga igatses teenida ratsarügemendis ega jätnud otsustavat tegutsemist enne, kui saigi Tartu ratsarügementi. Seal tegi sportlik ja tugev noormees läbi allohvitseride kooli ning teenis rügemendis allohvitserina.

Pärast sõjaväeteenistust kasvatas Martin endale hobuse ja treenis teda hiilgavate tulemusteni. Hobune, kes oli inglise puhtaverelise ja tori tõu ristand, sai nimeks Mats. Loom oli jäänud varsana ilma emata ning Martin söötis-lutitas ja poputas teda igati, nii et varss lonkis tal pidevalt sabas, tulles peremehele isegi kööki järele. Martin

võitis Matsiga kokku 97 auhinda nii takistussõidus, voltižeerimises, mõõgaraiumises kui ka hobuse järel suusavõidusõidus. Takkaotsa õpetas Martin talle igasugu vigureid, nagu istumine, jala tõstmine, noogutades tänamine, koos ratsanikuga läbi põleva rõnga hüppamine ja täielik kuuletumine.

Kui Martinilt küsiti, kuidas ta selle saavutas, vastas mees, et endal peab rohkem kannatust olema kui hobusel. Arvukate Kaitseliidu ratsavõistlustel saadud esikohtade kõrval said Märt (rahvas hüüdis oma lemmikratsanikku Martinit mulgipäraselt Märdiks) ja Mats auhindu ka Poo-

last, Lätist ja Leedust. Hinnalisimad olid Matsi hõbenaastudega valjad ja Märdi hõbemonogrammiga nimeline ratsaväemõök. Karikatest oli suurim ja uhkeim Poolas võidetu.

JUHT, PILLIMEES, VÄRSISEPP

Martin Müür oli loomult juht. Mis tahes olukorras hakkasid kaaslased teda kohe usaldama ja lükkasid ette. Ta oli mõnusa huumorisoonega mees, kes mängis ka pilli ja septses vemmalvärsse. Pole ime, et nii alluvad kui ka teised kaaslased teda austasid.

Martin Müür oli loomult juht. Mis tahes olukorras hakkasid kaaslased teda kohe usaldama ja lükkasid ette.

Seda kinnitab Martini ja Leida laulatus, kuhu noorpaari saatis paraadmundris ja ehitud ratsudega auvahtkond. Pärast laulatust rivistusid kaitseliitlased kahele poole altaritee vaipa, tõstsid paljastatud mõõgad noorpaari kohale ning Martinil ja tema noorel naisel tuli kõndida mööda lilledega kaunistatud vaipa ristatud mõõkade spaleeri vahelt läbi. Kiriku ees võttis noorpaari vastu ratsameeste eskort, kes saatsid nad pulmamajja. See sündmus pakkus rahvale kauaks jutuainet. Perre sündisid lapsed Rein, Kadri ja Märt.

MÜÜR JA OMAKAITSE

Martin Müür kui endine Kaitseliidu kohaliku üksuse pealik määrati 1941. aasta novembris Viljandimaa Omakaitse Suislepa kompanii ülemaks Johannes Lepiku asemele. (Lepik võeti maha tõenäoliselt selle eest, et kinnipidamiskohast oli põgenenud kolm sõjavangi.) Sellel kohal oli ta kuni Eesti taasokupeerimiseni 1944. aasta sügisel.

Paljuski sai kohalik Omakaitse talitada talupoegliku tarkuse

Pere 1938. aastal Pühajärvel Leida Müüri (tagareas vasakule abikaasa Martini kõrval) sünnikodus Luiga talus. Istuvad Leida ema Alma Kõiv ja kasuisa Karl Kõiv, kes küüditati 1941. aastal ja surid esimesel Siberi-talvel.

kohaselt: vältida julmuse ja pigistada üks silm kinni Saksa võimude käskude täitmisel. Martin Müüri tunti kui leebet pealikut, kes 1941. aastal punaväest maha jäänud ja vahistatud neljal sõduril oma talus kõigepealt kõhud täis söötis ja alles siis Viljandisse saatis. Ta vabastas mitu kinni peetud inimest, sest ei pidanud neid ohtlikuks. Ta hoiatas Saksa mobilisatsiooni eest kõrvalhoidjaid haarangute eest ega korraldanud ise haaranguid. Ta päästis Pukasse rongile saatmisest õeksed-vennaksed Koršunovid, tõmmates nad vahistatute nimekirjast maha. (Koršunovid jäidki sinnakanti elama ja neist said toredad mulgimaalased.)

Taas võimule saanud Vene okupandid aga süüdistasid Martin Müüri vähemalt nelja inimese arreteerimises, kuigi need olid pätid, kelle Nõukogude võim oli Müüri vahistamise ajaks juba ise jõudnud trellide taha pista.

1944. aasta augustis oli Martin Müür määratud Omakaitse lahingurühma komandöriks (uurimistoimikute väljend) ja saadetud rindele Võrtsjärve lõunaosas. Vahepealt enne Eesti täielikku vallutamist Vene vägede poolt kutsuti Martin Müür Tallinna lähedale, kus admiral Johan Pitka esindaja ja Otto Tiefi valitsuse volinik keelitasid teda jääma Eestisse ning organiseerima nende volinikuna vabariigi väljakuulutamist ja kaitset Viljandimaal. Et sellest ei tulnud midagi välja, said Martin Müürist ja tema lähematest kaaslastest metsavennad.

SAATUSLIK HAARANG JA 25 + 5

11. oktoobril 1949 piiras NKVD haarangugrupp ümber Johani talu, kus olid parajasti metsavennad Martin Müür ja Hans Liiv. Haarang oli sedavõrd ootamatu, et Liiv jõudis küll pistoli taskust välja tõmmata, kuid ta lasti kohe maha. Martinile hüppas mitu meest kallale. Kahekesi polnud

Martin Müür 1928. aastal Tartu ratsarügemendis hobusega trikitamas.

tosina mehe vastu paremat lootagi. Martin Müür pandi lahtises veoautokastis istuma oma langenud sõbra surnukehale, sõdurid istusid kahel

pool pinkidel. Kui auto teel Mustlast Viljandisse Laidu kurvi jõudis, viskus Martin Müür saltohüppega üle tagaluugi maha ja pistis mööda järsakut jooksu.

Kuulid vihisesid üle põgeneja pea, kuni üks tabas jalga. Kukkunut oli juba lihtne kinni võtta. Siis pandi Martinile pistol otsaette, kuid surmalasku ei tehtud – vist lootsid võimumed, et vangilt võib mingit teavet välja pressida.

Algas paljudele tuntud teekond:

kohalik vangla, NKVD kuru kuulus Pagari kelder ja sealt Patarei 7. osakond. Järgne-

nud ülekuulamistel selgus, et isegi vilunud töötledjad ei saanud Müürilt mingeid teateid. Ülekuulamistele viidi ta öösel, ühel protokollil on näiteks alguseks märgitud kell

23.50 ja lõpuks 7.30. Pinniti, kus ja kellega olid koos haarangutel. Sama püüti Müüri kohta välja pressida ka paarikümne tunnistajalt, kuid peale ühe erandi ei saadud neilt midagi teada. See üks ütles, et Müür sundis teda astuma Omakaitse, ähvardades muidu arreteerida kui kommunisti. Ju oli mehel jännes püksis. Tunnistajad püüdsid hoopis Müüri kaitsta, tuues esile tema pehmekäelist tegevust Omakaitse. Lõpptulemus oli aga niigi ette teada – sõjatribunal mõistis 25+5 aastat.

Teekond sunniti algas Patareist ja kulges edasi Lasnamäe jaotusvanglasse ja Leningradi Krestõ vanglasse. Sealt viidi kolm metsavenda, üks neist Martin Müür, erivaguni, nn Stolõpiniga ida poole. Vahepeatused tehti Kirovi vanglas ja Sverdlovski jaotusvanglas. Lõpuks jõuti Karaganda erirežiimiga kaevanduslaagriteni. Martin Müüri abikaasa Leida

küüditati koos lastega Siberisse, kus ta lahutati lastest ja mõisteti sunnitöölaagrisse. Lapsed pandi Siberi lastekodusse.

Martin Müür vabanes 1956. aasta amnestia alusel, kuid jäeti Karaganda oblasti Sarani piirkonda tähtajata asumisele. See ala oli sundasustatud tšetšeenidega juba Teise maailmasõja päevil. Need eestlased, kes sinna asumisele määrati, pidid seal olema seni, kuni nende protestikirjad Moskvast läbi vaadati. Eluaegsele asumisele jäämise korral olid nad määratud Semipalatinski tuumakatsetuste polügooni piirkonda. Moskva peaprokuröri asetäitja amnesteerimise alal tühistas asumisele määramise otsused nende osas, kes olid amnesteeritud 1954. aasta

septembrikuu

Paljuskisai kohalik Omakaitse talitadatalupoegliku tarkuse kohaselt: vältida julmuse ja pigistada üks silm kinni Saksa võimude käskude täitmisel.

m ä ä r u s e g a . 1956. aasta mais algas Martini Müüri kauaoodatud kojusõit.

Temaga koos sai Eestisse tagasi ka Olev Tatar, kelle sõjaväljad ulatusid Saksamaale, Tšehhi põrgusse, Eesti metsadesse ja sealt Karagandasse. (Leitnant Tatar teenis Saka-

la malevas staabikompanii pealiku kuni surmani 2005. aastal.)

PERE JÄLLE KOOS

Märt Müür, noorim Martini lastest kirjutab:

Oli 1956. aasta 15. juuli. Autobuss läheneb Valma peatusele. Mööda teed jooksevad bussile vastu naine ja mees. Me õega vaatame

neid: naises tunneme ära ema, ju siis on mees meie isa. Nii ongi. Olen 14 aastat ja 3 päeva vana, kui esmakordselt näen oma isa. Ma ei mäleta temast mitte midagi, sest kui ta 1944. aasta sügisel metsa läks, olin ma kõigest kaheaastane. Meid õega toodi Eestisse Siberi lastekodust, isa ja ema olid mõni nädal varem jõudnud tagasi vangilaagrist, isa Karagandast, ema Kingirist.

Ma kiindusin temasse meeletult. Mõelda vaid, lastekodu "orvul" on jälle ema ja isa. Isa! Isa! Isa! Aga meie suhtlemisel oli üks tõsine takistus – ma ei mõistnud enam sõnakestki eesti keelt, isa vene keel oli väga viletsa õpilase kehva hinnet väärt. Aga küllap see kiindumus ja vajadus suhelda isaga innustas mind emakeel võimalikult kiiresti jälle suhu saada. Ma ei mäleta oma edusamme, aga mu ristiema kinnitab, et ma olevat juba jõuludeks rääkinud perfektselt eesti keelt.

Müüri taasühinenud peret ei lastud muidugi tagasi Matsimärdile. See oli antud kohalikule kolhoosile ja täis kolhoosi töölisi. Neil õnnestus kanda kinnitada Valmas, kus Martin Müür sai tööd kalurikolhoosi brigadirina ja hakkas talle loomuosaselt elavalt tegutsema. Temas taastus kohe ka ratsamees – brigadirina võis ta liiklusvahendiks valida ratsu ja sadulas tundis ta end uuesti noore mehena. 1956. aasta detsembris sai ta ju alles 49-aastaseks.

Tal käis külas palju inimesi. Tavaliselt olid need endised sõbrad Kaitseliidu ja Omakaitse päevilt, kunagised metsavennad ja vangilaagrikaaslased. Meenutati minevikku, kuid peamiselt oli jututee-

maks kaasaeg: kuidas võiks Eesti taas vabaks võidelda, mida annaks teha poliitiliste vahenditega, kuidas inspireerida Lääne suurriike appi tulema, millal oleks õige aeg relvad kätte võtta? Need olid üdini avameelsed jutud, keegi ei hoidnud enast tagasi ega piilunud vargsi üleõla – äkki keegi soovimatu kuulab

pealt. Nad teadsid, et nende hulgas koputajaid pole. Poeg Märdile olid nende jutud sama tähtsad

kui Kreutzwaldile noorena kuuldud Kalevipoja lood. Nad laulsid keelatud laule, rääkisid anekdoote Vene valitsusest, mängisid pilli ja viskasid krõbedat nalja.

VEEL VALUSAID KANNATUSI

1957. aastal tabas peret uus valus hoop. Nimelt tegid võimud Müüridele korralduse Siberisse tagasi sõita. Kas oli põhjus selles, et Martin Müür taotles luba oma vanema poja Reinu tagasipöördumiseks Eestisse (noormees õppis tollal Novosibirski tööpingehituse tehnikumis) või milleski muus, näiteks Martini mõjus rahvale? Loomulikult hakkas pereisa tegutsema selle korralduse tühistamiseks. Võitlus oli üsna meelegaheitlek ja pinge tagajärjel sai Martin Müür raske

insuldi. Teda opereerinud professor Ernst Raudam ütles avameelselt, et kirstulauad tuleb valmis panna. Professor andis Martin Müürile veel kolm aastat, eksis aga tervelt kolmekümne aastaga. Tugev, treenitud ja karastatud mees taastus, kuid sai kaasa tõsise kõnehäire. Aastate jooksul muutus küll kõneleminegi paremaks.

Oma seitsme põlve vanuse talu peremeheks Martin Müür ei saanudki. Okupatsiooniaastate lõpul pakkus kolhoosi esimees talle kord võimaluse asuda üürnikuna kolhoosile kuulvasse Matsimärdi elumajja, mille kõrvalhooned olid täis kolhoosi loomi, kuid sellest alandusest Martin Müür keeldus. Ta

Müüri taasühinenud peret ei lastud muidugi tagasi Matsimärdile. See oli antud kohalikule kolhoosile ja täis kolhoosi töölisi.

suri 22. veebruaril 1990 ja on maetud Tarvastu kalmistule abikaasa Leida kõrval. Matsimärdi, nii palju kui talust veel järel oli, ostis tagasi nende noorim laps, poeg Märt Müür. **KK!**

Sakala maleva algatusel ja Tarvastu valla toel paigaldatakse 21. detsembril Matsimärdile suure rändrahnu külge Märt Müüri mälestusplaat, vaadatakse koos Märt Müüri vändatud filmi elust Siberimaal ja arutatakse, kes need meie kangelased siis on.

Karaganda vangilaagritest jõudsid 1956. aastal teiste seas tagasi koju ka Olev Tatar (vasakult esimene) ja Martin Müür (tema kõrval).

Nimed, mida pole raiutud marmortahvlile II

Tekst: RIHO ÜHTEGI

Elmine kord kirjutasin Kaitseliidu sünnist Kalle Elleri juhtimisel (vt Kaitse Kodu! 7/2007, lk 21–24), seekord tuleb juttu põhiliselt sellest, kuidas Kaitseliit edasi arenes ja malevate tegevuse toel tugevamaks muutus. Periood, mis algas 1990. aasta suurokoguga ja lõppes 1992. aastaga, oli minu arvates Kaitseliidu arengu seisukohalt äärmiselt oluline, sest sel ajal kujunesid välja malevad, töötati välja rida korralduslikke dokumente, organisatsioon legaliseeriti ja võeti Eesti kaitsejõudude koosseisu. Tagantjärele on raske öelda, kas ja kui kiiresti oleks see kõik läinud, kui Kaitseliitu oleksid sel ajal juhtinud teised mehed ja kui malevatel oleks olnud vähem iseseisvust. Seepärast ongi seekordne peategelane Manivald Kasepõld.

PÄRAST 10. NOVEMBRI SUURKOGU

Pärast 1990. aasta sügisei lahkkelisid 10. novembril kokku tulnud Kaitseliidu suurokogul muudeti Kaitseliidu juhtimist. Üheiskuline juhtimine asendati kollektiivse organi – Kaitseliidu keskjuhatusega. Esile kerkis uus favoriit, kelleks oli keskjuhatusse valitud Manivald Kasepõld. Ta oli üks neist 125 mehest-naisest, kes olid sama aasta 17. veebruaril 1990 Järvakanti kogunenud, et taasluua Kaitseliit. Tema mehed olid väljas nii 1990. aasta mais kui ka kõigil hilisematel Kaitseliidu aktsioonidel. Samas oli ta enamikule teistele kuni suurokoguni vaid üks paljudest meeskonnapealikest, kes oskas mh kõhuraäkimist ja viskas mõnusat nalja.

Pärast suurokogu asjad muutusid. Kollektiivne juhtimisorgan, nagu valitud keskjuhatuse oli, võis küll suunata Kaitseliidu tegevust, kuid juhtimiseks oli vaja ülemat. Poole aasta jooksul ei suutnud keskjuhatuse aga isegi mitte suunata. Sel ajal ei käidud öieti kooski, rääkimata organisatsiooni juhtimisest. Keskjuhatusse peale Kasepõllu valitud Meelis Säre, Hannes Toomsalu, Andres Lusmägi ja Hando Kruuv polnud omavahel just parimates suhetes, pealegi lahutasid juhatuse liikmeid pikad vahemaad. Et Rapla malev oli tol hetkel üks stabiilsemaid Kaitseliidu organisatsioone ja Kasepõld oli ka Elleri eelistus mantlipärijana, otsustas mees haarata 1991. aasta kevadel ohjad enda kätte.

Ja ega talle olnudki tol hetkel konkurenti, sest enamik Kaitseliidust vaevles alles kasvuraskustes, pealikud olid

kogemusteta ja kinni kohalikes probleemides. Teised keskjuhatuse liikmed polnud suutelised Kasepõlluga konkureerima, sest Tamme malevkonna taustaga Lusmäel ja Kruuvil puudus organisatsiooni juhtimise kompetents, pealegi poleks nad olnud vastuvõetavad ligi poolele organisatsioonile. Säre kandidatuur ei oleks omakorda sobinud Tamme malevkonnale ja selle poolehoidjatele. Hannes Toomsalu oli aga organisatsioonis suhteliselt tundmatu, sest 1990. aasta sügiseni oli Pärnu malev hoidnud ülejäänud Kaitseliidust lahku, pealegi oli Toomsalu ise jõudnud lühikese aja jooksul tekitada teatud ringkondades umbusku. Ainuke kõigile enamvähem sobiv kandidaat oligi seega rahvamees Manivald Kasepõld.

MANIVALD KASEPÕLLU AEG

Aeg, mil Kasepõld Kaitseliidu etteotsa tõusis, oli äärmiselt keeruline. Eriarvamuste tõttu Kaitseliidu kohast Eesti poliitilisel maastikul, mis oli põhiliselt alguse saanud Lenini kuju mahavõtmisest 1990. aasta suvel, ja sama aasta septembris korraldatud piiriaktsiooni pärast oli poliitiliste ringkondade toetus organisatsioonile peaaegu olematu. Veelgi enam, septembrikuisel Ülemnõukogu presiidiumi istungil räägiti mh võimalustest Kaitseliit laiali saata või selle liikmeid karistada. Arutati ka valitsuse lubadust kasutada edaspidi siseministri üksusi, et Kaitseliidu üritused jõuga peatada. Tuleb avaldada tunnustust Arnold Rüütli, kes manitses osavõtjaid sõnadega, et koosoleku eesmärk pole kedagi karistada. Samas mõõndi, et tegelikkuses puudub jõud, millega rahva omaalgatust Kaitseliidu või mõne muu organisatsiooni vormis maha suruda.

Manivald Kasepõld – juht, kes viis Kaitseliidu kaitsejõudude koosseisu.

Lisaks sisemisele lõhenemisele ja poliitilise toetuse puudumisele oli Kaitseliidule tekkinud tõsine konkurent Kodukaitse. Pole kahtlust, et Kodukaitse loomise üks eesmärgke oli Kaitseliidu kui ebamugava ja allumatu rahvaalgatusliku organisatsiooni väljasuretamine. Seetõttu rakendatigi Kodukaitse mainekujunduse vankri ette kõik vahendid – selle organisatsiooni tegusid ülistati, seda rahastati ja kajastati pidevalt positiivselt ajakirjanduses. Kui vaadata näiteks 1991. aasta augustiputši kroonikakaadreid, ei hakka kusagil silma kaitseliitlasi, kõikjal aga jäävad kaadrisse kodukaitsejad. Ometi oli Tallinn kaitseliitlasi täis, neid jätkus tele- ja raadiomaja juurde ning Toompealegi. Ma ei taha

siinkohal kuidagi halvustada eesti meeste aateid ja tegusid, kes olid ennast sidunud Kodukaitsega. Lihtsalt aeg oli selline, mil Kaitseliit oli valitsuse silmis ebameeldiv nähtus, mille rolli ühiskonnas püüti eirata ja tähtsust Eesti taasiseseisvumisele olematuks muuta.

Sellises olukorras oli Manivald Kasepõld omamoodi päästerõngaks nii Kaitseliidule kui ka toonasele Eesti valitsusele. Tänu miilitsakarjäärile oli Kasepõllul vajalikke sidemeid ja süsteem, millele Kaitseliit suurimat peavalu tegi, oli talle teataval määral "oma". Probleemse organisatsiooni eesotsas ei seisnud enam dissidentlik ja põikpäine Kalle Eller, vaid mees, kes tänu varasematele töökogemustele pidi suutma leida kompromisse. Võib arvata, et Kaitseliidu vastased ootasid Kasepõllult algul organisatsiooni lammutamist, kuid selles osas tuli neil pettuda – Kasepõld nägi Kaitseliidus oma võimalust ega jätnud seda kasutamata.

TEGEVUS KESKENDUS KOHTADELE

Kaitseliidu seisukohalt oli Manivald Kasepõld atraktiivne tänu samadele omadustele. 1990. aasta lõpuks oli noor organisatsioon konfliktidest väsinud ja oli vaja otsida kompromisse. Lisaks sellele oli Kasepõllul mõningane juhtimiskogemus, mis tõstis teda organisatsiooni esile. Ilmselt oli see ka põhjuseks, miks Eller nimetas oma mantlipärijaks just Kasepõllu. Elleri enda arvates oli Kaitseliit muutumas liialt "pehmeks" ja seepärast oli tema arvates Kasepõld kui pehme juhtimisstiiliga liider igati sobiv organisatsiooni juhtima. Ilmselt lootis Eller, et jätkuv Kaitseliidu areng tagab piisava järelkasvu tunduvalt "karmimale" kaitsealatuskeskusele.

Nagu juba mainisin, saabus pärast 1990. aasta suurkogu ajutine vaikuseperiood, mil jäi mulje, nagu oleks Kaitseliit ülemaalse organisatsioonina hääbunud. Kesket juhtimist ei olnud, kuid kohtadel arenesid allorganisatsioonid usinasti. Kaitseliidu allorganisatsioonid kasvasid ja muutusid tänu põhikirjade registreerimisele legaalseks. Mitmetes piirkondades tekkisid kohaliku omavalitsuse ja Kaitseliidu allorganisatsiooni tihedad sidemed ja seal rakendati organisatsiooni avaliku korra kaitsmisel.

Üritustest vabal ajal tehti kõvasti trenni ja käidi kõnekoosolekutel, mehed muutusid julgemaks, pööningutelt otsiti välja vanad püssid, mida siis õhtuti vaikselt putitati. Aeg-ajalt käidi ka teistes Eestimaa nurkades vaikselt nõu pidamas. Tihti viisid sõidud mehi Raplase, kus räägiti juttu Kasepõllu ja tema lähima abilise Heldur Toometiga.

RAPLA KESKKOGU OTSUSED

Kasepõld sondeeris pinda ja pidas koosolekuid, kuni lõpuks näis aeg talle soodne. 25. mail 1991 kogunes Raplase keskkogu, mis võttis vastu murrangulised otsused. Kinnitati 1931. aasta põhikiri, kuulutati välja

üleminekuperiood, lõpetati suurkogul valitud keskjuhatuselise volitused ja valiti Kaitseliidu ülem, kelle kandidatuur esitati eksiilvalitsusele kinnitamiseks. Vähem kui kahe kuu pärast, 12. juulil kehtestati Raplas 1934. aasta kodukord. Eller taandus ametlikult Kaitseliidust ja asus tegutsema enda loodud Rahvuslikus Kaitsealatuskeskuses.

Üheiskuline juhtimine asendati kollektiivse organi – Kaitseliidu keskjuhatuselisega. Esile kerkis uus favoriit, kelleks oli keskjuhatuselise valitud Manivald Kasepõld.

Augustini 1991 lasi Kasepõld vastu võtta mitu olulist otsust, mis suurendasid Kaitseliidu elujõudu. Just nimelt lasi, sest ise ta erilist initsiatiivi üles ei näidanud, kuid toetas tänu olukorra analüüsi oskusele positiivseid arenguid. Üheks selliseks positiivseks nähtuseks

oli keskkogude korraldamine väljasõiduistungitena, mis algselt Kasepõllule ei meeldinud, kuid üsna pea sai ta aru, et see on kasulik.

Kui Eller oli loomult põikpäine ja kompromissitu, siis Kasepõld paistis silma sootuks vastupidise käitumisega. Kuigi ta juhtimisstiil sarnanes Elleri omaga ja temagi laskis alttuleval initsiatiivil vohada nii kaugele, kuni see ei ohustanud tema positsiooni, oli tema organisatsioonisisene käitumine teistsugune. Ta vältis igasuguseid konflikte. Olles suurepärase kombinaator, suutis ta koondada organisatsiooni ühe mütsi alla, ja kuigi see ühtsus oli esialgu pigem formaalne, ei tekkinud vähemalt algul suuremaid sisetülisid, mis oleksid sarnanenud 1990. aasta omadele.

Kindlasti oli kõiges selles oma osa ka Kasepõllu personalipoliitikal: lähimate abilistena kasutas ta sarnaselt Ellerile vaid neid inimesi, keda ta hästi tundis ja usaldas, kuid pillas kergekäeliselt austusi ja auväärseid ameteid ka kõigile teistele, kes vähegi soovi avaldasid ja üritusele ustavust ilmutasid.

AUASTMED JA PÄEVAKÄSUD

Kui Eller kauples eksiilvalitsuselt välja ohvitseriaustme 13 kaitseliitlasele, siis Kasepõld suutis auastme saada veel paarikümnele. Auastmeküsimus oli toona oluline, seda peamiselt sümbolises tähenduses, et Vene armees saadud pagunitele oleks võimalik vastandada Eesti Vabariigi peaministri presidendi ülesannetes (eksiilis) allkirjastatud helesinised ohvitserisertifikaadid. Need auastmesertifikaadid olid tol hetkel sama väärtusega nagu hiljem Eesti Vabariigi sinised passid.

Kasepõld kirjutas alla päevakäskudele, millega määras endale mitu asetäitjat. Kuigi nende päevakäskude initsiatiiv ei tulnud temalt, lasi ta sellel sündida. Olid need ju kõlavad ametid, millega ei kaasnenud ometigi reaalselt võimu ega vastutust. Asetäitjaid oli vahepeal kokku lausa neli, kuid asju valitsustega (nii eksiilvalitsuse kui ka Ülemnõukoguga) eelistas Kasepõld ajada üksi või koos oma lähima kaaslasega Heldur Toometiga, kes oli 1991. aasta suveks tõusnud Kaitseliidu peastaabi ülemaks.

Tuleb tunnustada, et selline auväärsete ametite jagamine võimaldas tegelda laiemapõhjaliselt Kaitseliidu propageerimise ja üldsuse ette kergitamisega ning organisatsiooni sisemise arendamisega. Keskkogud väljasõiduistungitena võimaldasid kas otseselt või näiliselt Kaitseliidu juhtimises kaasa lüüa ka kohalikel reaktiivliitlastel, kes olid nendel koosolekutel teretulnud. Võeti vastu hulgaliselt pöördumisi, koostati määrustikke ja reorganiseeriti struktuure. Tekkis tunne, et inimesed on olulised. Kõik see ja keeruliseks muutunud olukord Eestis omakorda viis Kaitseliidu riikliku tunnustamiseni 1991. aasta sügisel.

AUGUSTIPUTŠ TÕI MUUTUSED

Kuni 1991. aasta augustini ei tahetud riiklikul tasandil Kaitseliidust suurt midagi teada, kuigi piirkondlikul tasandil Kaitseliidu ja eri struktuuride koostöö sujus – kohati oli isegi raske teha vahet Kodukaitse ja Kaitseliidul. Ometi ei suutnud Kasepõld ennast riiklikul tasandil maksuma panna. Andrus Öövel, kes varemalt oli korduvalt osalenud ka Kaitseliidu üritustel, arendas oma Kodukaitset edasi piiriteenistuseks ja näis, et järgmise sammuna saab sellest ka Eesti kaitseväge.

Putšisündmused 1991. aasta augustis muutsid suhtumist aga oluliselt. Kaitseliit näitas ennast vankumatust küljest nii võõrvägedevastastes aktsioonides kui ka KGB ja NLKP hoonete ülevõtmisel. Kaitseliitlaste osa vabariigi kaitsmisel püüti küll maha vaikida, kuid Ülemnõukogus hakati üha enam ja enam arutama kaitsejõudude taasloomise temaatikat ja seda, milline on Kaitseliidu koht riigikaitseüsteemis. Viis rahvuslikku erakonda tegid 1991. aasta septembris avalduse, milles taotlesid Kaitseliidu tunnustamist riigikaitsestruktuurina ja tema riiklikku finantseerimist. Isegi toonane Ülemnõukogu riigikaitsekomisjoni liige Johannes Kass oli sunnitud nentima, et ta peab revideerima arvamust Kaitseliidust, sest ühel hetkel radiomaja juures rahvast vallanud paanikas suutis vaid Kaitseliit säilitada rahu ja distsipliini.

Riigikaitsekomisjon kohtus nii Kasepõllu kui ka Ants Laaneotsaga ja 30. augustil jõuti esimese katseni kaitsejõud taasluua. Paraku oli olukord endiselt keeruline, sest Kaitseliit oli järjepidevalt keeldunud allumast Ülemnõukogule ja kuulutanud ennast eksiilvalitsuse otsalluvuses olevaks. Mõlemad pooled olid keerulises olukorras, millest välja tulla oli veelgi keerulisem. Olukorda töötas selgust tuua 28. augustil 1991 eksiilvalitsuse peaministri Heinrich Margi deklaratsioon, milles ta lubas anda oma volitused üle seaduslikule Eesti valitsusele, kui okupatsioon Eestis lõpeb.

KAITSELIIDU TUNNUSTAMINE

Siin osutus Kasepõllu juhtimispoliitika aga vigaseks. Ühelt poolt oli ta jaganud paljudele alluvatele kõrgeid

tiitleid, mis võimaldas neil esineda erinevatel foorumitel Kaitseliidu juhtkonna nimel, kusjuures alati ei läinud nende jutt kokku Kaitseliidu ametliku seisukohaga. Nii suutis toonane propagandapealik Jaak Mosin Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei suurkogul tekitada paraja tormi veeklaasis. Teiselt poolt jätkas Kasepõld

Pärast 1990. aasta suurkogu saabus ajutine vaikuseperiood, mil jäi mulje, nagu oleks Kaitseliit ülemaalise organisatsioonina hääbunud. Kesksel juhtimist ei olnud, kuid kohtadel arenesid allorganisatsioonid usinasti.

läbirääkimisi võimukoridorides üksi, mistõttu teda hakati süüdistama salatsemises ja võimetuses midagi saavutada.

Kuna formaalne volituste üleandmine venis, Ülemnõukogus aga oli valmimas kaitseeaduse eelnõu, mis

ähvardas Kaitseliidu jälle “ukse taha” jätta, pingestus 1991. aasta septembriks olukord sedavõrd, et Kasepõllu usaldatavus kahanes kiiremini kui kevadine lumi. Õnneks sekkus protsessi Jüri Toomepuu, kes tol hetkel oli eksiilvalitsuse sõjaminister. Toomepuu suutis kiiresti läheneda Rüütlile ja motiveerida ka Kasepõldu. Tüli, mis oli paisumas Kasepõllu ja mõnede teiste Kaitseliidu liidrite vahel, otsustati ühise eesmärgi nimel unustada.

Septembri esimestel päevadel peeti rida läbirääkimisi ja Kaitseliit esitas taotluse tühistada 1940. aastal vastu võetud otsus organisatsioon laiali saata. Vastu lubati, et allutakse Eesti Vabariigi kaitseõukogule. Nii saigi võimalikuks, et Ülemnõukogu presiidium võttis 4. septembril vastu otsuse lugeda Kaitseliidu õigused juriidilise isikuna taastatuks ja tema juhtimine kaitseõukogule allutatuks. Kahtlemata oli see suur võit. Paraku polnud selline seisukoht kõigile aktsepteeritav, sest Ülemnõukogu polnud valitud Eesti Vabariigi põhiseaduse järgi. Probleem lahenes lõplikult alles esimeste Riigikogu valimistega 1992.

aastal. Sama aasta 28. aprillil arvati Kaitseliit kaitsejõudude koosseisu.

PIDU JA PARADOKSID

Kaitseliidu tunnustamise kinnituseks korraldati 14. septembril Kadrioru lossis tseremoonia, kus esimest korda üle 50 aasta autasustati kuut Kaitseliidu juhti Eesti Vabariigi teenetemärgi – Kotkaristiga. On kahetsusväärne, et need teenetemärgid ja teenetemärkide kavalerid pole leidnud hiljem kajastamist kogumikus “Eesti tänab”. (*Olgu siinkohal Kaitse Kodu! toimetuse märkuse kujul need nimed siiski ära toodud: Manivald Kasepõldu autasustati Kotkaristi II klassi teenetemärgi ning Ülo Tamret, Riho Ühtegit, Avo Kadarikku, Lembit Kuubenit ja Heimo Randalat V klassi teenetemärgiga.*)

Kaitseliidul tuli maksta lõivu muuski osas. Varade tagasisaamine kujunes pikaks ja vaevanõudvaks protsessiks. Mõnes maakonnas käis see suhteliselt kiiresti ja valutult, teises aga venis aastatepikkuseks. Näiteks Kaitseliidu Tartu hoone tagastati kaitseministeeriumile (mitte Kaitseliidule) alles 1995. aastal pärast probleemile äärmuslike meetmetega tähelepanu juhtimist. Praegu kasutab Tartu malev selle hoone Võru tänava poolse tiiva esimest korrust.

Taastatud Eesti Vabariik ei tahtnud tunnista Kaitseliidu ohvitserkonda. Eriti teravalt oli seda tunda 1991. aasta lõpul ja 1992. aasta alguses, kui Kaitseliitu asus ohjama vastloodud kaitsejõudude peastaabi ülem Ants Laaneots, kes ei tahtnud midagi kuulda eksiilvalitsuse antud auastmetest. Eksiilvalitsuse "liialt kõrgete" auastmete kohta esines korduvalt mõnitavate märkustega ka toonane kaitseministeeriumi nõunik Hannes Walter.

Põhjendusteks toodi nii seda, et sõjaväelised auastmed on antud meestele, kellel puudub sõjaline ettevalmistus, kui ka seda, et tulevased sõjalise haridusega ohvitserid ei taha kindlasti alluda hariduseta ülematele. Kaitseliidu ülem Manivald Kasepõld, kelle eksiilvalitsus oli tõstnud koloneli auastmesse, pidi hiljem leppima vaid majoriks olemisega, sedagi üksnes tänu asjaolule, et oli kandnud majoripaguneid miilitsavormil. Probleemi lahendust nähti 1992. aasta ohvitseride täiendõppekursustes, mille lõpetamisel said mitmed kaptenid ja leitnandid peale ... lipniku-pagunid.

Need auastmesertifikaadid olid tol hetkel sama väärtusega nagu hiljem Eesti Vabariigi sinised passid.

KOLLEKTIIVJUHTIMISE LÕPP

Uutele ülematele tegi peavalu ka Kaitseliidu kollektiivjuhtimine. Inimesed, kes olid harjunud sõjaväelise subordinaatsiooniga, ei suutnud mõista, et nende antud käsule võib "vee peale tõmmata" mingisugune kollektiivorgan nimega keskjuhatus. Paljud jäid sõjaväestamise põhimõtted tekitasid Kaitseliidus aga vastuseisu ning alt ja ülevalt tulev pressing pörkas kokku keskel, Kaitseliidu ülema staabis.

1992. aasta oli Kaitseliidule administratiivselt üldse selginemisaasta, sest siis tekkisid Kaitseliidus palgalised ametikohad ja nende täitmine motiveeris seni isepäiselt tegutsevaid Kaitseliidu üksusi liituma malevateks. Raha tekkimine ühelt poolt korrastas Kaitseliidu struktuuri, kuid teiselt poolt hakkas see pärssima senist alltulevat initsiatiivi. Kaitseliitlaste jagunemine palgalisteks ja vabatahtlikeks kutsus esile passiivsuse vabatahtlike seas, kus üha enam hakati ütleva: "Mina selle eest palka ei saa, las need mõtlevad ja teevad, kes on palgal." Vabatahtlike tuli meelitada teiste vahenditega, milleks olid

KAITSELIIDU SUUREMAD AKTSIOONID MANIVALD KASEPÖLLU JUHTIMISE AJAL

- 1991. aasta august oli keeruline aeg kogu Eestile. Augustiputš sundis radikaalsemalt tegutsema ka Eesti NSV Ülemnõukogu, kes võttis 20. augustil vastu otsuse Eesti riiklikust iseseisvusest. Samal ajal sisenesid Eestisse Vene relvajõudude üksused ja liikusid Tallinna peale. Kaitseliidu ja Kodukaitse juhid korraldasid 19. augustil nõupidamise, kus lepiti kokku kaitseliitlaste osalemises raadio- ja telemaja kaitsmisel. 20. augusti hommikul võttis valve nende hoonete juures enda kanda Kaitseliidu Viru malev. Lähenemisteed blokeeriti ja hooned ümbritseti inimkilbiga. Samal ajal jälgisid Kaitseliidu kohalikud üksused Vene vägede liikumist, kuid vastavalt valitsuse palvele ei võetud selle vastu midagi ette. 21. augusti hommikul, kui asi läks kriitiliseks teletorni juures, palus toonane Ülemnõukogu esimees Arnold Rüütel Kaitseliidu ülemal saata Toompea kaitsele veel mõned Kaitseliidu üksused. Manivald Kasepõld saatis sinna Elva malevkonna, millele hiljem lisandus Tamme malevkond. Keskpäevaks oli tele- ja raadiomaja juures ligi 700 ning Toompeal peaaegu sada kaitseliitlast. Otsene kokkupõrge jäi küll ära, kuigi paaril korral oli see puhkemas. Valitsus jõudis Vene relvajõudude esindajatega kokkuleppele ja sama päeva õhtul lahkusid nende väeüksused linnast. Tähistamiseks meeleskindlust ja saavutatud võitu korraldas Kaitseliit öösel marsi Vabaduse platsile, kus Kaitseliidu ülem Manivald Kasepõld ja Kodukaitse ülem Andrus Öövel mehi tänasid.
- Juba paar päeva hiljem oli Kaitseliit taas aktsioonis. 25. augustil alustas Kodukaitse operatsiooni, mille käigus pidi üle võetama Eestimaa Kommunistliku Partei (EKP) keskkomitee hoone ja Eesti KGB hoone Tallinnas. Et Kodukaitse jõudu nappis, paluti abi Kaitseliidult. Ööl vastu 26. augustit võeti mõlemad hooned valve alla. 26. augusti õhtuks oli Kaitseliidu poolt Tallinna suunatud umbes 260 meest, kes võtsid sisuliselt kogu valve hoonete juures üle. Vastavalt kokkuleppele oldi vahipostil kuni järgmise päeva õhtuni, mil valve võttis üle politsei. Selle ühe ööpäeva jooksul toimus ka paar intsidenti. KGB hoonest murdis välja üks julgeolekutöötaja, kes tulirelvaga relvastamata kaitseliitlasi tõrjudes sisenes autosse ja kihutas minema. Teine intsident leidis aset EKP keskkomitee hoone juures, mis jäi öösel ootamatult politseivalveta ning võeti seetõttu vastavalt Kaitseliidu ja Kodukaitse ülema kokkuleppele hommikuni kaitseliitlaste tugevdatud valve alla, kusjuures hommikul tööle tulnud parteifunktsionääre ei lastud lihtsalt hoonesse sisse.
- 1992. aastal osales Kaitseliit aktiivselt Vene sõjaväevägede ülevõtmisel, täites toonase Ülemnõukogu vastavat otsust. Mitmel korral tekkis ka relvastatud vastasseis Vene vägede või maffiagrupeeritustega, kuid tõsisemaks konfliktiks ei läinud. Ajakirjanduses enim kajastatud kokkupõrge okupatsioonivägedega leidis aset 10. juulil 1992 Ellamaal, kus Vene sõjaväelased ründasid kaitseliitlasi, kes olid eelmisel päeval arestinud ühe Vene sõjaväe maasturi. Tulevahetus vaibus siis, kui üks kaitseliitlastest ootamatult püsti tõusis ja venelastele ütles, et tema tulistada ei taha ja et nemad võivad lasta, kui tahavad. Selline ootamatu käitumine üllatas vastaspoolt ja olukord lahenes. Varsti jõudis kohale ka Kaitseliidu ülem, kes vastasseisu lahendas.
- Üsna palju kõneainet tekitas Kaitseliidu Tartu maleva tegevus, kes korduvalt võttis üle Vene vägede poolt väljaveetavat vara.
- 1992. aastal osales Kaitseliit ka mitmes kuritegevust ohjeldavates operatsioonides nii Tallinnas kui ka Ida-Virumaal.

huvitavad üritused ja kindlasti relvad, mis anti Kaitseliidule 1992. aastal.

Koos riigipoolse finantseerimisega jõudis Kaitseliitu uus kriis. Palgalistele vastutavatele ametikohtadele asusid seni organisatsioonis tundmatud näod, kelle suhtes polnud alati selget usaldust ega lugupidamist. Siin ilmes Manivald Kasepõllu "pehme" juhtimisstiili nõrkus – ta ei suutnud kriise lahendada ja lasi sisekonfliktil vohada. Sellega kaotas ta nii alluvate kui ka ülemate usalduse. Mitmed malevate vastasseisud juhtkonnaga ja sisekonfliktid lähendasid osa malevaid hoopis Elleri juhitavale kaitsealatuskeskusele ning 1992. aasta sügiseks oli Kaitseliit taas lõhestunud. Olukorra lappimisele kulus peaaegu aasta.

Kõik see viis Kasepõllu ametist vabastamiseni ja Johannes Kerdi Kaitseliidu ülemaks määramiseni 1993. aasta jaanuaris. Sellega lõppes Kaitseliidus valitavate ülemate ajajärk.

KASEPÕLLU TEENED

Toon välja olulisema, mis sai Kaitseliidus teoks Manivald Kasepõllu juhtimise ajal. Tema juhtimise ajal suurenes oluliselt Kaitseliidu liikmeskond. Kuigi otseselt tema isikul polnud sellega pistmist, võimaldas sellist arengut tema juhtimisstiil. Ta laskis malevatel areneda ja tugevneda, mistõttu Kaitseliit saavutas sellise liikmeskonna suuruse, mida tal pole isegi praegu. Male-

vate tugevnemine ja suhteliselt iseseisev tegutsemine võimaldas organisatsiooni propageerida. Mõnel pool, näiteks Tartus ja Tartumaal, ei jõutud seetõttu kunagi Kodukaitse reaalse loomiseni, seda isegi vaatamata asjaolule, et Kodukaitse loomiseks olid olemas vahendid ja riiklik heakskiit. Kasepõllu ülemaks oleku aja lõpuks oli Eesti kaetud Kaitseliidu organisatsioonidega, mis funktsioneerisid ja mida ei saanud enam kuidagi eirata.

Kasepõllu juhtimise ajal toodi Kaitseliit kaitsejõudude koosseisu, kinnitati organisatsiooni juriidiline järjepidevus, mis, arvestades toonast olukorda, oli ülimalt suur saavutus. Tõsi, tema ametist lahkumisel jäi maha lõhestunud ja mässuline Kaitseliit, kuid vastasseisu põhjused olid rohkem isiklikku laadi, mitte enam organisatsioonilised.

Kes teab, võib-olla oleks mõne teise juhi käe all olnud organisatsiooni areng valutum ja vähemate probleemidega. Kuid samahästi oleks mõni teine juht võinud viia Kaitseliidu hoopis kaosesse. Seetõttu arvan, et Manivald Kasepõllu tuleb hinnata tema julguse eest organisatsiooni juhtimine keerulisel 1991. aastal enda kätte võtta ja viia organisatsioon kaitsejõudude koosseisu. 1992. aasta lõpuks oli tema missioon lihtsalt lõppenud. Oli vaja uut juhti, kes suudab organisatsiooni nõutavas suunas edasi viia. See, kui hästi või halvasti järgmised juhid sellega hakkama said, ei kuulu minu artiklite arutlusorbiiti, sest olen lubanud kirjutada valikuliselt vaid neist, kes olid 17. veebruaril 1990 koos Järvakandis. **KK!**

Valmisolek väarikaks lahkumiseks

Tekst: GUSTAV KUTSAR

Alusse Kaitseliidu Kooli kogunesid 7.–9. novembrini Kaitseliidu ja kaitsejõudude kaplanid, et koos külalislektori, Soome õhuväe peakapteni Sauli Keskeneni ja teiste toetavate struktuuridega (meditsiini-, psühholoogia-, protokoll- ja juriidiliste teenistustega) läbi arutada langenud kaitsevälase auks korraldatavad tseremooniad ja talitused.

Lektorid (kapten Karin Sarapuu kaitsejõudude peastaabi meditsiiniteenitusest ja nooremleitnant Tanel Kapper Kaitseväe Logistikakeskusest) andsid ülevaate sellest, mida tugiteenistused korraldavad juhtumil, kui missioonil, väeosas või Kaitseliidu malevas langeb kaasvõitleja teenistusülesannete täitmisel või muul viisil ja kuidas teda väarikal viisil saata viimsel teekonnal.

Peastaabi jurist Aivar Kalle tõi välja juriidilised kitsaskohad, millele nad koos meditsiiniteenitusega on reageerinud ja seaduseandjale parandusettepanekuid esitanud.

Pika ja tihe koolituspäeva õhtupoolikul said osavõtjad esitada küsimusi kaitsejõudude peastaabi protokollijaoskonna esindajale veebel Jaanus Viirlole ja läbi arutada tseremooniade kavad koos Eesti kaitseväe orkestri juhi major Peeter Saaniga. Ka leitnant Ingrid Mühling, kes tutvustas teavitamisskeeme ja meedia kõõgipoolt, soovitas langenu pereliikmetega suhtlemisel arvestada avaliku teabe seaduse ja avalikkuse õigustatud huviga, sest iga kaitsevälala-

ne esindab riiki ja mis tahes juhtumi korral on teavitusosakond kohustatud avalikkust informeerima.

Järgmise koolituspäeva hommikul jõuti läbi arutada leina ja haavatute hingehoiu teemad ning rääkida sellest, kuidas Kaitseliidu ja tegevteenistuse kaplanid saavad teha koostööd langenud kaitsevälaste perekondade hooldamisel (külastamised, mälestuspäevade pidamine).

Kaitseliidu kaplan lipnik Peeter Paenurm Kaitseliidu Tartu malevast mainis koolituse tagasisides, et "tõesti, täiendkursusel on tunda, et mõeldakse ajas ettepoole ega tegelda tulekahju kustutamisega siis, kui need asjad ootamatult juhtuvad." **KK!**

Väeosa lipp on üksuse pühade traditsioonide sümbol

ANDRE LILLELEHT, kapten, EROK peasekretär

Alates MTÜ Eesti Reservohvitseride Kogu asutamisest 1997. aastal on kogu liikmetel olnud tavaks aeg-ajalt toetada Eesti kaitsevõimete lippude kui võitlustahte sümbolite annetamisega väeosadele ning militaarse taustaga asutustele ja organisatsioonidele. EROK enda lipp pühitseti 5. detsembril 1998, seega juba aasta pärast organisatsiooni asutamist.

Esimese EROK liikmete annetatud lipu andsid VROK-8 kursuse lõpetanud üle Kaitseväe Lahingukoolile 1999. aastal. Vanemleitnant Toomas Peegi algatusel annetas EROK 2001. aastal lipu MTÜ Eesti Eruohvitseride Kogule. Tema vahendusel on annetanud ka lipud Miinilaevade divisjonile (2003), Kaitseleidule (2005) ja Mereväebaasile (2005). EROK annetas 17. augustil 2005 Maaväele väeliigi lipu, mis kuni 2007. aasta novembrikuuni oli ka viimane "meie" lippude auväärse rivi.

Lipp Tapa Väljaõppekeskusele

2007. aastal sai EROK kümne aasta vanuseks ja meil oli hea tahe alustada oma juubeliüritusi kohe aasta alguses veel ühe lipu annetamisega. Tapa Väljaõppekeskus (VÖK) on viimastel aastatel meid toetanud mitmete ürituste läbiviimisel, millest suurim oli Baltic Talks 2006 – Läänemere maade reservohvitseride seminar. See seos väärts EROK liikmete arvates äramärkimist Tapa VÖK-le lipu annetamisega. Selleks vajalik raha korjati reservohvitseride annetustena kokku mõne nädalaga juba 2006. aasta sügisel. Lipp sai valmis 2007. aasta veebruaris. Kavas oli korraldada 2007. aasta maikuu pidulik üritus, kus Eesti Vabariigi president annab üle lipu kui EROK liikmete tunnustuse Tapa Väljaõppekeskusele. Seni oli ju väeosade lipud üldjuhul andnud üle riigikaitse kõrgeim juht.

Kahjuks ei leidnud president aega lipu üleandmiseks ja vahepeal tekkis olukord, kus EROK oli valmis lippu annetama ja õppekeskus oli valmis lippu vastu võtma, aga puudus lipu auväärne üleandja. Õnneks oli kaitseminister Jaak Aaviksoo rõõmuga nõus olema lipu üleandjaks.

Käesoleva aasta 16. novembril seisidki kõik kolm Tapa VÖK väeosa täies koosseisus riviplatsil. Kokku 624 kaitseväelast ühel pool ja vähesed külalised nende vastas. Ülev pilt

Ohvitserid reservis!

Kohe on aasta 2007 saamas ajalooks ning jäänud vaid loetud päevad, et millegi positiivse ja meeldejäävaga lõppevat aastat tuleviku jaoks markeerida. Detsembrikuu on kokkuvõtete tegemise aeg ning hea võimalus veel kord esile tuua möödunud aasta positiivset poolt.

Läinud aastat saab iseloomustada mõnegi EROK-le väga olulise ürituse ja eduka tulemusega. Üritustest on esikohal kindlasti organisatsiooni 10. aastapäeva tähistamine, tulemustest väärts aga märkimist meie militaarsportlaste saavutus – esikoht nii Erna retkel kui ka *Swiss Raid Commando* missioonifaasi arvestuses. Need tulemused räägivad ise enda eest.

Möödunud aastat saab pidada EROK-le rekordiliseks ka liikmete lisandumise poolest. Nii palju, üle 40 uue liikme, pole kunagi varem ühe aastaga juurde tulnud, kui välja arvata organisatsiooni asutamise aeg, st esimesed tegevusaastad. Käesoleva aasta eripäraks on see, et on lisandunud ka neid reservohvitseri, kes pole VROKde lõpetajad. See on väga positiivne sõnum ja annab lootust organisatsiooni kujunemiseks laiapõhjaliseks kõiki reservis olevaid ohvitseride koondavaks esindusorganisatsiooniks.

Traditsiooniliselt peeti 7. detsembril Laidoneri Muuseumis EROK vanematekogu aastalõpukoosolek. Lisaks aastalõpule omastele teemadele oli väga sisukas arutelu riigikaitsekorralduse muudatuste teemadel, ajendatuna Riigikogus menetletavast põhiseaduse muutmise seaduse eelnõust. EROK on alati olnud väga ühiskonnatundlik neis küsimustes, mis puudutavad Eesti riigikaitset ja riigikaitsekorraldust. Seetõttu oleme just nüüd sunnitud veel kord rõhutama, et enne, kui kiirustatakse põhiseadust muutma, peaks olema detailideni selge, millisena soovitakse edaspidi näha riigikaitsekorraldust ja kas selleks on nii erinevad erakonnad kui ka ühiskond teravikuna valmis.

Vaadates tulevaste aastasse, on eelöeldugi põhjal selge, et nii meie organisatsioon tervikuna kui iga reservohvitser eraldi peab olema valmis oma erialaste oskuste rakendamiseks ja sõnaga seismiseks Eesti riigikaitse huvide eest.

Soovin kõigile kauneid jõulu-
pühi ja edukat uut aastat!

VELLO VÄINSALU,
leitnant, EROK
juhatuse esimees

ARVAMUS

Millega tegelevad reservohvitserid-
juristid?

Lk 2-3

ISAMAA EEST

Reservohvitser saab paremaks
ohvitseriks kaitseväe huvides

Lk 3

ISAMAA EEST

Tartu on ikka heade mõtete
linn

Lk 4

avanes nende küaliste seas seistes: väeosade lipud lehvisid tuisus ja lipusaaturite mõõgad helkisid karges talves. Tapal on kõigil väeosadel Eesti Vabariigi ohvitserimõõkade täiskomplekt koos lisadega.

“Kõik see, mida me näeme täna siin, Tapa Väljaõppekeskuses, on loodud tühjale kohale. Valge paberileht on sageli olnud väeosa ülemale parimaks inspiratsiooniallikaks. See pakkus omakorda väljakutseid, mida hilisemad juhid enam kogeda ei saa. Ka lippu kui sümbolit annetakse vaid korra,” tõi oma kõnes välja reservohvitseride kogu esimees leitnant Vello Väinsalu.

Tähtsad sümbolid lahingulipp ja pitsat

Kaitseminister Jaak Aaviksoo märkis, et 2004. aastal loodud Tapa väljaõppekeskuse areng on olnud märkimisväärne. “Lahingu-

toetusüksuste väljaõppekeskus Tapal on Eesti kaitseväge struktuurides kesksel kohal mitte ainult asukoha, vaid ka ülesannete poolest – silmapaistev on olnud Tapal väljaõppe saanud kaitseväelaste osalemine rahvusvahelistel missioonidel,” ütles Aaviksoo. Kaitseminister avaldas ka heameelt, et Eestil on vabatahtlikusel põhinev reservohvitseride ühendav kogu, mis tegeleb riigikaitse küsimustega kuni selleni, et kannab hoolt kaitseväeliste sümboolite eest. “Täna läheb Eesti Reservohvitseride Kogu annetatud lipp kindlatesse kättesse,” sõnas minister lippu Tapa väeosa ülemale kolonel Urmas Roosimäele andes.

Tapa väljaõppekeskuse ülem omakorda rõhutas, et igal väeosal peab olema kaks sümbolit: lahingulipp ja pitsat. Pitsat on Tapa väeosal 2004. aastast. “Lahingulipp on nii tähtis,

et ilma selleta väeosa justkui polekski. Kui lipp kaotatakse või vaenlased saavad selle kätte, kuulub terve väeosa laialisaatmisele. Seepärast kaitstaksegi lippu kõige rohkem,” rääkis kolonel Roosimägi. Ta lisas: “Ma olen alati öelnud, et väeosa peab oma lipu välja teenima. Ja me oleme seda teinud: suurtükiväel olid eelmisel aastal esimesed laskmised, õhutõrjeväed lasuvad Soomes alati perfektselt, oleme andnud suure panuse Afganistani.”

Pärast lipu üleandmist oli võimalus kohtuda Tapa VÕK teenistujatega ja väikese kohvilaua taga vahetada mõtteid tehtust ja arutada tulevikuplaanide üle. Õhus on tunda muutustest ootust ja ka Tapal paiknevaid väeosi ootavad uued väljakutsed ja uued ülesanded. Reservohvitserid on valmis nende muutustega kaasas käima ja koostööd igati süvendama.

Millega tegelevad reservohvitserid-juristid?

KAIDO PIHLAKAS,
kapten, EROK juristohvitseride sektsiooni esimees

Eesti Reservohvitseride Kogu (EROK) juristohvitseride sektsioon asutati 18. septembril 2006 ja asutamine kooskõlastati EROK juhatusel 1. novembri 2006 otsusega. Vastavalt juristohvitseride sektsiooni kodukorrale võib selle liikmeks astuda EROKsse kuuluv kõrgharidusega jurist, kuid sektsiooni toetajaliikmeks võib olla ka reservohvitser, kellel juristidiplomit pole.

Sektsioon peab regulaarseid töökoosolekuid, mille otsusega kavandatakse ja kinnitatakse arutatavate küsimuste ring ning uute liikmete ja toetajaliikmete liitumine, ka avaldatakse ja tehakse EROK juhatusel ettepanekuid aktuaalsetes riigikaitse küsimustes. Töökoosolekute vahel suhtlevad sektsiooni liikmed elektroonilise siselehe vahendusel, kus avaldatakse omi põhistatud seisukohti ja tehakse ettepanekuid töökoosoleku otsuse formulatsiooni või põhistuse osas.

Sektsiooni tegevuse üheks prioriteediks on leida võimalusi ja osutada kaasabi juristohvitseri sõjalis-erialase kvalifikatsiooni tõstmiseks. 2007. aasta maist on juristohvitseride sektsioon rahvusvahelise kriminaalkohtu eest võitleva koalitsiooni (*Coalition for the International Criminal Court* = CICC) liige, mis andis meile võimalusi saada informatsiooni kriminaalkohtu praktikast ja ülevaate juristohvitseride koolituse võimalustest, samuti kriminaalkohtu pakutavatest töökohtadest.

Kaitseväge juhataja nimetamisest

Sektsioon otsustas oma esimesel töökoosolekul võtta 2007. aasta tööplaanis kaitseväge korralduse seaduse (KVKS) temaatika. 15.

oktoobri 2007 töökoosolekul arutati põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu ja KVKSiga seonduvaid probleeme. Koosolek tegi EROK juhatusel motiveeritud ettepaneku laiendatud juhatusel kokkukutsumiseks, kaasates lisaks juristohvitseride sektsiooni esindajatele ka Riigikogu asjaomaste komisjonide liikmeid ja reservohvitseride. Töökoosolek tõi esile, et vajame lisateavet põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu, KVKS ja teiste nendega seonduvate riigikaitse seaduste kohta, et aidata kaasa vajalike seadusemuudatuste realiseerimisele ja sellega EROK põhikirjaliste kohustuste täitmisele, riigikaitse parandamisele ja rahva kaitsetahte suurendamisele.

EROK juhatus nõustus juristohvitseride ettepanekuga ja kutsus 31. oktoobril 2007 kokku nn ümarlaua (see korraldati Kaitsejõudude peastaabi saalis), millises lisaks EROK juhatusel ja vanematekogu ning juristohvitseride sektsiooni esindajatele võtsid osa Riigikogu põhiseaduskomisjoni ja riigikaitsekomisjoni esimehed ning Eesti Vabariigi presidendi nõunikud.

Ümarlaval selgitati, et kehtivas põhiseaduses olla kaitseväge juhatajale antud põhjendamatult eriline staatus, sest teda nimetab vabariigi presidendi ettepanekul ametisse Riigikogu, kuid samas jäetud reguleerimata ja hägusaks kaitseväge juhataja vastutusala. Selline olukord põhiseaduses aga tingivat vajaduse viia kaitseväge juhataja staatus kooskõlla üldtunnustatud parlamentaarse riigi ülesehitusega ja kaitseväge juhataja (ka ülemjuhataja) nimetamine olevat vaja tervikuna põhiseadusest välja jätta, liiati kui teiste parlamentaarsete riikide põhiseadused ei nimeta üldse kaitseväge juhatajat. Eestis on kaitseministeriumi ja kaitsejõudude peastaabi vahel olnud aastaid sellel pinnal vastuolud ja mittevajalik konkureerimine. Sellise olukorra lõpetamiseks oleks põhiseaduse muutmise ja KVKS kiire valmimine, kusjuures

KVKS peab Riigikogusse jõudma enne aasta lõppu. Vaid siis on reaalne võimalus põhiseaduse muutmise seaduse kiireloomulisena vastuvõtmiseks.

Teisalt tõdeti ka seda, et kaitseväge juhtimine peaks olema selgem, kuid samas peab põhiseaduse muutmisel olema tagatud selgus selles, kuidas korraldatakse riigikaitse juhtimine, ja kaitseväge arengu stabiilsus. Kuigi kaitseväge ei ole tsiviilstruktuur, peab toimima selle tsiviiljuhtimine, mis aga ei või muutuda kaitseväge sõjalise ainujuhtimise põhimõtte eiramiseks.

Põhiseaduse muutmistest

2. novembril 2007 kutsuti EROK juhatusel, vanematekogu ja juristohvitseride sektsiooni esindajad nõupidamisele Eesti Vabariigi presidendi juurde, kus osalesid ka mitmed presidendi nõunikud. Arutelul selgitati ja põhistati, miks tuleks põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu menetluses oleval kujul Riigikogus kiireloomulise menetlusega vastu võtta ja kaitseväge juhataja (ka ülemjuhataja) nimetamine tervikuna põhiseadusest välja jätta. Selgitati, et kehtivas põhiseaduses sätestatud kaitseväge juhataja ametisse nimetamise kord ei ole parlamentaarsele riigikorraldusele kohane ja selline kord ei ole omane ka teistele parlamentaarsele riikidele.

Teisalt tõusetus ka küsimus KVKS kiire valmimise võimalusest ja kooskõlastuste läbimise vajadusest, samuti teiste põhiseaduse muutmise seadusega seonduvate seaduseelnõude valmimist, sest see oleks üheks põhiseaduse kiire muutmise eelduseks. Samas aga tõdeti, et põhiseaduse muutmise seaduse eelnõuga seonduvate teiste seaduseelnõude menetlemine Riigikogus olla väljastatud, sest need olla vastuolus kehtiva põhiseadusega ja neid saavat Riigikogu menetleda alles pärast põhiseaduse

UTRIA – DESSANT JA TAASESITATUD VAATEMÄNG

**URMAS REITELMANN,
kaitseliitlane, Erna Selts**

Jaanuariks 1919 oli Eesti Vabadussõda kestnud juba ligi poolteist kuud. Eesti sõjaväe ülemjuhatus oli teinud pidevat tööd sõjaväe ülesehitamiseks, selle koosseis oli kasvanud umbes 6100 võitlejani, kelle relvastuses oli 26 suurtükki, 166 kuulipildujat ja neli soomusrongi. Abi jõudis kohale ka mujalt maailmast: Tallinna reidile oli saabunud Briti eskaader admiral Walter Cowani juhtimisel ja appi oli tulnud 600 Soome vabatahtlikku. Punaarmee oli Eesti rinnetel umbes 8000 võitlejat.

Vabadussõja teetähtsuse mälestuseks

Eesti Vabadussõja üks olulisimaid teetähtsusi, ajalooline Utria (Udria) dessant leidis aset 17.–19. jaanuarini 1919. Kapten Johan Pitka juhtimisel läbi viidud dessandil osalenud merejalaväelased ja Soome vabatahtlike pataljoni 600 võitlejat kandisid olulist osa Narva vabastamisest.

Utria dessant oli Vabadussõjas Eesti mereväe kõige suurem dessantoperatsioon, mille eesmärgiks oli toetada maavägede liikumist Narva suunas ning vallutada Narva-Jõesuu ja Narva linn. Eesti Vabariigi 90. aastapäeva tähistamise ürituste sarjas korraldavad Erna Selts, kaitseministeerium ja Eesti Sõjamuuseum – Kindral Laidoneri muuseum koostöös sõjaajaloo klubiga Front Line Ida-Virumaal selle Vabadussõja tähtsündmuse

meenutamiseks ajaloolistele sündmustele toetava suurejoonelise sõjalise vaatemängu, mis leiab aset 11. jaanuaril 2008 algusega kell 10 Tallinna–Narva-Jõesuu maantee 195. kilomeetril Merikülas. Dessandi läbimängimine publiku osalusel võimaldab kõikidel sõjaajaloo huvilistel, kooliõpilastel ja laiemal üldsusel saada aimu Vabadussõja käigust Utria dessandi paigas.

Vaatemängu raames esitletakse pealtvaatajatele ka Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuse juures asuva matkekeskuse poolt koostatud Utria dessandi imitatsiooni. Samas on võimalik uudistada Eesti Sõjamuuseumi – Kindral Laidoneri muuseumi ekspositsiooni Vabadussõjast.

Vaatemängu territoorium on üsna ulatuslik: suuremal maa-alal on huvilistel võimalik jälgida ka ülesannete täitmist patrullivõistluse Utria dessant 2008 kontrollpunktides.

Võistluskohast veidi eemal on üles seatud telklinak, kus asuvad toitlustus- ja näitusekompleks, matkekeskus ja pressitell.

Platsi kolmandas osas on pealtvaatajail võimalik jälgida lavastust Vabadussõja-aegset tulevahe- tusest dessantüksuse ja punaste patrulli vahel.

Utria dessandi eellugu ja käik

Kapten Karl Partsi juhitud soomusrongide läbi- murdel Tallinna-Narva suunal vabastati 9. jaanuaril 1919 Tapa linn. Tapa vabastamisega katkestati raudteehendus Põhja- ja Lõuna-Eestis opereerivate punaste väeosade vahel. 14. jaanuaril vabastasid soomusrongid ja Kuperjanovi partisanid

Tartu ning kapten Gustav Jonsoni operatiivgrupp 10. jaanuaril Rakke asula. Ratsavägi tungis välja lisakuni ja jõudis 12. jaanuaril Kuremäele, olles nädalaga läbinud umbes 100 km. Samal päeval taandusid punaste 6. diviisi vasakpoolse kolonni väeosad omavoliliselt Vasknarva juures üle Narva jõe, jättes sellega diviisi peajõud tagala katteta. 12. jaanuaril võeti tagasi Rakvere ja 17. jaanuaril vabastati Jõhvi.

Vastase 6. diviisi põhjatiiva haaras Eesti merevägi tollal veel kapteni auastmes olnud Johan Pitka juhtimisel. Eesti laevastiku põhijõu moodustasid laevad Lembit ja Lennuk, lisaks rida väiksemaid aluseid. Nende aluste abil sooritas kapten Pitka hulgaliselt dessante Punaarmee tagalasse. Kõige õnnestunum neist oli Utria dessant, mille tulemu- sena vallutati Narva.

Dessant läks liikvele Kundast 17. jaanuaril kell 3.15. Dessandis osales kuus Eesti mereväe alust eesotsas suurtükilaevaga Lembitu. Dessantüksuse moodustasid dessantpataljon (umbes 400 meest) ja 1. Soome vabatahtlike salk (umbes 600 meest). Vastasel olid antud piirkonnas 6. ja 10. kütidiviisi üksused, kokku umbes 1500 meest.

Dessant maabus Utrias kahes osas: 17. jaanuaril kell 13.30–18.40 kuni 250 meest ja ülejäänud 17. jaanuari hilisõhtust kella 23st kuni 18. jaanuari hommikul kella 11ni.

Utria dessandi tulemusena vabastati 18. jaanuaril kell 11 Narva-Jõesuu ja 19. jaanuari hommikul kella 9ks ka Narva. **KK!**

TARTU AJALOOSES SÕJAVÄELINNAKUS TEHAKSE AJALUGU

**TÕNIS ASSON,
kolonelleitnant, Kaitseväe Ühendatud
Õppeasutuste matkekeskuse ülem**

Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste õp- peosakonna taktika õppetooli matkekeskus loodi ametlikult aprillis 2006 (algul nimega simulatsioonikeskus) ja sisulise tööga alustati veebruaris 2007. Matkekeskuse ülesanne on toetada interaktiivseid ja ajakohaseid arvu- tiimitatsioone kasutades üksuste ülemate ja staapide väljaõpet ning luua eeldused kaitse- väe modelleerimise ja matketegevuse (inglise k *modelling and simulating* = M&S) keskuse loomiseks.

Keskus asub Puiestee tänava ajaloolises militaar- linnakus, kus Teise maailmasõja eel paiknes Tartu ratsarügement, nõukogude ajal aga tegutsesid kaugpommitajate ja transpordilennuväe polgud. Matkekeskus võimaldab arvutipõhiseid inter- aktiivseid matkesüsteeme kasutades toetada taktikalise ja operatiivtasandi juhtide, samuti staapide väljaõpet ning arendada kaitseväge M&S võimekust. Lühidalt öeldes, matkida lahingujuhti- mist või kriisireguleerimist erinevatel tasanditel ja erinevates olukordades.

Ajaloolise analüüsi katse

Praegu on keskuses kasutusel USA päritolu konstruktiivne staabiimitatsiooniprogramm Joint Conflict And Tactical Simulation (JCATS),

mida kasutavad paljud riigid. Programm võimaldab integreerida erinevaid madalama ja kõrgema taseme imitatsioonisüsteeme, hinnata koosseisutabeleid, toetada hankeid ja teha ajalooliste sündmuste analüüsi või ülevaateid. Kui staapide õpet on toetatud juba mitmel imi- tatsiooniõppusel, siis ajaloolise analüüsi osas on astumisel esimene samm. Eesti Vabariigi 90. aastapäeva tähistavate ürituste sarjas on kavas JCATSi abil läbi mängida Utria dessant, mille tulemusel vabastati 1919. aasta jaanuaris Narva. Admiral Pitka juhtimisel sügavale vaenlase selja- taha kiiresti ettevalmistatud, improviseeritud ja lihtsate vahenditega teostatud operatiiv- taktikalise dessandi mõju osutus suuremaks kui oodata osati. Koostöös rindelt pealetungivate väeosadega suruti vaenlane Viru väerinde piir- konnas Eesti pinnalt välja.

Ajaloomuuseumist saadud lahingukirjeldusele ja muudele käepärastele materjalidele tuginedes asus keskuse väikesearvuline personal olukor- da hindama ja planeerima oma tegevust Utria dessandi jäädvustamiseks. JCATSi kasutamiseks sellel eesmärgil tuleb süsteemi sisestada omade ja vastase üksuste ja relvastuse parameetrid and- mebaaside loomiseks, et võimaldada lahingute lä- bimängimist. Salvestatud tulemuse taasesitamine ehk näitamine nn *replayna* dessandi aastapäeva tähistamiseks korraldatava patrullivõistluse ava- misel ja võistluse ajal korraldataval näidisesitlusel ongi antud projekti eesmärk.

Kogemus õpetab

Kuigi Utria dessandi kohta on täpset materjali suhteliselt vähe ja kirjeldused on kohati vastu- olulised ning häid skeeme ei leia, on võimalik vastavad andmebaasid luua ja sündmused läbi mängida. Keskuses on ette valmistatud vastava piirkonna digitaalne kaart (koos merealaga), et näidata ühendoperatsiooni raames tegutsevat laevastikku ja maabunud üksuste hilisemat tegevust. Keskuses kohapeal koostatud sündmus- te kronoloogia ja kiledele joonistatud skeemide põhjal järgneb üksuste ja aluste süsteemi sisesta- mine, millega hetkel on algust tehtud. Vastavalt ajakavale tuleb detsembrikuu keskel materjalid läbi mängida ja hiljem erinevatel kiirustel taasesi- tada, et kontrollida sündmuste vastavust ajaloo- lisele tõele ning osalenud laevastiku ja üksuste liikumise sünkroonsust.

Jaanuaris 2008 saab tulemust demonstreerida ja hinnata saadud kogemust edasiste sama- laadsete ajalooliste projektide korraldamiseks. Lisaks ajalooliste sündmuste taasesitamisele (*replay*), on võimalik tähtsamaid lahinguid vastavate andmebaaside alusel läbi mängides otsida vastuseid küsimusele, mis oleks võinud juhtuda, kui teistsugune otsus oleks tehtud või liigutud üksustega teisel suunal. Matkekeskuse logol on kiri EXPERIENTIA DOCET (kogemus õpetab) ja vastavalt motole tegutsedes õpib süsteemi paremini tundma, et pakkuda pari- maid lahendusi. **KK!**

JAANUAR 2008 – VABADUSSÕJA KUU

Kasutatud on vähendatud katket AS Regio, Eesti Sõjamuseumi, kaitseministeeriumi ja Kaitseliidu koostöös valminud Vabadussõja kaardist.

Neljapäev, 3. jaanuar

- Hommikul ilmuvad tänavapilti Tallinnas, Tartus jm suured reklaamplakatid Eesti Vabariigi 90. juubeli logoga.
- Kell 10.30 vaikuseminut Tallinnas, aupaugud haubitsatest Harjumäel, ka raadioeetrites vaikus.
- Pärjapanek Valkla pöördelahingu mälestusmärgile (korraldab Kuusalu vald).

Reede, 4. jaanuar

- Pärjapanek Kehra pöördelahingu mälestusmärgile Vikipalu jaama juures (korraldab Anija vald).
- Pärjapanek Aidu pöördelahingu mälestusmärgile (korraldab Pajusi vald).

Laupäev, 5. jaanuar

- Pärjapanek Vetla pöördelahingu mälestusmärgile (korraldab Anija vald).
- Pärjapanek Voose pöördelahingu mälestusmärgile (korraldab Anija vald).
- Pärjapanek Saduküla pöördelahingu mälestusmärgile (korraldab Puurmani vald).

Pühapäev, 6. jaanuar

- Pärjapanek Anija-Priske pöördelahingu mälestusmärgile (korraldab Anija vald).
- Pärjapanek Ardu pöördelahingu mälestusmärgile (korraldab Kõue vald).
- Pärjapanek Kärstna pöördelahingu mälestusmärgile (korraldab Tarvastu vald).
- Pärjapanek Halliste Vabadussõja ausambale. See on pidulik talitus kogu Karksi-Halliste piirkonnale. (6. jaanuaril 1919 tegi 5. rood ägeda kallaletungi Abja all, Karksi piirkonnast juhtiti kogu jaanuari kestnud rindehooldmist ja edasitungi Tõrva suunas.)

Teisipäev, 8. jaanuar

- Pärjapanek Loksa dessandi auks Vabadussõja sambale Kuusalu kalmistul (korraldab Kuusalu vald).

Kolmapäev, 9. jaanuar

- Pärjapanek Tapa vabastamise auks Vabadussõja sambale Ambla kirikuaias (korraldab Ambla vald).
- Pärjapanek Jõgeva vabastamise auks Vabadussõja sambale Laiuse kalmistul (korraldab Jõgeva vald).
- Pärjapanek Aravete ja Järva-Madise vabastamise auks Vabadussõja sambale Järva-Madise kirikuaias (korraldab Albu vald).

Neljapäev, 10. jaanuar

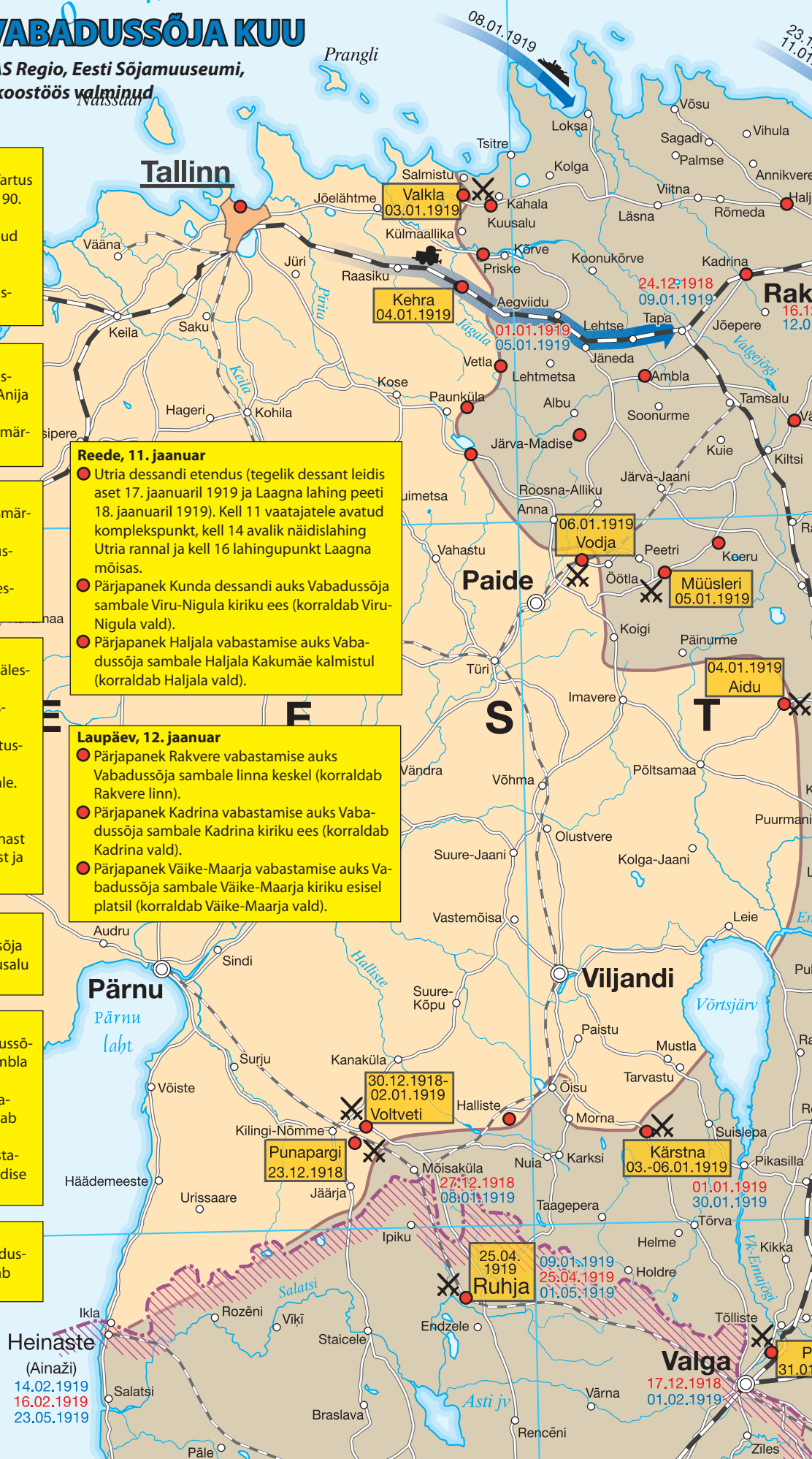
- Pärjapanek Koeru vabastamise auks Vabadussõja sambale Koeru kiriku juures (korraldab Koeru vald).

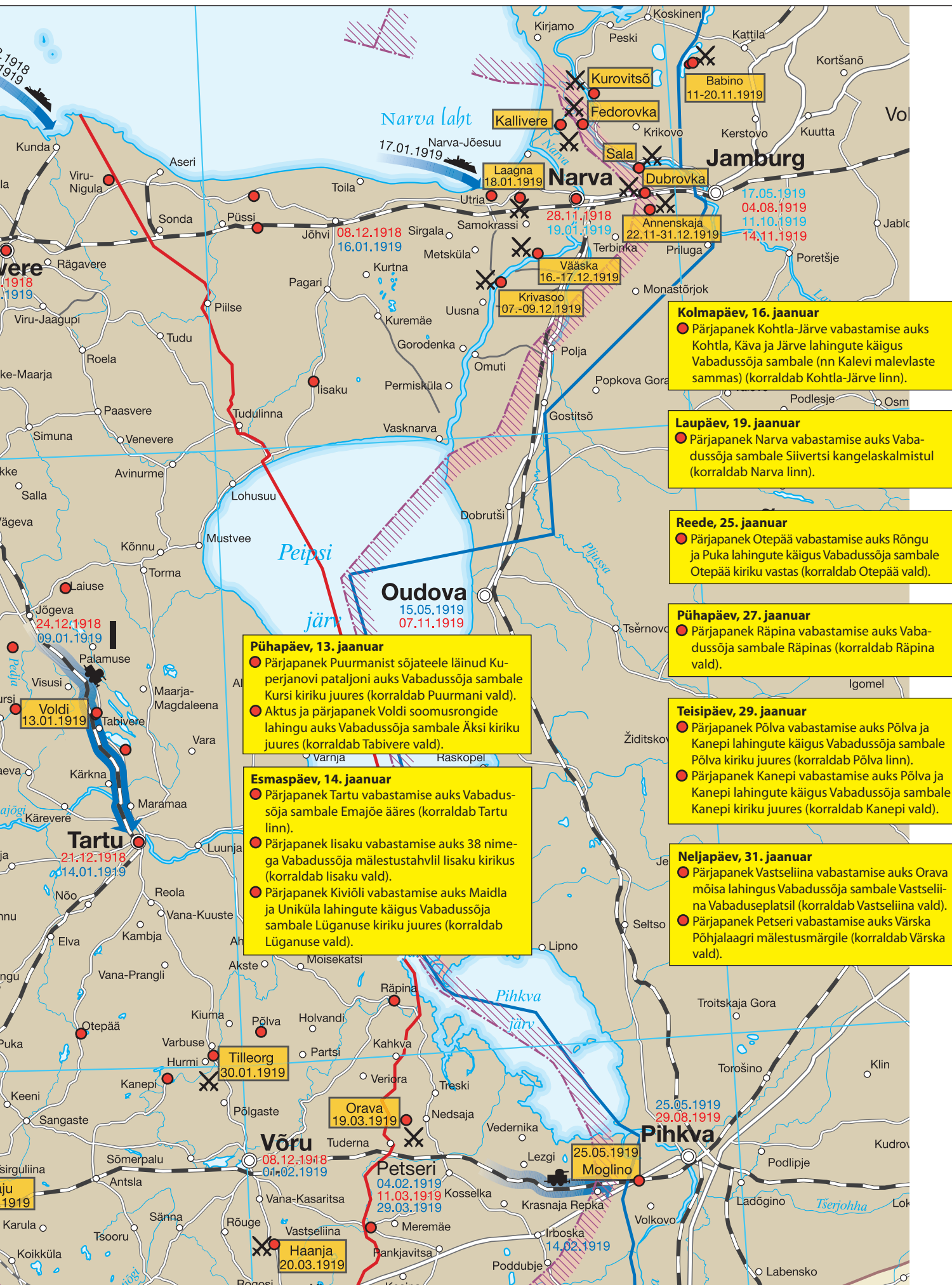
Reede, 11. jaanuar

- Utria dessandi etendus (tegelik dessant leidis aset 17. jaanuaril 1919 ja Laagna lahing peeti 18. jaanuaril 1919). Kell 11 vaatajatele avatud komplekspunkt, kell 14 avalik näidislahing Utria rannal ja kell 16 lahingupunkt Laagna mõisas.
- Pärjapanek Kunda dessandi auks Vabadussõja sambale Viru-Nigula kiriku ees (korraldab Viru-Nigula vald).
- Pärjapanek Haljala vabastamise auks Vabadussõja sambale Haljala Kakumäe kalmistul (korraldab Haljala vald).

Laupäev, 12. jaanuar

- Pärjapanek Rakvere vabastamise auks Vabadussõja sambale linna keskel (korraldab Rakvere linn).
- Pärjapanek Kadrina vabastamise auks Vabadussõja sambale Kadrina kiriku ees (korraldab Kadrina vald).
- Pärjapanek Väike-Maarja vabastamise auks Vabadussõja sambale Väike-Maarja kiriku esisel platsil (korraldab Väike-Maarja vald).

Kolmapäev, 16. jaanuar
 ● Pärjapanek Kohtla-Järve vabastamise auks Kohtla, Käva ja Järve lahingute käigus Vabadussõja sambale (nn Kalevi malevaliste sammas) (korraldab Kohtla-Järve linn).

Laupäev, 19. jaanuar
 ● Pärjapanek Narva vabastamise auks Vabadussõja sambale Siivertsli kangelaskalmistul (korraldab Narva linn).

Reede, 25. jaanuar
 ● Pärjapanek Otepää vabastamise auks Rõngu ja Puka lahingute käigus Vabadussõja sambale Otepää kiriku vastas (korraldab Otepää vald).

Pühapäev, 27. jaanuar
 ● Pärjapanek Räpina vabastamise auks Vabadussõja sambale Räpinas (korraldab Räpina vald).

Teisipäev, 29. jaanuar
 ● Pärjapanek Põlva vabastamise auks Põlva ja Kanepi lahingute käigus Vabadussõja sambale Põlva kiriku juures (korraldab Põlva linn).
 ● Pärjapanek Kanepi vabastamise auks Põlva ja Kanepi lahingute käigus Vabadussõja sambale Kanepi kiriku juures (korraldab Kanepi vald).

Neljapäev, 31. jaanuar
 ● Pärjapanek Vastseliina vabastamise auks Orava mõisa lahingus Vabadussõja sambale Vastseliina Vabaduseplatsil (korraldab Vastseliina vald).
 ● Pärjapanek Petseri vabastamise auks Värskla Põhjalaagri mälestusmärgile (korraldab Värskla vald).

Pühapäev, 13. jaanuar
 ● Pärjapanek Puurmanist sõjateele läinud Kuperjanovi pataljoni auks Vabadussõja sambale Kursi kiriku juures (korraldab Puurmani vald).
 ● Aktus ja pärjapanek Voldi soomusrongide lahingu auks Vabadussõja sambale Äksi kiriku juures (korraldab Tabivere vald).

Esmaspäev, 14. jaanuar
 ● Pärjapanek Tartu vabastamise auks Vabadussõja sambale Emajõe ääres (korraldab Tartu linn).
 ● Pärjapanek Iisaku vabastamise auks 38 nimega Vabadussõja mälestustahvilil Iisaku kirikus (korraldab Iisaku vald).
 ● Pärjapanek Kiviõli vabastamise auks Maidla ja Uniküla lahingute käigus Vabadussõja sambale Lüganuse kiriku juures (korraldab Lüganuse vald).

Tõlge, 30.01.1919
 ● Tilleorg (30.01.1919)

Orava, 19.03.1919
 ● Orava (19.03.1919)

Petseri, 04.02.1919, 11.03.1919, 29.03.1919
 ● Petseri (04.02.1919, 11.03.1919, 29.03.1919)

Haanja, 20.03.1919
 ● Haanja (20.03.1919)

KAITSERESSURSSIDE AMET

Kaitseressursside Amet on Kaitseministeeriumi valitsemisalas olev valitsusasutus. 2008. aasta jaanuarist alustab Kaitseressursside Ameti koosseisus tööd värbamiskeskus asukohaga Tallinnas ja Tartus. Värbamiskeskuse põhiülesandeks on personali värbamine kaitsevägele ja Kaitseleidule ning Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste õppimisvõimaluste tutvustamine.

OTSIME OMA MEESKONDA

VÄRBAMISKESKUSE PEASPETSIALISTI (VÄRBAMISSPETSIALISTI)

**KAITSERESSURSSIDE
AMET**

Tööülesanded

- Kavakohaste värbamisprojektide ja ürituste planeerimine ning läbiviimine
- Sobivate kandidaatide leidmine erinevate värbamiskanalite kaudu
- Sooviavalduste analüüs, vastamine ja kandidaatide eelvalik
- Tööintervjuude läbiviimine
- Suhtlemine soovitajatega, esitatud dokumentide kontroll
- Sobivate kandidaatide esitlemine tööandjale

Nõudmised kandidaadile

- Teadmised personali värbamisest
- Väga hea suhtlemisoskus
- Korrektsus
- Stabiilsus ja pingetaluvus
- Koostöövalmidus
- Valmisolek viibida teenistuslähetestes

Kasuks tuleb

- Eelnev töökogemus kaitseväes või Kaitseleidus, välismissioonidel osalemine
- Autojuhilubade olemasolu

Omalt poolt pakume

- Huvitavat ja vastutusrikast tööd
- Eneseteostusvõimalusi
- Täiendkoolitust
- Konkurentsivõimelist töötasu

Asukoht: TALLINN, TARTU
Saada oma CV: Maneeži 3, Tallinn
Kontaktisik: Lauri Kurvits, värbamiskeskuse juhataja
Lisateave telefonidel: 717 0821, 508 6355
Kodulehekülj: <http://www.kra.ee>

muutmise seaduse jõustumist ja sellest tingituna jõustuksid need tavalisest pikema aja jooksul.

Seoses sellega, et 20. novembril 2007 saadeti kooskõlastusringile KVKS-i eelnõu, arutas juristohvitseride sektsioon oma 26. novembri 2007 töökoosolekul põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu ja KVKS-i eelnõu problemaatikat. Juristohvitseride sektsioon leidis jätkuvalt vaatamata (eespool nimetatud) aruteludele, et põhiseaduse muutmise eelnõu seletuskirja seisukohad ei ole piisavalt arusaadavad ja põhjendatud selles osas, miks kaitseväge juhataja (ka ülemjuhataja) nimetamine tervikuna tuleb põhiseaduse tekstist välja jätta. Leiame, et see ei ole otseselt seotud ega tingitud kaitseväge üle teostatava efektiivsema tsiviiljuhtimise ja -kontrolli vajadusest ega möödapääsmatult seotud kaitseväge juhataja ametisse nimetamisega Riigikogu poolt.

Kaitseväge politiseerimise oht

Põhiseaduse muutmist põhistati ka vajadusega korrastada riigikaitse juhtimist ja tugevdada tsiviilkontrolli kaitseväge üle. Kuid

see põhjendus, et kaitseväge juhataja ametisse nimetamise kord tuleb viia vastavusse parlamentaarse riigikorra põhimõtetega, ei ole tõsiseltvõetav. Tegelikult saavutatakse vähemsoovitud tulemus, sest Riigikogu asemel, kes teeb otsuseid koos opositsiooniga, hakkab kaitseväge juhatajat ametisse nimetama valitsus omanimistrite kaudu, seega tegelikult valimised võitnud erakond või erakondade koalitsioon.

Kaitseväge juhataja ametisse määramise uus kord aga võib luua eeldused tema ametisse määramise politiseerimiseks ja päevapoliitiliste eesmärkide realiseerimiseks kaitseväge juhtimisel, milliste eelduste loomine ei ole aga kindlasti seadusandja tahe. Mõne poliitiku või erakonna päevapoliitilised eesmärgid, nagu kinnitasid lähiminekis tehtud katsed ajateenistuse lõpetamiseks eesmärgiga asendada see nn palgaarmee, "unustades" seejuures juba ajateenistuses väljaõppe saanud reservväelased, aeglustades ja kahjustades meie kaitseväge kiiremat arengut, nõrgestades juba niigi rahva kaitsetahet, mis tervikuna minimeeris riigi esmase iseseisva kaitsevõime taset

ja võimalusi ning põhjustas paljude ohvitseride loobumise teenistusest kaitseväes.

Juristohvitseride sektsioon tõdes puudusi KVKS-i eelnõus: piisava konkreetseusega pole suudetud reguleerida kaitseväge juhtimist, samuti tsiviiljuhtimist ja -kontrolli. KVKS-i eelnõu muudab kaitseväge sõjaväelisel korraldatud valitsusasutuseks, kus kaitseväge juhataja allub vahetult kaitseministrile, kellel rahuaja riigikaitse seaduse kohaselt on õigus tunnistada kehtetuks kaitseväge juhataja käskkiri või toiming. KVKS-i eelnõus pole piisavalt arusaadavalt ja konkreetset sätetatud ministri pädevus tsiviilkontrolli teostamisel ja õigus sekkuda sõjalis-operatiivse juhtimise küsimustesse.

Juristohvitseride sektsiooni viimasel töökoosolekul 26. novembril 2007 otsustati esitada EROK juhatusel ja vanematekogule motiveeritud taotlus selleks, et EROK avaldaks oma seisukoha põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu, tema kiireloomulise menetlemise, KVKS-i eelnõu ja teiste nendega seonduvate eelnõude kohta, esitades oma seisukohad asjaomastele ministriumidele ning Riigikogu komisjonidele.

Reservohvitser saab paremaks ohvitseriks kaitseväge huvides

KRISTA VEEVO,
lipnik, EROK Tartu osakonna aseesimees

Aasta hakkab lõppema ja tavaks on teha kokkuvõtteid. Milline oli EROK aasta minu pilgu läbi? Tegelikult saan küll rääkida vaid oma esimesest poolaastast, sest reservohvitseride kogusse võeti mind vastu maikuu, esialgu toetajaliikmena. Kuu aega hiljem sain mina koos mitme kaaslasega VROK42st lipniku auastme. EROK tegemistega olen aga kokku puutunud varemgi: laskevõistlus 2006. aastal ja rännakud mööda Eestimaa kauneid paiku.

Ka lõppeval aastal osalesime oma VROK-naiskonnaga EROK *Shooting Cup*'il. Selle võistluse parim osa on õhustik. Mitmete välisriikide

ja Eesti kaitsevaelased sobituvad justkui üheks meeskonnaks, kes on tulnud nautima hästikorraldatud võistlust ja sõbralikku konkurentsi.

Reservohvitseride kursuse läbinutele on hea võimalus meelde tuletada ja rakendada oma militaar-teadmisi ja -oskusi mitmetel õppustel vastutegutsejatena. See annab võimaluse kohtuda n-ö vanade olijatega ja heita pilk tulevastele reservohvitseridele, aga ka kaadri-kaitsevaelastele väljaõppeasutustes. Seega kujuneb ülevaatlikum pilt Eesti sõjaväelisest süsteemist. Kõiki teadmisi saab omakorda kasutada Eesti kaitseväge huvides ja anda oma panus reservohvitseride eesmärkide täitmiseks.

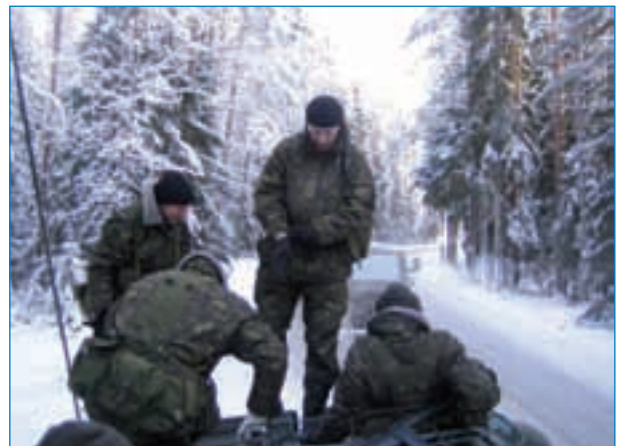
Teatavasti allub EROK juhatusel viis osakonda. Tartu allüksuse edasised plaanid hõl-

mavad tegevust nii oma osakonna piires kui ka Eesti Reservohvitseride Kogu koosseisus. Pean tunnistama, et mulle on kõik veel uus ja vajab harjumist. Üks asi on käia metsas vaenlast mängimas, hoopis teine olla reservohvitseride kogu arengu vahetu tunnistaja ja pideva liikumisega kaasa minna.

Ometi jään kindlaks seisukohale: et olla parem reservohvitser, tuleb ennast aeg-ajalt täiendada ja korrata omandatud. Kasuks tuleb osalemine õppustel (nt Kevadtorm), võistlustel (laskevõistlused, sõjalis-sportlikud retked jm) ning miks mitte ka "vaenlase mängimine". EROKga seostubki kõige rohkem vast võimalus võtta osa erinevatest üritustest, kogeda uut ja huvitavat ning saada seeläbi paremaks ohvitseriks.

VROK42 võitlejad Nürsivalus vastutegevuseks ettevalmistusi tegemas.

Tartu reservohvitserid vahetasid Mikkelis kogemusi

JANNO SIMM, leitnant

Eesti Reservohvitseride Kogu Tartu osakonna liikmete delegatsioon (kapten Kalev Muru, leit-

nant Arvo Sagur, leitnant Janno Simm ja lipnik Guido Paes) viibis 7.-9. detsembrini Soome reservohvitseride kohaliku osakonna kutsel Mikkelis.

Hea tava kohaselt võtsid Tartu ja Mikkelis reservohvitserid kokusaamise käigus üksteiselt mõõtu ka lasketiirus erinevatest relvadest täpsust lastes.

Lisaks tavapärasele Eesti-Soome kultuurisidemete tihendamise üritustele tutvustati teineteisele vastavate osakondade tegemisi ja võeti mõõtu käsirelvadest laskmises. Küllasti Soome õhujõudude teemalist eramuuseumi ning Soome jalaväe muuseumi. Loomulikult tutvuti ka Mikkeli linnaga, kus alates 1. jaanuarist 2008 hakkab paiknema Soome maavägede staap.

Soome sõprade huvi Eesti kolleegide tege- mistes osalemise vastu oli üsna suur. Sestap said Mikkelis reservohvitserid kutse osaleda veebruaril lõpul Eesti Reservohvitseride Kogu talvelaagris ning arvata võib, et kahe maa si- semaalinnade reservistide sidemed süvenevad edaspidi veelgi.

EESTI RESERVOHVITSERIDE KOGU JUHATUS

Valitud EROK üldkoosolekul
7. märtsil 2007

Juhatuses
leitnant **Vello Väinsalu**
(vello@erok.ee, tel 504 7916)

Aseesimees
kapten **Andre Lilleleht**
(andre@erok.ee, tel 501 6178)

Väljaõppetoimkond
nooremleitnant **Tanel Järvet**
(tanel@erok.ee, tel 517 3798)

Välissuhete toimkond
nooremleitnant **Kuno Peek**
(kuno@erok.ee, tel 554 3210)

Teabe- ja tavanditoimkond
lipnik **Hannes Võrno**
(hannes@erok.ee, tel 516 6001)

Personalitoimkond
lipnik **Anne Must**
(anne@erok.ee, tel 5661 7816)

Koolitustoimkond
leitnant **Priit Heinsalu**
(priit@erok.ee, tel 509 2102)

EROK postiaadress:
Narva mnt 8, 10117 Tallinn

Eesti Reservohvitseride Kogu infoleht
Tagavaravägi ilmub ajakirja Kaitse Kodu
vahelehenal.
Toimetaja lipnik Hannes Võrno
(hannes@erok.ee, tel 516 6001)

Tartu on ikka heade mõtete linn

ANNE MUST, lipnik

Lõppevat aastat võib EROK personalitoimkonna perspektiivist pidada edukaks. Kogu liikmeskond on aastaga kasvanud 43 inimese võrra, mis on rohkem kui ühelgi varasemal aastal. Praegu kuulub meie ridadesse 269 liiget, kellest 17 on toetajaliikmed. Viiest piirkondlikust osakonnast arvukaim on Tallinna oma, mis koondab endas ligi kaks kolmandikku liikmeskonnast. Administreerimise hõlbustamiseks asutati 7. detsembril ka Virumaa osakond, seega on kogul nüüdseks kuus osakonda.

Kordaminekuks võib pida- da sedagi, et 19. augusti vane- matekogu koosolekul sai vastu võetud EROK sektsiooni kodu- kord ja uus versioon osakon- dade kodukorrast. Viimases sisalduvad uuendused seisne- vad osakonna funktsioonide ja juhtimisprintsiipide täpsusta- mises ning osakonna esimehe ametiaja kestuse paikapanek- us. Uut kodukorda rakenda-

des pidas 22. novembril üle pika aja üldkoosoleku Tartu osakond. Koosolekul valiti osakonna uueks esimeheks kapten Neinar Seli, abiesimeesteks nooremleitnant Kuido Külma ja lipnik Krista Veevo. Üks järgmise aasta eesmärgi on toetada ka teiste osakondade sisemise sidususe taastamist, kuivõrd erinevatel asjaoludel on mitme osakonna tegevus aja jooksul soiku jäänud.

Teiseks tulevikuprioriteediks on eriala- sektsioonide asutamine, mille eesmärgiks on koondada kogu liikmeid kitsamate huvivaldkondade piires, kontsentreerimaks oskusteavet ja vahendamaks erialaväljaõpet. Praeguseks on tööle rakendunud jurist- ohvitseride sektsioon, jõudu on kogumas meditsiiniohvit- seride sektsioon.

Kindlasti on personali- toimkonnal ka järgmistel aastatel hea meel arvukate uute liikmete üle, võttes arvesse asjaolu, et meie praegune liik- mete hulk moodustab vähem kui veerandi Eesti reservohvit- serkonnast.

Kapten Neinar Seli.

Täpsusrelvade kaliibritest II

Algus Kaitse Kodu! 7/2007, lk 29–33.

Tekst: HEIKKI KIROTAR,
Kaitseliidu Tallinna maleva Kalevi
malevkond

SEEKORD vaatame lähemalt kaliibreid 7,62x51, 7,62x54R, 7,62x67, 8,6x70 ja 12,7x99 ning jõuame lõpuks suurima seeriatootmises oleva täpsuspüssi kaliibrini, milleks on 20x102 mm. See ei ole trükiviga – Lõuna-Aafrika Vabariigi korporatsioon Denel valmistab täpsuspüssi NTW 20, millest saab tulistada 14,5x114 mm raskekuulipilduja padrunite ja 20 mm kahuri mürskudega.

SOOMUSE JA KUULI IGAVENE VÕISTLUS

Käib pidev võidujooks soomuse ja kuuli vahel, kuid selle teema juurde loodan põhjalikumalt tagasi tulla mõnes 2008. aasta Kaitse Kodu! numbris. Siinkohal asjast vaid lühidalt, niipalju, kui see on oluline artikli mõistmiseks.

Tänapäeva lahinguväljadel on võitlejate kaitsmine kiivrite ja kuulivestidega pigem reegel kui erand. Armees kasutatakse peamiselt raskeid III ja IV klassi kuuliveste, mis kaaluvad 8–15 kg ja kaitsevad kuni 7,62 NATO kaliibriga soomustlähbistava kuuli tabamuse eest mõne meetri kauguselt. Kuulivest koosneb tavaliselt kolmest osast. Esimene on väline kest, see on tavaliselt kaitsevärvi ümbris, mille sisse pannakse pehmed ja kõvad kaitseplaadid. Pehme kaitseplaat on kevlari või mõne muu tugeva materjali kihtidest, mis peatab näiteks püstolikuuli ja miinikillud ning jagab tabamuse löögienergia suurele pinnale, vähendades sisemise vigastuse ohtu. Kiirete vintpüssikuulide peatamiseks ja elutähtsate organite kaitseks kasutatakse kõvu lisakaitseplaate, mis on tavaliselt võitleja rinnal ja seljal asuvates kaitsevesti taskutes. Lisaplaadid võivad olla terasest, kuid eelistatakse kergemaid ja tugevamaid materjale, metallidest nt

titaani ja alumiiniumi sulameid. Kui kaitseplaat saab tabamusest vigastada, tuleb see kindlasti vahetada, sest selle tugevus on oluliselt vähenenud.

Täpsuslaskur peab vastase rivist välja viimiseks tabama piirkonda, mis ei ole kaitsevesti või vähemalt lisaplaatidega kaitstud. Iraagis on teada juhuseid, kus vastaste täpsuslaskur on tabanud Ameerika sõduri kaitsevesti lisaplaati, mille peale tabatu on ehmatusest võpatanud ja avanud kohe automaadist täpsuslaskuri suunas vastutule. Filmides lendaks tabatud sõdur mitu meetrit õhus ja langeks siis õhku ahmides maha. See on eriefekt. Reaalses elus, kus kehtivad füüsikaseadused, ei viska tavalise kuuli tabamus kedagi kohe pikali, siis lööks sama relva tagasilööök jalust ka laskuri.

Hea, kuigi väike ja kiiresti liikuv sihtmärk on pea, mida tavaliselt katab teras- või kevlarkiiver, mille kaitseklass on harva üle II klassi. Selline kiiver suudab peatada püstolikuuli või granaadikillu, kuid püssikuul

läbib seda isegi mitmesaja meetri kauguselt. Ka kaitsevestide küljed on halvemini kaitstud. Alakeha ja jalgade kaitse on tavaliselt nõrgem (kui seda üldse kasutatakse), see meenutab pehmest kaitsematerjalist põlle. Kaitsevesti kaitseklass on arvestatud täisnurga all lähedalt lastud kuulide peatamiseks, seega on võimalik, et väga kaugelt või laugenurga alt lastud püssikuuli peatab ka kaitsevahendil, mille klass seda ametlikult peatama ei peaks.

Soomustatud on ka paljud armee sõidukid. Jalaväesoomukite, näiteks Pasi või BTRi kaitseklass on tavaliselt piisav ainult lähedalt lastud 7,62 kuuli ja mürskude peatamiseks. Raskemad jalaväelahingumasinad suudavad lisasoomusega peatada isegi tankitõrjegranaadiheitja tabamuse. Seega on soomukite ründamine ainult automaatide või kuulipildujate tulega enesetapp.

7,62x51 [7,62 NATO, TSIVIILIS 308 Win]

See on kõikidele kaitseliitlastele tuntud kaliiber, automaadi AK 4,

Vene 7,62x53R padrunid vasakult paremale: Tšehhi Sellier & Belloti raske täpsuskuul, Tšehhi hõbedase otsaga terassüdamikuga kerge kuul, Ungari hõbe-kollane terassüdamikuga raske kuul, Wolffi Goldi poolmantelkuul, NSV Liidu aastast 1986 pärinev terassüdamikuga kerge kuul, Jugoslaavia täismantelkuul, NSV Liidu 1940. aastate kerge täismantliga tinakuul.

kuulipildujate KSP 58 ja M G3 ning täpsuspüsside Galil Snaiper ja M 14 TP laskemoon. Padrun võeti kasutusele NATO esimese käsirelvade standardkaliibrina 1950. aastatel. Tekkis vajadus ühtlustada seni liikmesriikides kasutusel olnud erinevaid kaliibreid ja sellega lihtsustada NATO logistikat. Teine põhjus oli luua USA armee poolautomaatpüssile M 14, mis oli Teise maailmasõja ja Korea sõja lahingud läbinud M 1 edasiarendus, kergem padrun, kui seda oli alates 1906. aastast kasutusel olnud 30-06 (mõõtmetega 7,62x63 mm).

Uus laskemoon oli kergem ja ka relvad olid kergemad ning relvade ja padrunikestade valmistamiseks kulus vähem metalli, mis on väga oluline argument, kui räägitakse padrunist, mida kasutavad miljonid püssid ja sajad tuhanded kuulipildujad. Samas oli uuema püssirohu laeng piisav, et anda kuulile sama energia, mis oli padrunil 30-06. Vietnami sõja kogemused viisid püssid M 14 ebasoosinguusse, sest džunglis võideldes olid vahemaad väiksemad kui Korea poolsaare kaevikutes ning 5,56 NATO kaliiber võimaldas valmistada kergemaid relvi ja sõdurid jaksasid kanda kaasas rohkem padroneid.

Tagantjärele on raske uskuda selle otsuse odavust, sest kui paanikas sõdur tulistab kramplikult päästikut pigistades poolautomaadist ühe lasu, siis automaattulel kulub terve padrunisalv. Ameeriklaste selleaegne taktika oli tulistada esimese krabina peale kõik relvad džunglisse tühjaks ja hakata siis uurima, kas keegi näeb ka vastast. Tulemuseks keskmiselt 50 000 kulutatud padrunit iga hukkunud vastase võitleja kohta.

Euroopa riigid säilitasid vana kaliibri kuni 1980. aastateni, mil leiti, et seoses taktika muutusega ei vaja jalaväelane enam relva, mis suudab täpselt tulistada kuni 500 m kaugusele. Enamik kontakte toimus palju lähemalt ja võitis see, kes suutis võimalikult kiiresti rohkem kuule vastase pihta tulistada. USA merejalaväele olid näiteks 1950. ja 1960. aastatel normiks laskeharjutused 500 jardi ehk 460 m kaugusele. Pärast 5,56 NATOle üleminekut muutusid sel-

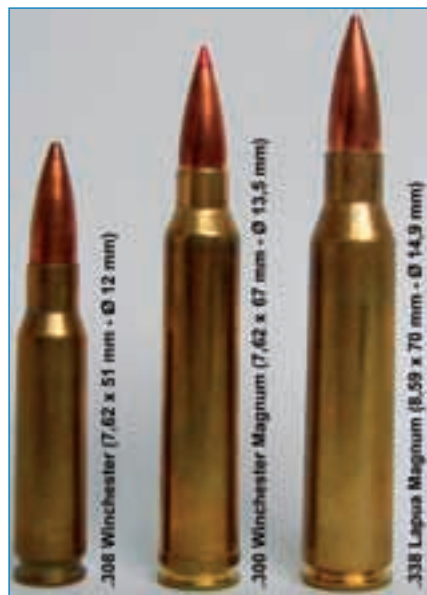
lised kaugused võimalikuks ainult kuulipilduritele või snaipritele.

1999. aastal olin ühisõppusel USA Rahvuskaardiga, kus toimus laskeharjutus automaatidest M16 kuni 300 m kaugusele tõusvate märklehtede pihta, kuid vähesed ameeriklased suutsid tabada kaugemale kui 200 m, sest nad polnud harjunud kaugemale laskma.

Kaitseliiduski ei saa paljud mehed 300 m kauguselt sihtmärgile pihta, sest enamik laskeharjutusi tehakse 50–150 m kaugusele, mis on tegelikult täiesti piisav kaugus automaadiga laskurile. Nagu äsja Iraagi missioonilt saanud eestlane tabavalt ütlis: “Galili automaadist on küll võimalik anda jao koondtuld 500 m peale, kui keegi näitab, millise maja pihta on vaja lasta.”

KALIIBRI 7,62 NATO UUS TULEMINE

Kõik uus on hästi unustatud vana ja aastakümneid peamiselt kuulipildujate ja täpsuspüsside moonana kasutatud 7,62 NATO on viimasel

Täpsusmoona areng läänemaailmas (vasakult paremale): 7,62x51, 7,62x67 ja 8,59x70. Esimene on hetkel veel levinuim täpsuspüssi kaliiber NATO riikides, kui vaadata relvade arvu, kuid paljude riikide snaiprid ehk kõrgema kategooria täpsuslaskurid lähevad järjest üle suuremale padrunile, mis tagab eelise 7,62x54R kasutava vastase suhtes ja soomusvestide ajastul nii tähtsa läbistavuse. Kui 8,59x70 soomustlähbistav kuul läbib 800 m kauguselt 10 mm terasplaati, nagu näiteks soomusauto külj, siis 7,62 AP moon M995 läbistab 500 m kauguselt vaid 7 mm terast.

kümnendil elanud oma teist tulemist. Peamiselt idabloki automaatrite titaanplaatidega kuulivestide läbipuurimiseks mõeldud 5,56 mm kuul ei ole eriti efektiivne Afganistani ega Iraagi lahingutes, kus vastased asuvad kaugel või varjuvad majade ja kiviaedade taha. 5,56 kuul puruneb tabamusel kuni 150 m hästi, kuid Afganistanis hoiduvad sissid koalitsioonivägedest võimalikult kaugemale, kus jalaväe tuli on jõuetu ja ebatäpne. Lihtsamalt öeldes teeb 7,62 NATO suurema augu ja lendab kaugemale kui 5,56 NATO ning on efektiivsem varjete, näiteks majaseina läbimisel. Ameeriklased kaevasad ladudest välja 7,62 NATO kaliibriga M 21 snairipüssid ja alustasid M 14 vintpüsside ümberehitamist jao täpsuslaskurite relvadeks. Sama teed on läinud ka Eesti jalaväekompanii Afganistanis, kus igas jaos on täpsuslaskur M 14 TPga, mille on kümnekordse suurendusega sihik, sest sõdur suudab tabada ainult seda, mida ta näeb.

Alltoodud tabelis on arvutuste aluseks Rootsi automaat AK 4, sulgudesse lisatud täpsuspüsside Galil Snaiper ja M 14 TP andmed, sest teemaks on kaliibri sobivus täpsuslaskmiseks. See on hea näide, kui palju sama laskemoona kasutades relvaraua pikkuse erinevus 5 ja 10 cm mõjutab kuuli energiat ja tuulest tingitud kõrvalekallet.

- Töötati välja 1950. aastatel USAs.
- Algiirus (raua pikkus 450, 508 ja 558 mm) vastavalt 790, 815 või 853 m/s.
- Energia raua suudmes (raua pikkus 450, 508 ja 558 mm) vastavalt 2952, 3142 või 3442 J.
- Energia 600 m kaugusel 966, 1041 või 1164 J.
- Kõrvalekalle 100 m kaugusel (küljetoel 4 m/s) 2 või 2, 2 cm.
- Kõrvalekalle 300 m kaugusel (küljetoel 4 m/s) 22, 21 või 19 cm.
- Kõrvalekalle 600 m kaugusel (küljetoel 4 m/s) 100, 95 või 89 cm.
- Efektiivne laskekaugus 300 m (täpsuspüssidel 600 m sihitud ja 900 m häiriv tuli).

Teises tabelis on toodud võrdluseks, kui palju erineb sama kaliibri täpsusmoona võimsus tavalisest lahingupadrunist. Aluseks on Lapua padrunehase kodulehel avaldatud tabel 11-grammise täpsusmoona kohta, mille Lock Base'i kuuli kood on B476. See selgitab ka konkreetset, miks poltlukuga snaipripüssist tulistatud kuul on efektiivsem paar-kolmsada meetrit kaugemale kui poolautomaatse püssi kuul. Iga sentimeeter raua pikkust lisab kuulile kiirust ja energiat ning poltlukuga püssil ei lähe osa püssirohugaase kaduma relva ümberlaadimiseks.

- Algkiirus (raua pikkus 660 mm) 860 m/s.
- Energia raua suudmes (raua pikkus 660 mm) 4074 J.
- Energia 600 m kaugusel 1671 J.
- Energia 900 m kaugusel: 1017 J (see on rohkem, kui AK 4-l 600 m kauguselt).
- Kõrvalekalle 100 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 2 cm (ka AK 4-l on see 2 cm).
- Kõrvalekalle 300 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 15 (22) cm.
- Kõrvalekalle 600 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 70 (100) cm.
- Kõrvalekalle 900 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 177 (255) cm.
- Snaipripüssidest kaliibriga 7,62x51 on kuni 800 m kaugusele võimalik sihitud ja kuni 1000 m kaugusele häiriv tuli.

Siit tuleb välja lihtne tõsiasi: raskem ja suurema algkiirusega kuul lendab kaugemale ja on vähem mõjutatav küljetuulest. Kui AK 4st lastud kuul kaldub 4 m/s puhuva küljetuulega 600 m kaugusel sihtmärgist kõrvale 1 m, siis snaipripüssi kuulil on kõrvalekallet 30 cm vähem. See võib olla aga erinevus tabamuse ja möödalasu vahel.

5,56 NATO JA 7,62 NATO KUULIDE LÄBIVUS

Nüüd vaatame lahingupadrunit kõi ge olulisemat omadust, läbivust. Meenutan, et 5,56 NATO M955 soomustlähbistav laskemoon lähbistab tootja andmetel 100 m kaugusel 12 mm terasplaati. Seda moona aga Eestis eriti ei liigu, kasutatakse tavalist M855 ja trasseerivat moona.

Vasakult paremale: 50 BMG Raufoss Multipurpose, soomustlähbistav lõhke-süütekuul, mis lähbib 1200 m kauguselt pool tolli ehk 11 mm soomusterast ning seejärel detoneerub; .338 Lapua Magnum ehk täpsusmoon kaliibriga 8,59x70 mm ja 308 Win ehk 7,62x51 mm täpsusmoon.

M855 moona lähbivus on hoolimata kuulil olevast terasest lähbistajast piisav ainult kiivri ja killuvesti lähbistamiseks, mitte soomukitega võitlemiseks.

Ei saa ka tõsiselt võtta jutte, et automaadivalanguga on lastud läbi soomusauto või jalavälalahingumasina soomuse. Kui 10 mm terasplaati, mis

oli soomusplaadist pehmem, lasti 100 m kauguselt M855 kuulidega, ei lähbinud ükski lask plaati, kuulide terrassüdamikud olid nagu siili okkad plaadis kinni. Jalaväesoomuki BTR vraki pihta lasti 100 m kauguselt 7,62 NATO moonaga, mis seda ei lähbistanud. Kuigi küljepaksus on ainult 8 mm, jäid tabamuste märgiks soomusesse ainult väikesed lohud. Rootsi 9 Para püstolkuulipilduja M45B moon on tugeva laenguga ja selle kerge, 6-grammine kuul on pehme südamikuga, kuid lähbivuse parandamiseks paksu terasmantliga. Tsiviilkasutuses on sama kaliibriga püstolikuul pehmem vasesulamist mantliga ja oluliselt nõrgema löögijõuga. 5 m kauguselt lasti püstolist Rootsi päritolu 9 Para kuuliga, mille algkiirus on üle 400 m/s ja see lähbis Rootsi teraskiivri, kuid kiirusega 350 m/s ja pehme tinasüdamikuga püstolikuuli tabamusele pidas kiiver vastu, selle pinnale jäid vaid kerged mõlgid.

Ameerika päritolu 7,62 NATO moona M80 täismantelkuul, mis on mõeldud M14st laskmiseks, on terasmantliga ja kuulile vajaliku 9,45-grammise raskuse andmiseks valmistatakse selle südamik pliisulamist. Kuul lähbib 300 m kauguselt 4 mm paksuse ja 500 m kauguselt 3 mm paksuse karastatud terasest plaadi. Seega on tema löögijõud piisav enamiku kiivrite, kuid mitte ras-

Kõige tuntum 12,7 kaliibriga täpsuspüss on kindlasti ameeriklaste Barrett, mida lisaks USA armeele kasutavad Saksa, Rootsi, Norra, Soome ja paljude teiste riikide kaitsejõud. Poolautomaatne püss oma kümmelasulise salvaga on ideaalne tuletoetusrelv, mille "lööök" purustab nii soomusautosid kui ka seinu. Ka kasutatakse seda vastase tulepunktide ja täpsuslaskurite hävitamiseks.

Serbia firma Zastava suurekalibrilist täpsuspüssi M 93 Black Arrow (Must Nool) valmistatakse kaliibriga 50 BMG ehk 12,7x99 ja 12,7x108. Endise Jugoslaavia alal peetud sõdades kasutati seda palju. Relvaga käib kaasas kaheksakordne optiline sihik, millele on sihtimispunktid kuni 1800 meetrini.

kete kuulivestide ja soomusplaatide läbistamiseks. Võrdluseks: sama kaliibriga soomustlâbistav kuul M61 läbib 300 m kauguselt 7 mm paksuse ja 500 m kauguselt 5 mm paksuse karastatud terasest plaadi.

Selle kaliibriga on ehitatud palju snaipripüsse, tuntumad ilmselt USA armee M24 ja merejalaväe M40, mis mõlemad olid Remington 700 osadest relvurite poolt snaipripüssiks ümber ehitatud. Samuti kasutab sellist kaliibrit Suurbritannia vana snaipripüss Accuracy International L96A1. Sama relv on ka Rootsi kaitsejõududes kasutatav PSG 90 ja Austraalia SR98.

7,62x54R

Aastal 1891 Venemaal kasutusele võetud padrune on ilmselt kõige vanem siiani kasutusel olev vintpüssi laskemoon. Et see artikkel keskendub täpsuspüssidele, on järgneva tabeli arvutuste aluseks 1963. aastal kasutusele võetud SVD ehk Dragunovi täpsuspüss. SVD on siiani Venemaa ning paljude endiste idabloki riikide armeede ja sisekaitseüksuste peamine täpsuspüss. Omadustelt on täpsuspüssidele toodetud kuul 7N14 väga sarnane 7,62 NATO kuulidega. SVDst oli varasemas artiklis pikemalt juttu. Relva tehniline täpsus kvaliteetmoonaga on 2 MOA läheduses, seega peaksid kõik kuulid 500 m kauguselt tabama 30 cm läbimõõduga ringi. Relva praktiline laskekaugus on 600 m, nagu ka näiteks Galil Snaiiperil.

- Töötati välja 1880. aastatel Venemaal.
- Algkiirus (raua pikkus 620 mm) 830 m/s.
- Energia raua suudmes (raua pikkus 620 mm) 3348 J.
- Energia 300 m kaugusel 1879 J.
- Energia 600 m kaugusel 985 J.
- Kõrvalekalle 300 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 22 cm.
- Kõrvalekalle 600 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 105 cm.
- SVDst on kuni 600 m kaugusele võimalik sihitud ja kuni 900 m kaugusele häiriv tuli.

Sõnaga: sirgem trajektoori, väiksem tundlikkus tuulele, pikem efektiivne laskekaugus ja läbistus.

Aastakümneid kasutati lääneriikides peamise snaiprimoonana 7,62 NATO kaliibrit, sest see oli piisavalt

täpne ja mõjus ning moonu jagus. Snaiiper, kellel lõppes täpsusmoon, sai laenata teistelt laskuritelt või kuulipilduritelt tavalist laskemoona ja sai tegutseda pärast relva normaaljooksu sättemist kergemale ja kiiremale kuulile edasi. Sellest hoolimata on uuemad snaipripüssid teiste, suuremate ja võimsamate kaliibriga. Milleks? Vastus on tegelikult väga lihtne. Võimsamad kaliibrid on vajalikud peamiselt selleks, et nende kuulide trajektoori on lamedam ja hajuvus küljetuule tõttu väiksem, lasud on seega täpsemad ja suurema kineetilise energiaga kuul läbib paremini vastase soomust pikkadel kaugustel. Väga oluliseks tuleb pidada ka seda, et suuremad kaliibrid annavad snaiprile olulise eelise 7,62x54R kaliibriga relvi kasutava vastase ees. Vastase täpsuslaskurit on võimalik lasta enne ise ohualasse sattumist, kui sinu käes on tõhusam relv.

7,62x67 mm (300 WINCHESTER MAGNUM)

Esimene nendest uutest kaliibrimest on 7,62x67 mm (300 Winchester Magnum). 1963. aastal Winchesteri firma poolt müüki paisatud padrune on 308 Win võimsam, kuigi kastub sama kuuli. Kasutatakse peamiselt pika maa täpsusmoonana, näiteks on osa USA armee snaipripüsse M24 selle kaliibriga. Teistest riikidest kasutab seda kaliibrit peamise snaiprivelde kaliibrina Saksamaa, vähemal määral on see kasutusel ka Norra armee eriüksustes. Kui 7,62 NATO tagasilööki on igale laskurile talutav, siis suurema laenguga 7,62x67 mm relvadel on tungivalt soovitatav kasutada suudmepidurit või summutit tagasilöögi vähendamiseks talutavale tasemele. Tabeli kalkulatsioonid põhinevad Saksaa armee snaipripüssil G22, mis on valmistatud Suurbritannia firmas Accuracy International. Sama ka-

Pildil on võrdluseks 20x102 mm kahurimürsk, millega laseb maailma suurima kaliibriga täpsuspüss, Lõuna-Aafrikas valmistatud Denel NTW 50 BMG padrune keskel. See soomukite ja laskepesade hävitamiseks ehitatud relv on tõeline koljat, 30 kg kaaluvat relva kannab kaheliikmeline meeskond kahes 15-kilosel seljakotis. Relvasüsteemiga on kaasas kaks rauda, vastavalt vajadusele saab kasutada nii 20x102 kui ka 14,5x114 mm laskemoona.

liibriga täpsuspüssi TRG valmistab ka Soome relvatehas Sako.

- Töötati 1960. aastatel USAs.
- Algiirus (raua pikkus 660 mm) 900 m/s.
- Energia raua suudmes (raua pikkus 660 mm) 4855 J.
- Energia 600 m kaugusel 2012 J.
- Energia 900 m kaugusel 1224 J.
- Kõrvalekalle 300 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 15 cm.
- Kõrvalekalle 600 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 65cm.
- Kõrvalekalle 900 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 167 cm.
- Snairipüssidest kaliibriga 7,62x67 on kuni 1000 m kaugusele võimalik sihitud ja 1200 m kaugusele häiriv tuli.

8,6x70 mm (338 LAPUA MAGNUM)

Selle padruni arendamist alustas 1983. aastal Research Armament Co USAs, eesmärgiks oli leida USA armeele uus, tõhusam snaiprimoon, mille 16,2-grammine kuul suudaks 1000 m kauguselt läbistada kuulivesti. Sama kaliibriga on ka Eesti kaitsejõudude snaipritele hiljuti Soomest ostetud püssid Sako TRG 42. Lapua padrunitehases valmistatakse sellele kaliibrile ka kõrgekvaliteedilist soomustlâbistavat laskemoona, mis suudab lâbistada 800 m kauguselt 10 mm paksuse

soomusplaadi. Samalt kauguselt 7,62 NATO soomustlâbistav moon ainult kriimustaks soomust. Järgnev tabel põhineb sellel relval.

- Töötati välja 1980. aastatel USAs, tootma hakati Soomes Lapua padrunitehases.
- Algiirus (raua pikkus 690 mm) 905 m/s.
- Energia raua suudmes (raua pikkus 690 mm) 6634 J (seega 2,5 korda rohkem kui Galil Snaiiperil).
- Energia 600 m kaugusel 3373 J (seega sama palju kui M14 TP raua suudmes).
- Energia 900 m kaugusel 2311 J.
- Energia 1200 m kaugusel 1556 J.
- Kõrvalekalle 300 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 11 cm.
- Kõrvalekalle 600 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 49 cm.
- Kõrvalekalle 900 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 121 cm.
- Kõrvalekalle 1200 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 236 cm
- Snairipüssidest kaliibriga 8,6x70 mm on kuni 1200 m kaugusele võimalik sihitud ja 1500 m kaugusele häiriv tuli.

12,7x99 mm NATO

(.50 BMG = *Browning Machine Gun*)

Pooletolline (selle kaliibriga relvi nimetatakse tihti kaliibri tõttu poo-

Just selle Mcmillan Tac 50 raske snairipüssiga lasid Kanada snaibrid Afganistanis uue maailmarekordi. 2002. aastal tabas kapral Rob Furlong Shah-i-Koti orus 2430 m kauguselt kolmanda lasuga vastase võitlejat.

letolliseks, sest 12,7 mm on ½ tolli) padrun võeti kasutusele 20. sajandi teisel aastakümnel, kui USA relvakonstruktor John Moses Browning leiutas temalt nime saanud raskekuulipilduja, mis võeti USA armee standardiks aastal 1921. Sama kuulipilduja moderniseeritud mudeleid kannavad Eesti kaitsejõudude soomusautod Pasi ja jalaväepataljonide raskekuulipildujarühmad. Algselt lennukite ja soomukite tõrjeks leiutatud kaliiber on tänapäeval kasutatud ka raskete täpsuspüsside laskemoonana. Raskete täpsuspüsside tarbeks valmistatakse kõrgekvaliteedilist täpsusmoona, kuid vajadusel saab kasutada ka tavalist raskekuulipilduja laskemoona, mis küll oluliselt piirab relva täpsust suurematel kaugustel. 12,7 mm täpsuspüsse kasutatakse tavaliselt kohtades, kus väiksem kaliiber ei ole piisavalt tõhus. Näiteks vastase hävitamiseks suurtelt kauguselt, laagrite perimeetri kaitseks, kergelt soomustatud ja soomustamata sihtmärkide purustamiseks, nt laskudega mootoris peatatakse lõhkeainega täidetud auto enne, kui see jõuab sihtmärgini.

Esimesi raskeid täpsuspüsse püüti ehitada kommunistidelt sõjasaagiks saadud 14,5 mm tankitõrjepüsside baasil juba Korea sõja päevil, kuid probleemiks olid optilised sihid, mis ei pidanud relva tagasilöögil vastu. Tänapäeval on optilise sihiku kõrge kvaliteedi tunnuseks valmistajatehase kinnitus, et seda võib kasutada ka 12,7 mm püssil. Siinkohal lükkab ümber rahvajutu, et raskete täpsuspüsside võimas tagasilöök purustab nõrgemate laskurite luid. Püssid on ikkagi mõeldud tavalistele laskuritele, mitte purunematutele terminaatoritele. Õige laskeasendi korral ei juhtu midagi sellist. Suudmepidur, pehmest kummist plaat kaba küljes ja relva enda kaal, mis on keskmiselt 15 kg, muudavad laskmise täiesti talutavaks. Kindlasti tuleb kanda kõrvatroppe ja kaitseprille, sest lasu hetkel suudmepidurist 45-kraadise nurga alla tagasi lendavad püssirohugaasid tõstavad maast lahti nii tolmu kui kive.

Pooletolliseid täpsuspüsse toodavad paljud relvatehased, esimene

Sakslased kasutavad Inglismaal valmistatud Accuracy Internationali snairipüssi G 22 kaliibriga 7,62x67 mm.

Briti kaitseväge ametnik Kieren Macmahon testib Inglise uut snaipri-püssi Accuracy International, mille kaliiber on 8,59x70 mm. Varem kasutati sama firma ehitatud püssi kaliibriga 7,62x51.

laiemalt tuntud oli USAs valmistatud Barrett M 82, mis valmis 1982. aastal ja esimesena ostis 100 püssi oma kaitsejõududele Rootsi 1989. aastal. Rootsi pioneerid kasutavad relva löögijõudu lõhkekehade hävitamiseks turvaliselt kauguselt. 1990. aastal ostis relvi USA armee ning need osutusid väga kasulikuks Kuveidi vabastamisel ja Iraagi vallutamisel. Näiteks hävitasid USA sõdurid 12,7 mm täpsete laskudega iraaklaste SCUD-rakette ja kergeimat soomustehnikat. Sõjakogemusele järgnes 12,7 mm täpsuspüsside buum ja Barretti tehas on tänaseks müünud üle 5000 M82 ja selle modifikatsiooni USA armeele, lisaks paljudele teistele riikidele.

Maailma kõige kaugem snaiprilask on sooritatud samuti kaliibriga 12,7x99 mm. Mcmillan Tac 50 raske snaipripüssiga lasid Kanada snaiprid Afganistanis maailmarekordi. 2002. aastal tabas kapral Rob Furlong Shah-i-Koti orus 2430 meetri kauguselt kolmanda lasuga vastase võitlejat. Ülilikkade vahemaade puhul on $\frac{1}{3}$ tabamusest oskus ja $\frac{2}{3}$ õnn. Nii sihtmärgi kaugust kui ka tuult ja teisi muutujaid püütakse mõõta ja arvestada ballistilise kalkulaatoriga võimalikult täpselt, kuid sellest hoolimata ei saa tabamust garanteerida. 2 km kaugusele lendab kuul 4 sekundit ja väiksemgi viga või muutuv tuulesuund tähendab möö-

dalasku. Näiteks tuulega 4 m/s on kuuli kõrvalekalle 2 kilomeetri kaugusel 7,6 meetrit, kuid 3,5 m/s puhul 1 meeter vähem.

Pooletollist laskemoona on tavalisest täismantelkuulist soomustlähbistava lõhke-süütekuulini, seega on ka väga raske anda täpseid andmeid laskemoona lähbistavuse kohta. Näiteks USA armee trasseeriv soomustlähbistav süütekuul, mida kasutavad jänkide täpsuslaskurid, suudab 500 m kauguselt lähbistada 21 ja 1200 m kauguselt 11 mm paksust terasplaat. Artikli ilmumise ajaks peaksid olema Eestisse saabunud ka kaitsejõudude esimesed keskmised ja rasked snaipripüssid: Soomest Sako TRG 42 kaliibriga 8,6x70 ja Prantsusmaalt PGM Hecate II kaliibriga 12,7x99. Järgneva tabeli kalkulatsioonide aluseks ongi PGM Hecate II.

- Töötati välja 20. sajandi teisel aastakümnel USAs.
- Algkiirus (raua pikkus 700 mm) 887 m/s.
- Energia raua suudmes (raua pikkus 700 mm) 16494 J (seega 2,5 korda rohkem kui TRG 42-l ja 5,5 korda enam kui Galil Snaipeeril).
- Energia 600 m kaugusel 8682 J.
- Energia 900 m kaugusel 6075 J.
- Energia 1200 m kaugusel 4184 J.

- Energia 1500 m kaugusel 2927 J (sama palju kui automaadil AK 4 raua suudmes).
- Kõrvalekalle 300 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 11 cm.
- Kõrvalekalle 600 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 48 cm.
- Kõrvalekalle 900 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 116 cm.
- Kõrvalekalle 1200 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 225 cm.
- Kõrvalekalle 1500 m kaugusel (küljetuul 4 m/s) 385 cm.
- Snaipripüssidest kaliibriga 12,7x99 mm on kuni 1500 m kauguselt võimalik sihitud ja 2000 m kauguselt häiriv tuli.

PÜSSIST KÄSIKAHURIKS

Kahurimoon algab 20 mm kaliibrist. Enamik raskeid täpsuspüsse lääne-riikides on kaliibriga 12,7x99 mm, samas on Venemaal valmistatud väikeste partiidenä (peamiselt eriüksustele) ka 12,7x108 ja 14,5x114 mm täpsuspüsse, mis kasutavad sealkandis standardset raskekuulipilduja moodi. Serbia firma Zastava suurekaliibrilist täpsuspüssi M 93 Black Arrow (Must Nool) valmistatakse kaliibritega 12,7x99 ja 12,7x108. Sellised relvad kaaluvad tavaliselt 15–20 kg ja on 1,5 meetrit pikad ning selle kandjaks peab olema tugev mees, sest lisaks püssile ja padrunitele (mis kaaluvad üle 100 g) on vaja kaasas kanda ka sama palju isiklikku varustust.

Lõpetuseks raskest täpsuspüssist, mis isegi teiste omasuguste hulgas on koljat. Lõuna-Aafrika Vabariigi relvafirma Denel valmistab täpsuspüssi, millest saab rauda vahetades lasta nii 20 mm kahurimürsu kui ka Vene päritolu 14,5x114 mm padrunitega (sama kaliibriga raskekuulipilduja on näiteks soomukil BTR). 30 kg kaaluv 2 m pikkune relvasüsteem on pakitud kahte 15 kg kaaluvasse seljakotti, mida kannavad laskur ja vaatlaja. Positsioonil pannakse relv minutiga kokku. Ilmselt on tegemist suurima seeriatootmises oleva täpsusrelvaga.

Denel NTW 20 lasu hetkel. Topelt kuulmekaitsed ja kaitseprillid on kohustuslikud, sest lasu hetkel suudmepidurist 45 kraadi all tagasi lendav gaasijuga tõstab üles suure tolmuja prahipilve. Suurekaliibriliste täpsuspüsside peamine häda ongi see, et lasu hetkel tekkinud tolmutuul näitab vastasele täpselt snaipri asukohta.

Eesti kaitsejõudude täpsuspüssidest ja täpsuslaskmise tulevikust täpsemalt mõnes ajakirja järgmises numbris. **KK!**

Õppuselkäinu mure varustuse pärast

Tekst: TÕNU ADRIK,
Kaitseliidu Tallinna malev

Märtsis, aprillis ja augustis 2007 korraldati Kaitseliidu Tallinna malevas staabikompanii reservõppekogunemine (RÕK). Väljaõpe oli hea ja instruktorid asjalikud. Tõsiselt soovida jättis aga varustus. Kutsel oli kirjas, et tegemist on reservõppekogunemisega, mis tähendab, et asjasse on segatud kaitsevägi ja see pole Kaitseliidu nädalavahetuselaager, kus osalemine-asjatamine vabatahtlik. Varustuse kohta oli lisatud: kaasa võtta isiklikud hügieenivahendid. Teades Kaitseliidu varustatust, oleksin ma Kaitseliidu õppustele minnes võtnud kaasa kogu maise vara, mida mul seal arvatavalt vaja võiks olla, sest sellisel juhul saabki loota vaid endale. Aga RÕK – see on ju kaitsevägi. Kaitsevägi peaks aga tähendada 2% sisemisest kogutoodangust.

Kui kohale jõudsin, selgus, et eksisin sügavalt. Sain teada, et kait-

sejõud küll panevad Kaitseliidule kohustuse korraldada RÕK ning küsimise peale lubatakse varustuse osas toetada. Kui aga on vaja reaalselt midagi meestele välja jagada, ütlevat kaitsejõud, et *sorry*, katsuge ise omavahendite arvelt. Selga saime õhukese välivormi (hoolimata 0 kraadi lähedasest ilmast ja lõrtsisegusest vihmasajust, kusjuures jagajad ütlesid talvevormi küsimise peale vaid naeratades, et väljas on ju kevad), saapad (jagus vaid kiirematele), miski õhukese sviitri ning kopitanud, ilmselt Rootsi päritolu kitlitaolise rohelise jope. Seltskond, kes pärast formeerimist Lauliku baasi õuel seisis, nägi välja nagu tööliste-talupoegade armee vahetult pärast Talvepalee vallutamist.

Kui küsisin seljakoti, rakmete jms kohta, öeldi, et ei ole ja ei tule. Kõlab mitteusutavalt. Ise olen suhteliselt otsese ütlemisega ja arvan, et pigem on konks Kaitseliidu võimetuses oma meestele varustust välja ajada. Mis tähendab, et ei anta?

Kui ühe taseme tegelased ei anna, tuleb minna nende ülemate poole, ja minu poolest kas või kaitseväge juhataja kindralmajor Ants Laaneotsani välja. Oleks vaid mehi, kes mindud saaksid. Kellelegi ju Kaitseliit selle eest palka maksab. Kuigi riigistruktuuril pole meestele varustuse põhikomponente (rakmed-seljakotid) välja anda, on need samal ajal vabalt müügil militaarvarustuse kauplustes. Seljakott maksab 2000 krooni, rakmed 2000 krooni...

Deformeerimisel öeldi, et järgmine RÕK on kolm päeva metsalaagrit ja soovitati kaasa võtta oma magamiskott ja -alus, oma seljakott ja rakmed, oma see ja teine. Mis ma tegema pean? Leidma kusagilt 10 000 krooni ja ostma varustuse, mille väljajagamise on riigi kohustus? Mul ei ole neid laigulisi asju jm varustust vaja isiklikuks tarbeks, neid vajan vaid siis, kui asi läheb tõsiseks ja on vaja sõtta minna. Ja siis, kui on välja kuulutatud õppekogunemine kaitsejõudude koolitusplaani alusel. **KK!**

Vabatahtlikult oma raha eest riiki kaitsma?

Tekst: MIHKEL RABA,
Kaitseliidu Tallinna malev

Üheks probleemiks Kaitseliidus on võitleja varustus.

Enamiku kaitseilaste arvates on loomulik, kui vormirõivad, mida poes ei müüda, annab Kaitseliit, et võitleja ei sahkerdaks neid endale kuskilt nurga tagant (ega rikuks seadust). Tegelik olukord on aga selline, et keskmist mõõtu inimesele vormi saada ei ole enamasti võimalik. Kurb on see, et need, kes saavad Kaitseliidus palka ja peaksid selliste asjade eest vastutama, leiavad palga eest vabandusi, mitte vorme.

Kinnitan, et suvevormiga lumes -27 kraadi juures oli pehmelt öeldes jahe. Sõjaajal, kui see on ellujäämise ainus võimalus, inimesed mõistagi ei virise. Aga rahuajal vähendab see kindlasti motivatsiooni ja igaühe tervis ei pruugi vastu pidada. Jõuamegi selleni, miks

olude sunnil ostetakse althõlma Eesti vorm või mingi muu riigi vorm Internetist või militaarpoest.

Õppustel osalemiseks peavad olema vähemalt vorm, kiiver, rakmed ja seljakott. Kiivritest on olemas Saksa kolmepunktkinnitusega kiivrid (kaitsejõududel on üle 15 000 kiivri), kuid kahe aasta jooksul pole need Kaitseliidu reavõitlejateni jõudnud. See-aga on võitlejal ainuke võimalus osta ise suvalise riigi rakmed ja kott (nii hoiab raha kokku, sest Eesti omad on kallimad). Et vorm on ühtsustunde tekitamisel oluline, oleks õigem osta kodumaist varustust. Eesti rakmed maksavad 2000, kott 2000 ja kiiver 1000 krooni. Tegelikult peaks ka see osa varustusest olema võitlejale väljastatud (ühtekuuluvustunde tekitamiseks ja standardiseerimiseks, mis on kriisisituatsioonis oluline). Ka teise osa varustusest – kateloki, labida, põlvekaitsmete, magamiskoti, kompassi

– hankimine kas või Kaitseliidu omavahendite arvelt suurendaks meeste motivatsiooni ja tahtmist kuuluda maleva lahinguüksustesse. Kolmas varustuse komponent on võitleja omal kulul ostetavad esemed: soe pesu, kindad, sokid, puss, lambid jms.

Kes veel aru ei saanud, siis neid aktiviste, kes Kaitseliidu mainet üleval hoiavad, karistatakse sellega, et nende varustus kulub eriti kiiresti. Aktiivsed kaitseiltslased on süsteemi kiuste alles ja ostavad endale oma raha eest varustust, millest enamik on piiratud kasutusea pikkusega, kasutusea pikkus aga pöördvõrdelises seoses võitleja aktiivsusega.

Eesti võib uhke olla, et tema kaitsekulutused ei ole mitte 2% sisemisest kogutoodangust, vaid tegelikult koguni 4%. Nimetatud lisa 2% tuleb vabatahtlike arvelt. Aktiivsete vabatahtlike võitlejate moraal on piisavalt kõrge, et sellistest asjadest üle olla. Ning panus kodumaa kaitseks antakse nurisemata. **KK!**

Kaitseliitlase varustusest uuel aastal

Tekst: IVAR JÕESAAR, kapten

Kaitseliitlaste omavaheliste vestluste lemmikteemasid on sõjavaru- rustus, õigemini selle puudumi- ne. Õppustel pole näha, et keegi oleks tulnud vanas tsiviilpintsakus ja dres- sipükstes. Küll on aga näha erinevate riikide väga erinevalt kombineeritud vormi- ja muu varustuse elemente. Miks näevad kaitseliitlased välja nagu “õnnesõdurid” (*solders of fortune*) mõnes Hollywoodi palgasõdurifil- mis? Kaitseväge logistikud aga ajavad oma ta- belites näpuga järke ja ilmneb, et kaitseliit- lastele on sel sajandil välja antud umbes samas suurusjärgus vormikomplek- te, kui on organisatsioonil aktiivselt õppustel käivaid liikmeid...

KUST ON SAADUD KAITSELIITLASTE VORMIRÕIVAD?

Lõpututel varustusejuttudel on pal- ju põhjusi. Kaitseliidu liiget kohus- tatakse oma tõsist kaasalõõmishuvi tõestama sellega, et ta soetab endale ise suvise välivormi. Muud vormiele- mendid ja varustuse saab ta hiljem malevast. Et seni pole olnud ühe- selt mõistetavat kanalit, mille kaudu kaitseliitlane saaks endale legaal- selt välivormi soetada, on kasutatud vormirõivaste hankimisel tuttavaid kaitseväge- lase ja muid kõvera- id teid. Seadusliku kanalina on alles hilju- ti tekkinud võimalus osta varustust Eesti Reservohvitseride Kogu asuta- tud OÜ Armamendi militaarvarustu- se kauplusest Kaitseliidu Tallina ma- leva Männiku lasketiirus. Kui nüüd malevast mingil erakorralisel puhul vorme jagatakse, on aktiivsemal kait- seliitlasel mulje, et ta on ka need as- jad endale ise välja sebinud, ning ta küsib peagi juurde. Et kaitseliitlaste agarus varustuselemente küsida on erinev, ongi pilt jätkuvalt kirju.

Kaitseväge- lase peastaabi logisti- kaosakonna ülem kolonelleitnant

Raivo Tamm möönab, et kaitseliit- lasi pole seni varustatud piisavalt, kuid rõhutab, et kaitseväge logisti- kakeskus ei tegele üksiku kaitseliit- lase, vaid Kaitseliidu kui tervikuga. Kaitseväge teeb aktiivselt koostööd Kaitseliidu peastaabiga, et paran- dada Kaitseliidu varustuse olukor- da, hankida transpordivahendeid ja korrastada ladustamine. Käesoleva aasta sügisest on Kaitseliidu pea- staap ja Kaitseväge Logistikakeskus asunud järgmiste aastate hankeid

arvestades kok- ku leppima, mida ja millal, kellele ja kuidas ning mis alus- tel on vaja välja anda ning kui pika ajavahe-

miku järel välja vahetada. Kolonelleitnant Tamm soovib meenutada, et Eesti riigikaitse alus- tas kuusteist aastat tagasi sisuliselt nullist ja on tänaseks algusaastate sissiarmeest, mille kasutada oli vaid varustus, mida igamees kaasas suutis tassida (*à la* automaat ja kolm salve), muutunud kaitseväge- laseks, milles on arendatud kõiki peamisi relva- liike. Riigikaitse pikaajalise arengu plaan (KSAP 2010) aastast 2004 on ette näinud, et sel kümnendil aren- datakse uusi võimekusi ja seda plaani on ka täidetud. Mereväel on laevad, õhuväge suudab vastu võtta õhutoe- tust ja jälgida õhuruumi, maaväel on autod ja soomu- kid ning suurtü- kiväel haubitsad. On loodud tan- kitörje- ja õhu- tõrjesuutlikkus, pioneerid saavad hakkama mitme- suguste pinnasetööde ja logistikud veostega, toimivad side- ja meditsii- niteenistus jne.

Kolonelleitnant Tamme sõnul oli suures plaanis esmatähtsaks üles- andeks luua tingimused erinevate relva- ja väeliikide tegevuse käivi- tamiseks ja hankida relvasüsteeme, mis kataksid suuremas ulatuses la-

hinguvälja. Aastatel 2008–2010 oli- gi plaanis keskenduda reservide ja Kaitseliidu varustamisele. Nüüd on see aeg käes ning alustatakse indivi- duaalvarustusest ja relvastusest. Ja üks aprillisündmusedki andnud sel- le kiiremaks ja mahukamaks alusta- miseks oma tõuke.

RELVAOSTUDEKS ON TEGELIKULT VAID PEENRAHA

See Eesti mõistes üsna suur raha, mida riigikaitse kasutada saab, on maailma militaarvarustuse turul vaid peenraha, millega midagi uut ja moodsat ostma minnes võib ühte relvasüsteemi kinni maksma jää- dagi. Seetõttu on Eesti püüdnud ära kasutada külma sõja järgset rel- vajõudude transformatsiooni ehk sõjavarude vähendamist Euroopas ja olnud kasutatud sõjatehnikat. Meil on renoveeritud sõjalaevad, reservis hoitud autod ja soomukid, mis pole küll tehnika viimane sõna, kuid mis on teiste riikide armeedes täna kasutuses ning mida on palju toodetud ja seetõttu odavam üleval pidada. Sama kehtib ka käsitulirel- vade kohta. Kasutame vanemaid ja levinud mudeleid, millele on või- malik saada tasuta laskemoona.

Kolonelleitnant Tamm rõhutab, et vana kaitseliitlasena ta on piisavalt hästi kursis juttudega, mida mehed õppustel räägivad. Loomulikult võis väljavahetatud Hiina Kalašnikov olla üksikvõitleja seisukohalt mu- gavam kui AK 4. Kergem relv, mahukam salv, kergem moon, kokkukäiv kaba, lisaks lihtsam pu- hastada, lollikindlam kasutada. Aga ta soovitas meestel ka oma laske- pesast veidi avarama pilguga välja vaadata ja püüda mõista, mis tervel lahinguväljal toimub.

Kui väga suurte, tarkade ja kallite relvade kasutamine välja arvata, käib lahinguväljal suur osa olulist tegevust umbes 2 km distant- sil. Kui

Kaitseväge- lase peastaabi logisti- kaosakonna ülem kolonelleitnant Raivo Tamm möönab, et kaitseliit- lasi pole seni varus- tatud piisavalt, kuid rõhutab, et kaitseväge logistikakeskus ei tegele üksiku kaitse- liitlase, vaid Kaitseliidu kui tervikuga.

Kui väga suurte, tarkade ja kallite relvade kasutamine välja arvata, käib lahinguväljal suur osa olulist tegevust umbes 2 km distant- sil. Kui palju me sellel alal oma lahtise sihikuga Kalašnikoviga ära teha suudaksime?

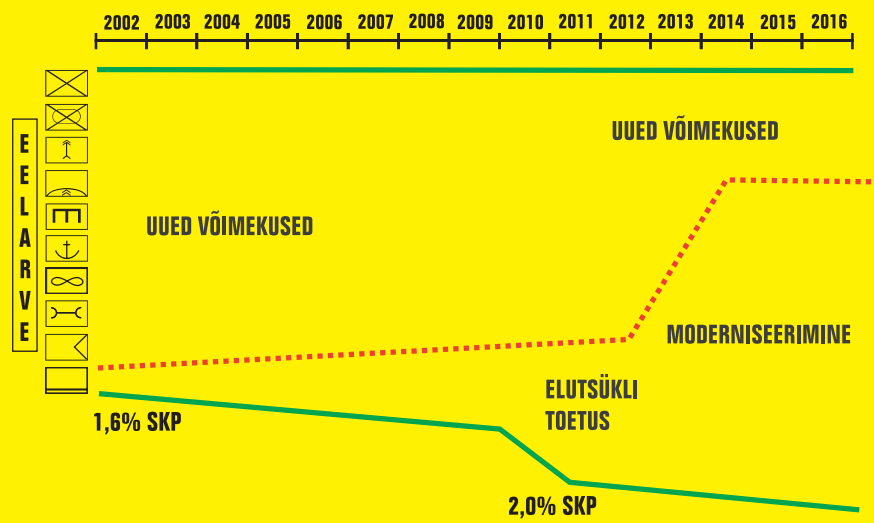
palju me sellel alal oma lahtise sihikuga Kalašnikoviga ära teha suudaksime? Üks asi on lasta 150–300 meetri peale päevasel ajal tiirus, teine asi videvikus lahinguväljal ringi roomates. Loomulikult oleks võinud teha lätlaste eeskujul ja osta kogu raha eest võitlejatele individuaalrelvaks H&K G 36. Kõigile meeldib, kui on kasutada hea, kerge ja moodne relv. Kuid kahekilomeetrist vahemaad lahinguruumis ei kata ka väga heade käsitulirelvadega. Vaja on relvasüsteemide kompleksi. Vaja on ka nägemis-seadmeid hämaraks ja pimedaks ajaks. Vaja on standardmoona nii brigaadi kui ka territoriaalüksuste relvadele. Mõistlik on kasutada raha esmalt kriitiliste või puuduvate võimekuste loomiseks ja seejärel olemasoleva parendamiseks. Kolonelleitnant Tamm näitab joonisel kümnet punast vektorit, mis kujutavad erinevate relvade tõhusust meid huvitaval lähilahingualal. Kui aasta lõpul jõuavad kohale 1,5-kilomeetrise tegevusulatusega pikamaa snajprirelvad, on Eestis olemas midagi igale distantstile.

MITTE RELVA, VAID RELVASÜSTEEMI NIMEL

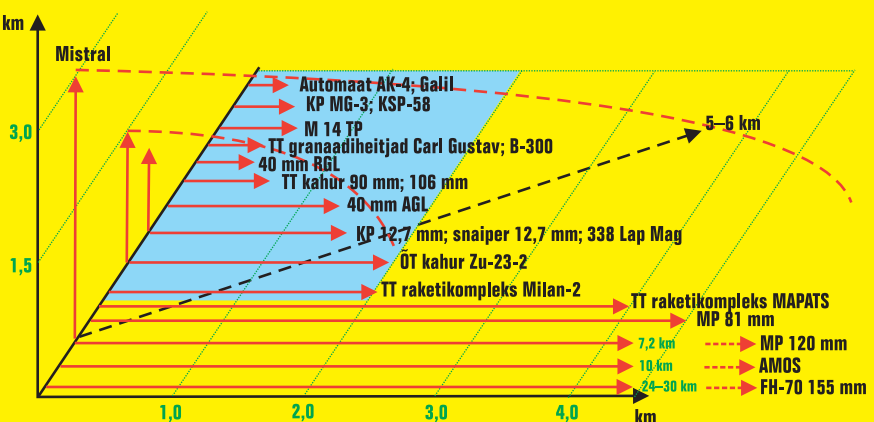
Kolonelleitnant Tamme sõnul pole mingi saladus, et kaitseväes AK 4 relvastusse võtmine oli pragmaatiline otsus, mis arvestas mitte niivõrd üksikvõitleja mugavust, kui võrd süsteemi terviklikkust. Kaitsevägi ja Kaitsealiit on viidud ühele relvastandardile ja ühele kaliibrile. See tähendab, et sõjas saad moona vahetada kõigiga ja igal ajal. Relvi on piisavalt ka reservväelaste relvastamiseks ning Rootsist saadi tasuta kaasa nii harjutusmoon kui ka sõjaaja laske-moonavaru. Kui oleks tegu mingi muu kaliibriga, kuluks igal aastal umbes 120 miljoni krooni ainuüksi selleks, et hankida väljaõppeks vajalik laskemoon. Lisaks tulnuks aga soetada sõjaaja varu.

Uue relva ja uue moona soetamise asemel tuleks pigem mõelda, kuidas vanast relvasüsteemist rohkem välja pigistada. Nii ongi lähiajal kavas vahetada välja kohmakad plastmasskabad, mille järgi AK 4 ka aeruiks kutsutakse. Saksamaal on juba ootamas 5000 kokkukäivat kaba ning kohe, kui hange otsusta-

HANGETE POLIITIKA

VAJALIKUD/LOODAVAD VÕIMEKUSED LAHINGUVÄLJA MÕOTMEID ARVESTADES

takse ja raha üle kantakse, jääb vaid kokku leppida aeg järgmise aasta algul, mil kabad saab välja vahetada. Kabadega koos tuleb kasutusele ka taktikaline rihm.

Käsirelvade kasutamisel on kõige suurem mure, et me ei näe öösse. Pool meie ajast on hämar või pime. Kui suudaksime varustada kõik relvad hologrammsihikutega ja võtta kasutusele helendavate ristikutega optika täpsusrelvadel, oleksime valmis korralikult laskma kolmveerandi ajast. Kui lisada ülikallid öövaatlusseadmed, oleksime igal ajal vastulöögivõimelised. Kolonelleitnant Tamme sõnul on järgmise aasta hankeplaanis 1600 hologrammsihikut ning 2011. aastal veel kolm korda samapalju. Esialgu läheb suur osa neist missiooniüksuste Galilidele, kuid ülejäänute osas peavad maa-vägi ja Kaitsealiit kokku leppima, kui palju antakse väljaõppeks ajateenijatele, kui palju kaitsealiitlastele. Li-

saraha leidmisel püütakse protsessi kiirendada, et need sihikud jõuaksid peagi igas kaitsealiitlaseni.

Sihikute kinnitamiseks AK 4 ja M 14 relvalaele lisatava nn Picatinny siini ehk liitsu (*Picatinny rail mount*) tootmise vastu on näidanud huvi Eesti firmad, kes on näidised juba valmis teinud. See võimaldaks neid odavamalt kätte saada. Esialgu peaks Kaitsealiidu igas malevas olema vähemalt väljaõppekomplekt (30–60 tk) selliseid sihikuid, et mehed saaksid hämaras ja öösel laskmisel hologrammsihiku kasutamise kogemuse kätte. Kuid umbes 7000 krooni maksva sihiku, kokkukäiva kaba ja Picatinny siini relvale seadistamine toob mõistagi kaasa ka materiaalse vastutuse suurenemise, mis eeldab üksikvõitlejatele hoopis hoolsamat suhtumist oma varustusse.

Hoopis eraldi teema on kolmanda põlvkonna öövaatlusseadmete

toomine igapäevasesse väljaõppesse ka Kaitseliidus. Hetkel saab neid vaid USAst, kuid ameeriklased peavad oma uusi öövaatlusseadmeid strateegiliseks kaubaks, mida ei anta igäihele. Ka nõuavad nad nende kasutajatelt paar korda aastas aruannet, kus ja millises seisus varustus on. Kolmanda põlvkonna seadmed ei rikne 5–6 aastaga nagu senised esimese ja teise põlvkonna seadmed ning elavad üle ka päikesevalguse kätte jäämise. Eesti kaitsevälased on neid seni kasutanud välissmissioonidel. Nüüd on aeg kanda saadud kogemused üle ka kodustele harjutusväljakutele, kuid siin võib anda tagasilöögi iga intsident, mis seotud öövaatlusseadmetega lohaka ümberkäimisega. Kolonelleitnant Tamm rõhutab, et varustamisega tegelevad inimesed püüavad viia üksikvõitleja varustuse uuele tasandile, kuid selleks on vaja, et ka varustuse kasutaja suhtumises tekiks uus kvaliteet.

KAITSELIIDU VARUSTUSEST 2008. AASTAL

Kolonelleitnant Raivo Tamme sõnul on kaitseväge valmis Kaitseliidule üle andma hulga üksikvõitleja- ja üksuse varustust, kui Kaitseliit saab kokku tervikliku vajaduste loetelu ning tagab varustuse ladustamise ja arvepidamise. Võitlejate individuaalvarustust on kavas võimalikult palju meestele koju anda, et mitte ladusid koormata.

Ladustamisvõimekuse parandamiseks valmistub kaitseväge Kaitseliidule üle andma ja n-õ ukse ette tooma iga kompanii kohta 1–2 merkonteinerit, mis vajavad valvatavat territooriumi, kuhu need panna. Ka Rootsi betoonpunktite kohaletoomiseks vajalike vundamentide ehitamisega alustatakse 2008. aastal. Kaitseliidul on selleks oma plaanid tehtud ja raha olemas.

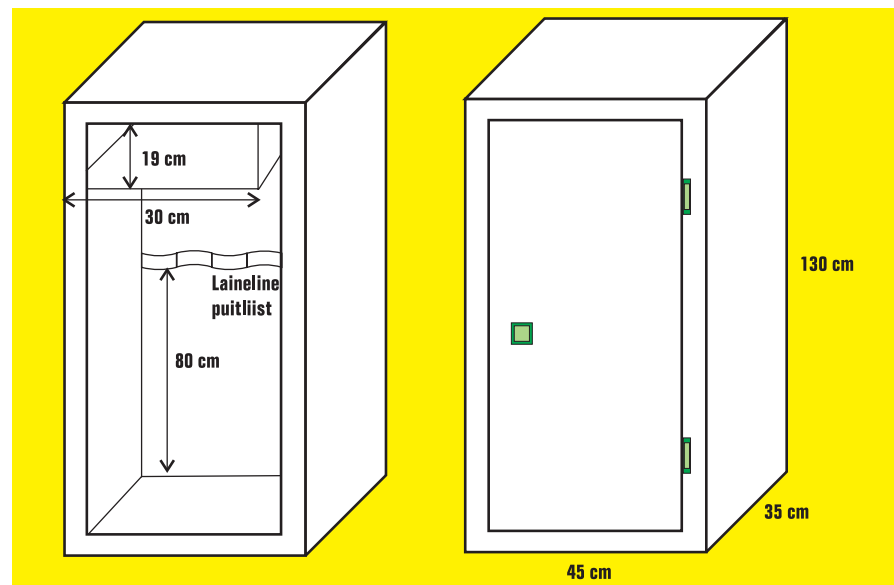
ÜKSIKVÕITLEJA VARUSTUSEST

Oluline tegur, mis tõstab meeste motivatsiooni ja parandab ka ühiskonna suhtumist, on võitlejate väljanägemise ühtlustamine ja varustuse tänapäevastamine. Paraku pole veel lõplikult kinnitatud kaitseliitlase varustuse nimekiri. Küll on aga kokku lepitud, et sõjaaja üksuse kaitseliitlane peab olema varustatud täpselt nagu reservõppekõnenumise võitleja. Kaitseliit otsib koostöös kaitseväge ja kaitsemisministeeriumiga seadusliku lahendit ka sõjaaja üksustesse mittek kuuluvate kaitseliitlaste ja näiteks kaitseväge objekte valvavate Kaitseliidu valvurite varustamiseks.

MODERNISEERITUD AK-4

RELVAKAPP

Kohe aasta algul alustab logistikakeskus Kaitseliidu ümbervarustamist Saksa kiivritega pruugitud USA ja Rootsi kiivrite vastu. Siis näeksid kaitseliitlased kaitseväelastega ühtemoodi välja. Saksa kiivrid on kilo kergemad ja kolme-punktikinnitusega, mis tagab nende parema peaspüsümise nt jooksmisel. Ka aprillisündmuste ajal õigustasid Saksa kiivrid end täielikult. USA kiivrid jääksid edaspidi mobilisatsioonireservile ja Rootsi omad täiendusreservile. Kiiver lähed kaitseliitlase kaardile kirja ja

on igal mehel koos muu erivarustusega kodus.

2008. aasta septembriks on kavas Kaitseliidule üle anda vähemalt 1500 komplekti võitleja täisvarustust, mille hulgas on ka välimajuutus- ja kandesüsteemid ehk magamiskotid, seljakotid ja rakmed. Kuidas Kaitseliit need välja jagab, on organisatsiooni enda otsustada. Järgnevatel aastatel jätkub Kaitseliidu varustamine samas mahus vastavalt Kaitseliidu taotlusele.

Kuid uued kiivrid ja seljakotid üksi ei aita üksusel tänapäevastele ohtudele vastu seista. Kaitsevael on Kaitseliidu tarbeks olemas ka poolteist tuhat kuulivesti. Paraku pole neil veel keraamilisi plaate sees, sest plaatide hange on kavas alles 2008. aastal. Kuid hiljemalt 2009. aasta kevadeks on komplektsed vestid Kaitseliidul käes. Sellele lisaks on

kohe võimalik välja anda piisavas koguses killuveste.

RELVAD KOJU

Kolonelleitnant Tamm meenutab kirgi põhjustanud kaitseväge püstolivahetusprotsessi, kui hulk PMi, TT ja Colti 1911A1 püstoleid lasti läbi purustaja. Kiruti, et selle suure hulga häid relvi oleks võinud pigem kaitseliitlastele müüa. Pole saladus, et püstolite hakkmasinasse saatmise eest sai kaitseväge teostada püstolihanke odavamalt. Euroopas on fondid, mis toetavad tavarelvastuse hävitamist ja mille kaudu sai kaitseväge uue relvastuse odavamalt kätte. Kaitsevael oli ennegi püstoleid piisavalt, kuid neil olid valed kaliibrid. Kohutavalt tülikas oli vedada igale poole missioonidele kaasa oma moon, sest PMi, TT ega Colti moon polnud kellelki laenata.

Kolonelleitnant Tamme sõnul on kaitseministeeriumile tehtud ettepanek osa laos olevaid relvi kaitseliitlasele maha müüa. Kui ministeerium võtab vastu otsuse riigivara võõrandamiseks, on võimalik müüa neid relvi kaitseliitlasele üsna soodsalt. Planeeritud on realiseerida püsse M 14 ja SKY ning püstoleid PM ja Colt. Sellisel moel saab säilitada ka erinevate relvade käsitlemise oskuse ja toetada laskesporti ning loomulikult suurendab relvastuse hajutamine kaitseliitlaste kodudesse ka riigi julgeolekut.

Kaitsevael on huvi tuua osa standardmoon kasutavad püssid M 14 taas kasutusse ka üksustes. Ameeriklased on optika ja tugijalgadega varustatud M 14 võtnud täpsuspüssina kasutusele Iraagis ja see on enast õigustanud. Täpsuspüsse (mitte segi ajada snairipüssiga), mis oleks parima laskuri relv, võiks olla igas jaos vähemalt üks. Kaitsevael on kavas varustada püssid Picatinny siini abil kinnitatava Schmidt & Benderi helendava ristikuga optilise sihikuga, mis moodustaks põhiosa relva täiustamise maksumusest. Lisandub laesääresiin, mis võimaldab kasutada kõiki lisaseadmeid ja harkjalga. Nii saab relvast minimaalsete lisandite abil täpsuspüss, mis võimaldab lasta ka hämaras ning saavutada suurema tulelatu-

INDIVIDUAALVARUSTUS ALATES 2008. AASTAST

Alates 2008. aastast on Kaitseliidule planeeritud igal aastal 1500 komplekti, milles on:

- alusmatt
- aluspüksid (2 paari)
- auastmetunnused välivormile (3 komplekti)
- fliis
- froteesokid
- hügieenitarvete kott
- individuaalne esmaabipakk
- jalakuivatus- ja käterätik
- jalaväelabidas
- jalaväerakmed
- joogipudel
- katelok
- kiiver
- kiivrialune müts
- kiivrikate
- labakindad
- magamiskott
- poolsaapad ja sisetallad
- puuvillased, poolvillased ja villased sokid (á 2 paari)
- seljakott
- skautmüts
- sooja aluspesu komplekt
- suvine kiivrialune müts
- sviiter
- sõrmkindad
- söögiriistade komplekt
- talvekummikud (sh sisetallad ja viltussid)
- talvise maskeerimisülikonna komplekt
- talvise välivormi komplekt
- telkmantel
- T-särk
- varustuskott
- vihmaülikonna komplekt
- vormihoolduskomplekt
- välivormi komplektid

se. Sama sihiku saab panna ka AK 4 Picatinny siinile.

Kuivõrd tegu on kalli tippklassi sihikuga, millega varustavad oma relvi ka USA merejalaväelased, on hankeplaanis neid esialgu 250 tüüki. 2008. aasta lõpul võiks kaitseväge need Kaitseliidule välja anda. Enne, kui konkreetne täpsuslaskur relva kätte saab, peab ta aga snaiprite koolis kursuse läbi tegema.

Kaitseväge logistikud panustavad AK 4 uuendamisel esialgu vaid relva

laele kinnituva Picatinny siini hankimisele. Kuid relva saab tuunida ka laesäärele Picatinny siini lisamisega, mille külge saab panna lambi ja lisakäepideme või harkjala. Esialgu pole riigil selleks raha, kuid et Eesti tootjail on prototüüp valmis, võib edaspidi loodetavasti iga malev või ka üksikkaitseliitlane neid eelnimetatud Männikul asuva militaarvarustuse kaupluse kaudu tellida.

Et meestele varustuse ja relvade koju andmise projekt täielik oleks, arutatakse koos kaitseministeeriumiga suurema koguse miinimumnõuetele vastavate relvakappide hanget. See oleks suur samm Kaitseliidu lahinguvalmiduse arendamisel. Loomulikult eeldab see ennekõike malevkondate pealikel tõhusat kontrolli ja läbikäimist oma võitlejatega ning sobivate meeste väljavalimist. Iseenesest peaks see ju lihtne olema, sest kuidas saab eeldada, et kaitseliitlane abistab riiki kriisi korral, kui me talle relva koju ei usalda.

VEEL ERIVARUSTUST

Kolonelleitnant Raivo Tamme sõnul on kaitsevael võimalik anda Kaitseliidu suuremate malevate kasutusse ka mõnisada komplekti massirahutuste ohjamise varustust. Täna on mitu malevat oma taotlused esitanud ning kaitseliitlastest abipolitseinikud saavad peagi koostöös sõjaväepolitseinike ja tsiviilpolitseiga hakata harjutama nende kasutamist.

Et piisavalt hästi varustatud Kaitseliidu üksused saaksid olla ka liikumisvõimelised, jõuab suvel Eestisse 100 neljatonnist Hollandi sõjaväes kasutusel olevat DAF-veokit. Kolonelleitnant Tamme sõnul on nende sõidukite puhul hinna ja kvaliteedi suhe ülihea. Niisama head peaksid olema ka Kaitseliidus neid autosid hooldama määratud 20 meest, kes uue aasta alguses DAF 4440 tüübikoolitusele kogunevad.

Kolonelleitnant Tamme sõnul on võimalik läbi rääkida veel mitmesuguse üksuste ja tagalatoetusvarustuse üleandmise teemal. Tema sõnul peaksid Kaitseliidu mobiilsed üksused olema 2010. aastaks korralikult riides ja relvadega varustatud. Täpselt nii, nagu KSAP 2010 ette nägi. **KK!**

Kaitseliidu Tartu maleva aastaõppus “Hundilõks” täitis eesmärgi

**Tekst: TANEL MEIEL,
leitnant, Kaitseliidu Tartu maleva
vaneminstruktor**

Vajadus taastada tava, et kord aastas koguneb kogu malev ja viib läbi taktikalise harjutuse, selgus selle aasta septembriks. Ajendiks Kaitseliidule antud suunis pöörduda tagasi “juurte” juurde. Vastavalt uutele juhiste tuleb anda tegevust maleva kõigile liikmetele ja leida väljundid oma võimekuste kasvatamiseks.

KONTROLLIDA JA SUUNATA AEGA

23. ja 24. novembril 2007 viidi Kaitseliidu Tartu malevas läbi suurõppus “Hundilõks”. Õppuse formaadi kirjeldusel ja planeerimisel võeti sihiks mahutada suhteliselt piiratud aja sisse palju tegevust. Õppuse läbiviimisel püüdsime lähtuda põhimõttest: suudame kontrollida ja suunata aega. Lähtuvalt sellest koostati täpne ajakava ja selle sünkroniseerimisel tegevusplaaniga moodustus õppuse maatriks. Õppuse kestuseks planeeriti 24 tundi.

Enne õppuse algust oli kolmenädalane planeerimisfaas, mille käigus vormistati ja kooskõlastati õppuse dokumentatsioon, eelkästud ja operatsioonikästud. Et õppus sujus ja plaan toimiks, kasutati käskude vormistamisel õppusel osalevate allüksuste ülemaid. Õppuse taktikalised elemendid olid: formeerimine, rännak (lisaks sattumine varitsusele), paiknemine, pealetung ja deformeerimine. Peale allüksuste oli väljas ka maakaitsepataljoni staabi vähendatud koosseis, et värskendada nende inimeste staabiprotse-duurioskusi. Maleva aastaõppusel oli seega kokku 232 osalejat. Lisaks kaitseliitlastele oli nende seas ka 30 Kuperjanovi Üksik-jalaväepataljoni luurerühma võitlejat.

Õppuse esmaseks eesmärgiks võin pidada soovi taastada suurõppuste

tava, millel on võimalus osaleda igal malevasel. Vaid nii saab tekkida tunne, et ta on vajalik maleva tegevuses, olenemata vanusest ja tervislikust seisundist. Kaitseliit on alati püüdnud ära kasutada oma liikmete erinevaid tsiviil- ja militaaroskusi ning saavutada koostöös sünergia eesmärgi täitmiseks.

Teiseks eesmärgiks oli soov kujundada suurõppustele mobiilsem ja uuem vorm, kontsentreerides hulgaliselt tegevust piiratud aja sisse. Õppus algas reede õhtul ja lõppes laupäeval, jättes osalejatele pühapäeva vabaks. Väga oluline eesmärk oli saada selgust allüksuste hetkevõimekustest. Maleval oli vaja saada ülevaade aktiivsest koosseisust, mida kirjeldada maleva struktuuri reorganiseerimisel vastavalt kaitseväge juhataja püstitatud ülesandele, sh kui palju on alles eelneval perioodil moodustatud allüksustest (eelkõige sellistest, mis läbinud reservõppekogunemise) ja kui suur on Kaitseliidu Tartu maleva võimekus territoriaalallüksuste (taas)loomisel.

Pärast õppust ongi meil olemas andmed, mis võimaldavad analüüsida üksuste taktikalisi võimekusi.

KRIITILINE ENESEHINNANG

Juba allohvitseriks õppides sisendati kõigile, et kui midagi juhtub väljaõppeprotsessis, suuna pilk eelkõige endasse ja vaata, kas viga polnud mitte sinus. Tulebki mõõnda, et maleva instruktorkonna ja õppuse staabi eksimused olid järgnevad: esiteks polnud õppuse ettevalmistamiseks planeeritud aeg piisav.

Vabatahtlike kaasamisel tuleb arvestada pikema ajaga kui kolm nädalat. Käskude vormistamisel on vaja rohkem kaasata vabatahtlike pealikuid ja juhenda neid tegevuste sünkroniseerimisel. Teiseks, formeerimisel ja deformeerimisel annab tunda eelneva väljaõppe vajakajäämine ning vähene täiendõpe. Paariaastane paus formeerimisüksuste kasutamisel on viinud stagnatsioonini. Tehnilised nüansid on ununenud ja see hakkab varjutama teostuse üldpilt.

Oluline eesmärk oli saada selgust allüksuste hetkevõimekusest.

“Hundilõks” oli lahinguristseks Kaitseliidu Koolis kompaniülema kursused lõpetanud lipnik Margus Klaisile, kes selgitab pildil allüksuste ülematele oma lahinguideed.

Suurem ja sügavam probleem, võib öelda, et kogu Kaitseliidu murelaps on reaalloogistika tagamine ja lahingutoetusteenistuse (LTT) piiratud võimekus. Eelkõige on see seotud vahendite ja laopindade puudusega. Kuid ettevalmistavas faasis saaks täpse planeerimise ja instruktorite otsustava sekkumisega siiski üsna palju ära teha.

Omaette probleemiks muutub ka väljastpoolt malevat kaasatud üksuste kasutamine õppusel. Paraku ei

peetud esialgsetest kokkulepetest tegevuse koordineerimisel kinni ja see rikkus ajakava. Jätkuvalt on muureks vaatlejate ja hindajate kaasamine ning nende kompetentsus ja käitumisreeglitest kinnipidamine. Õppusel, kus on üle 200 osaleja, on hindajatel vajalik väga täpne lahingutegevuse reeglite (*rules of engagement* = ROE) olemasolu ja nendest kinni pidamine. Samuti on vaja eraldi "mängujuhti".

Analüüsid oma eksimusi ja lähtudes tagasisidest saab anda hinnangu ka allüksuste tegevusele. Esiteks ei suutnud allüksuste ülemad hoida kinni kehtestatud ajakavast ja õppuse raamidest. Kui õppuse plaan poleks olnud paindlik, oleks ajagraafiku rikkumine toonud kaasa teostuse nurjumise. Ka varem kasutamiseks kokkulepitud maaaladest mittekinnipidamine tõi kaasa ühe vahejuhtumi, mis võinuks olemata olla.

Õppusel tuli ilmsiks, et allüksuste ülemad ei suuda tegelikult korrektselt täita ka lihtsamaid LTT nõudeid (toitlustamine, moona järelvedu jne). Ning mis veel halvem, oldi lohakad isegi tegevuse ühtsustatud toimingute (*Standard Operating Procedure* = SOP) täitmisel. Laagrirutiini kehtestamine lonkas, ei hoitud kinni valguse ja hääle kasutamise piirangutest, koostöö allüksuste (jaod) vahel oli puudulik, info liikumine häiritud, tunnussõnade vahetumisel ei edastatud neid kõigile ja täheldati ka side-eeskirja rikkumisi. Ning mis eriti oluline järeldus: õppus näitas, et autojuhtide pädevus on kiire kaduma, kui pole

harjutatud kolonni- ja maastikusõitu.

MEELDIVAD ÜLLATUSED

Meeldiva poole pealt üllatas esiteks suur osalus. Arvestades vahepealse aja suhtelist vaikelu on 232 osalejat suhteliselt vähese etteteatamisega hea tulemus. Teiseks rohke tegevus

õppustel. Taktikaliste elementide rohkus tingis ka tiheda ajagraafiku ja selle täitmine tagas allüksuste suure hõivatuse ülesannete täitmisel. Mingit järjekordset kaitsevaelist molutamist ehk rahvakeeli KVMi polnud. Kolmandaks, hoolimata tehnilise soorituse rabadusest, järgiti ülema lahinguideed ja taktikalised elemendid sooritati hästi.

Neljandaks jäi silma allüksuste ülemate ja võitlejate väga kõrge motivatsioon erinevate, sh ka rutiinsete ülesannete täitmisel. Ning viiendaks said erinevad jõustruktuurid koostöökogemuse. Kohaliku politsei kaasamine tagas liiklusohutuse rännakul. Kaitsevæ Ühendatud Õppeasutused toetasid õppust oma autodega.

JÄRELDUSED JA KOKKUVÕTTE

Vajalik on allüksuste taseme ühtlustamine. Seega tuleb järgmine kompaniiõppus keskendada eelkõige rühma tasemele ja suunata jõupingutused tegevuse ühtsustatud toimingute täitmisele. Ilmselgelt on mõttekas jätkata 24-tunniste õppustega. Rohke tegevus versus täpne ajakava on ennast õigustanud. Eelkõige meeldis osalejatele õppuse ajaline planeering: õppus algas reedel ja lõppes laupäeval. Pühapäev jäi osalejatele puhkuseks.

Saime kogemuse, et järgnevate väljaõppeürituste läbiviimisel tuleb loogiline toetus täpsemalt planeerida ja teostada. Samuti sai selgeks, et enne suurõppuse algust on vajalik vähemalt kahekuuline ajavaru planeerimiseks ning allüksuste (jao- ja rühma-)ülemate taseme ühtlusta-

miseks. Tuleb arvestada ka reservohvitseride erinevat taset.

Planeerimisfaasis tuleb veelgi enam rõhuda maastikuluure tähtsusele ja seda mitmeti korrata. Enne tegevuse algust peavad kõik jaoülemad tutvuma maastikuga, samuti peavad kõik tutvuma õppuse käskudes sätestatud piirangute ja "mängureeglitega". Vajalik on erialaõpete täiendkoolitus enne õppust, samuti kuulipilduja- ja tankitõrjemeeskondade koostöö ning ohutustehnika ülekordamine.

Õppus näitas ilmekalt ka teabeohvitseri ja tsiviil-militaarkoostöö (*civil-military cooperation* = CIMIC) ettevalmistusega malevlase kaasamise vajalikkust. Ajakirjanikega oskab korrektselt suhelda eelkõige ajakirjanik. CIMIC-ohvitser tagab vajadusel kokkulepped ning võimaldab õppusestaabil segamatult jälgida planeeritud ajaplaani ja tegevust.

Kaitseliidu Tartu maleva suurõppusele julgen anda positiivne hinnangu. Õppusele esitatud tingimused ja kirjeldatud eesmärgid olid suuremad, kui seda oleks lubanud all-

üksuste esialgne hinnang. Õppuse kõik eesmärgid said täidetud, ning mis kõige tähtsam, maleval on nüüd alus anda hinnang oma üksuste võimekusele. Tartu malevas on jätakuvalt olemas motiveeritud ja hea väljaõppebaasiga lahingukompanii ning staabikompanii. Ka on olemas hea alus üles ehitada territoriaalkaitse allüksused. Õppuse läbiviimine näitas kätte kitsaskohad ja selge suuna väljaõppe planeerimiseks.

Kinnitan, et on hea üle hulga aja näha suhteliselt suurt ja teovõimelist meestehulka. Kui ohvitseride täiendõppe läbiviimisel on juba hakatud harjuma virtuaalallüksuste ja kastide joonistamisega, siis otsene kontakt kompaniisuuruse allüksusega raputab sind korralikult läbi. Ning loomulikult on harukordne see tunne, kui sinu planeeritud ideed leiavad teiste teostatuna mõtestatud vormi ja see annab sulle veelgi suurema tahte teha midagi rohkemat kui seni. **KK!**

Eve Täht – noore hingega noortejuht

Tekst: MARI-ANNE LEHT, Võrumaa malev

Kaitseliidu Võrumaa maleva instruktor-noortejuht Eve Täht ütleb, et noortega sobivad töötama sõbralikud, arusaajad, ausad, teotahtelised, usaldusväärsed, noorte soovidega arvestavad ja hinnelt noored naised-mehed.

IKKA KOOS LASTEGA

“Oleme tükk aega laulnud, teeme vahelduseks ühe liikumismängu,” pakub Võru maleva instruktor-noortejuht Eve Täht laagris olevatele maakonna koolilastele. Koos lastega mängides paistab ta nendega samealine, kuigi on teinud üle 40 ringi ümber päikese.

Laste sõnul on lahe, kui juhendaja kõike nendega koos teeb. Tüdrukud näitavad käsivarrel olevat sõbrapaela. Eve õpetas seda punuma, ta tegi sedagi meiega koos, lausuvad nad. “Mängin ja teen kõiki asju koos lastega, sest see on mu loomuses,” tunnistab ligi kaheksa aastat Kaitseliidu Võrumaa malevas noori juhendanud Eve Täht.

Aadu Rästa on olnud ligi kahekümnes tema korraldatud laagris. “Eve manitseb üleannetuid vahel küll kõvema häälega, kuid on ta abivalmis ja arvestab kõigi lastega.” Aadul on meeles, kui ta ei saanud laagri lõppedes millegagi Võrust 20 km kaugusele koju. “Eve viis mu oma pisut streikiva autoga maale,” ütleb ta.

Meedikust kaitseliitlane Hille Vaht ütleb, et kui Eve palub teda lastele esmaabist rääkima, on raske keelduda, sest ta hindab kutsuja entusiasmi. “Ta leiab kiiresti lastega ühise keele, sest omab imetabast võimet panna nad tetutsema nii, nagu nad oleksid nad ise sed teha tahtnud. Kui aga keegi veidikesekski tagaplaanile jääb, kaasab Eve temagi tegevusse,” räägib paljudes laagrites osalenud Vaht.

Tartu Pedagoogilisest Koolist algklassiõpetaja diplomi saanud Eve

Täht ütleb keerutamata, et talle meeldib lastega tegelda, sest nad annavad energiat, pidurdavad vananemist ja oskavad olla tänulikud. Samas tunnistab ta, et mõned tänased väärtushinnangud teevad teda murelikuks, eelkõige raha jumaldamine. Tihti maksavad vanemad rahaga kinni selle, et neil napib aega lastega tegelda.

Maleva staabitöötajatel on meeles, kuidas Eve näitas suvel kõigile Ameerikast saadetud kaarti. Lugu ise algas veidi varem, siis, kui peastaap palus esitada ühe tubli lapse ringkonnast Ameerikas korraldatavasse skautide ja gaidide laagrisse saatmiseks. Eve esitas Rõuge tüdruku Merle Piiskopi, kes põhikooli lõpuaastatel juhtis koolirühma. “Mul oli hea meel, et tulid Merlele seal kaugel meelde,” ei varja noortejuht rõõmu.

Tüdrukud näitavad käsivarrel olevat sõbrapaela. Eve õpetas seda punuma, ta tegi sedagi meiega koos, lausuvad nad.

Pärimisele, kuidas ta lahendab laste arusaamatused, lausub Eve pikemalt mõtlemata, et kuulab rahulikult mõlemad pooled ära ja seejärel pakub lepitust. Keerulisemate arusaamatuste puhul kutsub kohale spetsialisti.

Ühel lasteüritusel ei saanud Eve kuidagi plaadimängijaga hakkama. Askeldanud selle ees veidi aega, ütles ta, et ei saa aparaadiga sõbraks. Kui lapsed kuulevad, et juhendaja julgeb oma vigu tunnistada, julgevad seda ka nemad ja nii leiavad nad tekkinud kitsaskohale kiiremini abi.

“Hindan endasuguseid: konkreetseid ja otsekoheseid inimesi. Kui räägin lastele, et endast nõrgemaid tuleb alati aidata, sest see on kodutütarde ja noorkotkaste kohus ning on hea, kui aastakümnete pärast ka sind aidatakse, mõistavad nad, et nii tuleb teha,” kõneleb Täht. Siinkirjutaja on Võrumaa maleva staabis kuulnud, kuidas Eve Täht lühikesete ja tabavate küsimustega (“Olid

OTSEKOHESUS JA SÕNAPIDAMINE

juures või?”, “Kuulsid nende juttu pealt?”) tagarääkimised lõpetab.

Eve Täht tunnistab samas, et ei jäta halba meelde, sest negatiivse endas kandmine pärsib edasiminekut. Tema hääletoon muutub, kui küsin, kas miski teda ei ärritagi. “Ärritavad need, kes ei pea sõna ega teata, kui nad ei saa mõnele üritusele tulla,” tunnistab ta. Aasta lõpus korraldavad Võrumaa maleva noortejuhid tublimatele lastele teatrisesõidu. Malevas mäletatakse, et mõnelgi aastal on Eve väljasõidu eel sõna otseses mõttes rippunud telefoni otsas, et leida lapsi, kellel on võimalik viimasel hetkel loobunute asemel kaasa tulla.

EI SOBI PEREINIMESEKS

Laagritest naasmise järel heidab Eve reeglina kohe magama, olenemata sellest, kas kell näitab pärastlõunat või öhtut, ja võib alles hommikul ärgata. “Ükski pereisa ei kannataks sellise elustiiliga naist kuigi kaua enda kõrval,” naerab ta. Ta on ürituste tõttu palju kodunt ära. Novembrikuu ühel nädalal oli ta kodus vaid päeva, sest nädal algas Eestimaa teises otsas Kodutütarde keskjuhatuses koosolekuga, millele järgnesid kaks koolituspäeva, siis laagriettevalmistused ja reede öhtupoolikust laupäeva keskpäevani kestev laager. “Paisatab, et mulle on töö perest olulisem,” tunnistab Eve Täht.

Kuid see ei tähenda, et tal sõpru ja tuttavaid ei ole. Isiklike probleeme ei ruttu ta kuigi paljudega jagama. Teisalt ei kujuta ta ette elu usaldusväärse sõbrata. “Ma ei taha halba endasse jätta. Eelistan murede unustamist või jagamist kauase sõbranna Alega,” ütleb Eve, keda seob Võrumaal Varstus elava koolijuhist pereema Ale Sprengiga enam kui 20 aastat kestev sõprus. Nad võivad helistada teineteisele ükskõik millal, kas või öösel.

NOORTEJUHIKS KUULUTUSE PEALE

Kuigi Eve Täht töötas nõukogude aja lõpul kolm aastat pioneerijuhina,

Eve Täht (vasakul) tundub tänu särtsakusele noorte seltsis nendega ühehealine.

tuli tal elukohavahetuse tõttu lastega töötamises pikk vahe. See oli Eve Tähele üheksas tööaasta Võru bensijaja operaatorina, kui ta märkas maakonnalehes kuulutust, et kohalik Kaitseliidu malev vajab noortejuhtinstructorit. Pikemalt mõtlemata läks ta väljakuulutatud päeval staapi. Sünnilinnas Valgas eelkäijajalt Eldi

Laugult esimestel pioneerijuhiaas-tatel saadud teadmised ja lastega töötamise kogemused, pedagoogiline haridus ja soov noortega tegelda andsid mulle julguse minna kandideerima,” meenutab ta 2000. aasta veebruari, kui astus esimest korda Kaitseliidu maleva staabi uksest sisse.

Toona Eve kasuks otsustanud ei ole valikut kahetsenud. Võrumaa malevas tegeldakse noortega aktiivselt. Kui Kaitseliidu ülem kolonelleitnant Raivo Lumiste tegi mullu oma esimese visiidi Võrumaale, tunnustas temagi Võru noortejuhtide tublit tööd. Sama meelt on ka Kodutütarde peavanem pidav Angelika Naris: “Eve Täht on üks paremaid noortejuhte.”

Eve on noorte kaasamise nimel käinud läbi kõik maakoolid. Lõppeval aastal on maakonnaorganisatsioon üle 800 8–17-aastase noore. Eve Täht oletab, et tema töötamise ajal on seal oma aega sisustanud üle 4000. “Ülekaalus on maalapsed, sest neil on vaba aja veetmise võimalusi vähem kui linnalastel,” täpsustab ta.

Tubli noortejuht soovib, et malev saaks juurde ühe palgalise noorteinstruktori koha. Võrumaa malevas on üle 300 kaitseliitlase, keda juhendab kolm instruktorit, enam kui 800 noorega tegeleb aga vaid kaks instruktorit. “Noored vajavad eriharidusega militaarinstruktorit, sest kasvatame ju tulevase kaitseliitlasi,” ütleb ta **KK!**

Sügisvaheaeg telklaagris Võru linnas

Tekst: HELI MAASLIEB,
Noorte Kotkaste ja Kodutütarde Võrusoo rühma juht

Sügisel koolivaheajal korraldasid Võrumaa maleva Võrusoo ja Kreutzwaldi rühma noorkotkad ja kodutütred sügislaagri ööbimisega köetavates telkides. Laagripaigaks oli Kaitseliidu Võrumaa maleva staabi hoov. Esimesel päeval käidi orienteerumas Kubja metsas. Juhendaja Toomas Piirman ütles, et enne, kui orienteerumise selgeks saad, tuleb metsa eksida. Aga seda järele ei proovitud. Öhtueine eel sai igaüks kateloki ja paki kuivsuppi ning kaitseliitlase Toivo Lõhmuse juhendamisel valmisid eined.

Tutvustati militaartechnikat ja tehti riviõppust, korrati sõlmi ja esmaabi. Kõike õpitut pidid lapsed rakendama järgmisel päeval matkamängul. Öhtul tulid külla Tallinna noorkotkad. Koos kuulati kaitseliitlasest ja

himeest Toomas Kauni ja sõbrustati tema taksikoera Brendaga.

Uus päev tõi kaasa vihma ja matkamängu. Kontrollpunktides olivad ülesanded tuli lahendada koos

paarilisega. Keegi ei katkestanud ja vihma trotsides jõuti tagasi laagrisse, kus ootas soe supp. Kahe päeva jooksul jäädvustas kõik objektiivile ette jäänud põnevad hetked noorkotkas Priidik Pung. **KK!**

Sõlmi õpetasid laagrilistele Võrusoo rühma vanemad noorkotkad Ainar Sadonski, Ardo Kuus ja Rauno Kaiv.

Lauri Pääslase mälestusmatk – kas uus traditsioon?

Tekst: MIKK TARRASTE,
Noorte Kotkaste Tallinna maleva Mere
rühma pealik

Selle aasta Lauri Pääslase mälestusmatk on ajalooks saanud. 12.–14. oktoobrini matkasid marsruudil Kehra-Palmaspõhja-Pikaveski-Kiruoja-Vetla-Kautla memoriaal Tallinna maleva mitme rühma noorkotkad. Agakõigepealt pisut selle traditsioonilise ürituse kujunemisloost.

Kõik hakkas peale 2004. aasta alguses, kui tollane Kaitseliidu noorteinstruktor Lauri Pääslane korraldas äsja formeeritud Mere rühmale, kuhu kuulus ka siinkirjutaja, matka, mis kulges Kehra ja Kautla vahelisel alal Vooselt Kehrasse. Teel õpiti orienteeruma, oja ületama, jaotelki püstitama, lõket tegema jpm. Ööbimised olid Vetlas ja Palmaspõhjal.

LEGENDAARSE NOORTEINSTRUKTORI MÄLESTUS

Eelmisel aastal lahkus kahjuks meie hulgast noorteinstruktor Lauri Pääslane – mees, kes oleks pidanud olema igavene. Tal oli omapärane võime sööbida inimeste mällu. Teda teati igal pool, temast räägiti igal pool. Paljude, ka siinkirjutaja silmis oli ta suur juht, tark inime- ne, omapäraselt kirju minevikuga ääretult isamaaline mees, paljudele isa eeskuju. Ta armastas üle kõige metsa ja met- sas käimist. Kõik tema korraldatud laagrid olid seotud metsa, tihti ka rabadega.

Pärast Lauri Pääslase lahkumist oli kindel, et tema mälestus tuleb kuidagi jäädvustada. Nii sündiski mõte hakata korraldama mälestusmatka. Matkarajaks valisime oma esimese

matka marsruudi. Eelmise aasta lõ- pul kutsusin kokku sellesama kuna- gise noorkotkaste rühma ja me käi- sime selle tee läbi täpselt nii, nagu kunagi koos koos Lauriga. Et see oli kustumatu elamus, otsustasin tava jätkata.

Tänavuse matka ettevalmistust alustasin eelmise rännaku info lä- bitöötamisest ja teekonna valikust. Selgeks sai, et sel aastal tuleb rada ümber pöörata ja pikemaks veni- tada. Et käes oli suur sügis, pidin arvestama ka päikeseloojangute ja -tõusudega. Otsustasin, et retk saab alguse Kehrast, kust marsitakse rivi- sammul Palmaspõhjale ja sealt Vet- la kaudu Kautla memoriaalini.

PLAANID JA ETTEVALMISTUSED

Et matkalised pidid kohale jõud- ma pimedas, tekkis idee kasutada eelgruupi, mis püstitaks telklaag- ri enne matkajate saabumist. Eel- grupi panin kokku endistest Lauri

Sügisene matk ei ole naljaasi. See sunnib endast kõike välja panema nii pisemal kui ka suuremal, arendab rühma- vaimu ja rahuldab seiklusvajadust.

rühma noorkotkastest, praegustest kaitseliitlastest. Järgnes kogu matkaraja läbitöötamine ja maastiku kompamine kaardil. Otsustasin, et eelgrupi kasutamine peab jätkuma ka järgmistel kordadel. Vaja oli ehitada sild üle Kiruoja ja püstitada teise päeva õhtuks telklaager Käpa järve äärde. Ette oli nähtud raadioside eelgrupi, minu ja transpordijuhhi vahel.

Plaanid minutilise täpsusega paberile pandud, pöördusin noorteinstruktor Maritana Kala poole, kes ideed toetas. Tema nõuan- del tegime plaani mõned olulised parandused. Ta muretses ka kogu varustuse ja koostas menüü. Järgnes rühmapealike teavitamine matkast ja üleskutse, et kõik noored on oodatud rännakule. Registreerus 29 noort ja kümme juhti, neist kuus juhti kuulus eelgruppi.

Paar päeva enne starti kutsusin kokku matkal osalevate juhtide koosoleku ja me mängisime kogu tegevuse läbi. Juhtide koostöö laabus hästi. Võtsin ühendust ka Martin Kuivallikuga, kelle maadel lootsime ööbida. Lauri vana sõbra ja aktiivse kaitseliitlasena oli ta kohe nõus ning pakkus igakülset abi.

VIHMASAJUS RAJALE

Stardipäeva hommikul kallas vihma ojadena. Eelgrupp koos minuga kogunes tagalas, laadisime asjad autosse ja startisime Palmaspõhja suunas. Ootasime ärevalt "rinde- teateid" Balti jaamast. Lõpuks tuli kõne: "Kohal 17 noort." Juhtidega kokku oli meid 25.

Alguses olin nõrduinud. Nii vähe matkajaid! Pärast tuju siiski paranes. Alustasime eelgrupiga telklaagri püstitamist Palmaspõhjal. Vaja oli panna üles kolm jaotelki, latriin jne. Kohe tuli telke ka kütma hakata, et need matkajate saabudes soojad oleksid. Meie suur abiline Martin Kuivallik tõi kuuma vett tee valmistamiseks, organiseeris hulgaliselt lõkkematerjali ja seadis laagrisse üles akutoitel valgustuse.

Enne rongi saabumist sõidutati mind Kehrasse, kus pidin matkalistele selgitama ohutust ja rääkima üldistest plaanidest. See sujus hästi ja noored alustasid teekonda Palmaspõhja poole. Mina aga sõitsin kibekähku tagasi laagriplatsile ettevalmistustöid jätkama. Suures pimedas jõudsid lapsed kohale, väsinud ja nõrkenud. Pakkusime

neile sooja teed ja süüa. Järgnes matka tutvustus, mille viis läbi Martin. Ta rääkis Laurist, tema minevikust ja tema tegemistest. Järgnes telkidesse minek ja öörahu.

TEINE PÄEV JA ESIMENE "LANGENU"

Järgmisel päeval viis transpordijuht eelgrupi Kiruojale silda valmistama. Samal ajal startisime ka meie matkale. Olime käinud vaevalt paar kilomeetrit, kui oli esimene "langenu" – ühe kümneaastase poisi jõud ütles üles. Kutsusin raadio teel transpordijuhhi ja laps viidi koju vanemate juurde. Olgu mainitud, et transpordijuht Sten Pertel pidi üle elama tõsiseid katsumusi: viies väikemeest koju, pidi ta ka puid juurde tooma ning mahutama kogu kraami autosse ja väiksesse järeelhaagis- sesse.

Ülejäänud teekond möödus rahulikult ja lõunaks jõudsimel Vetlasse, kus sõime ja tegime startidiplaane. Oli ette nähtud, et eelgrupp viiakse laagri- platsile laagrit rajama ja kaks juhti jäävad lastega matkama. Otsustasin ühineda eelgrupiga, et vaadata üle Martini soovitatud uus laagripaik (algselt pidime ööbima Käpa järve ääres, kuid tuli välja, et seal on tõsine soo, mida polnud kaardile kantud). Sidepidamises jäime lootma ICOMi autojaamale ja see õigustas end täielikult.

Laagripaika jõudnud, hakkasime telke püstitama. Saime vaevalt laagri püsti, kui juba saabusid matkajad. Andsin juhtimise üle ja otsustasin transpordijuhhiga vähe-

ke nõu pidada. Samal ajal panid noored üles kaks jaotelki ja hakkasid metsast kuivi puud tassima. Nad kandsid need suureks lõkkeks. Kaks poissi kaevasid latriini. Kasutades tehnilist piiritust, saime lõpuks ka lõkke "käima". Pärast seda mängisime lipumängu ja kes tahtis, jäi lõkke äärde juttu puhuma. Kell 23 sättisime end magama.

EI SAA ÜLE... KRAAVIDEST

Hommikul oli äratus kavandatud hilisemaks, sest oli matka viimane päev ja käia kõigest 5 km. See oli saatuslik viga. Eeltöö käigus olin otsustanud juhtida noored Kautla juures üle oja mööda kopratammi. Tammi teadsin olevat puutumatu, sest kevadel sai seda kasutatud ühel teisel üritusel kontrollpunktina. Tammi juurest pidanuks me poole tunniga jõudma Kautla memoriaalini. Aga algasid hoopis retke suurimad katsumused.

Sest tammi polnud. Õigemini: tammi juurde ei saanud. Usinad maaparandajad olid ühest kraavist kaks teinud ja need kolme meetri laiusteks kaevanud. Hakkasime nuputama, kuidas ojast üle minna. Ja üle me läksime, ainult paaril lapsel said jalad märjaks. Tänapäev

Tammi juurest pidanuks me poole tunniga jõudma Kautla memoriaalini. Aga algasid hoopis retke suurimad katsumused. Tammi polnud. Õigemini: tammi juurde ei saanud.

Rinaldo Vahtelit, kes pea üksinda korraldas kogu ojaületuse.

Memoriaali juurde jõudsimel

poole tunni hilinemisega. Buss oli juba ees. Käskisin asjad bussi panna ja rivistasime lapsed üles ning marssisime memoriaali ette. Pidasin väikese kõne, panin pärja ja tegime minutilise mälestusseisaku. Lapsed läksid bussi ja nendele oli üritus läbi.

Meil aga tuleb hakata planeerima uut mälestusmatka. Täna kõiki juhte, kes loobusid vabast nädalavahetusest ja otsustasid selle veeta märjas metsas. Täna ka kõiki noori, kes otsustasid tulla halvast ilmast hoolimata matkale ja veeta nädalavahetus looduse rüpes. **KK!**

MÄNGUNURK

Tähelepanu keskendamise keerulistes tingimustes ehk samaaegselt tegutsemisega on oluline oskus igale kaitseliitlasele. Seekordne mäng aitab treenida tähelepanuvõimet ning sunnib kiirelt reageerima ja mõtlema samal ajal, kui käed-jalad on tööd-tegemist täis. Ka on selle mängu abil võimalik õppida uute kaaslaste nimesid.

PANE TÄHELE!

Ettevalmistus: Mängijad seisavad ringis külg külje kõrval nägu sissepoole.

Mängu käik: Kõigepealt tuleb liikuma panna rütm. Selleks teevad kõik koos (soovitavalt mängujuhi dikteerimisel) kõigepealt kätega plaksu, seejärel kohe põlvedel patsu ja siis sõrmenipsu parema ja kohe ka sõrmenipsu vasaku käega. Kõike seda tuleb teha järjest ja kõik mängijad sooritavad neid liigutusi korraga. Seega siis üheaegne käeplaks, põlvepats, parema käe sõrmenips ja vasaku käe sõrmenips.

Kui rütm on selge, lisame tähelepanu.

Mängujuht, kelle nimi on mängult Mari, ütleb samal ajal, kui ta teeb parema käega sõrmenipsu: "Tere, Mari!" Kiirelt peab ta mõttes valima ka uue mängija, kelle poole pöörduda. Olgu selleks näiteks mängija Jüri. Seejärel teeb ta kohe (hoides rütmi) vasaku käega sõrmenipsu ja ütleb: "Tere, Jüri!". Jüri peab nüüd kiirelt reageerima ja kohe, kui on tehtud käeplaks ja põlvepats ning tulnud uuesti parema käega sõrmenipsu tegemise kord, sellega samal ajal ütleva: "Tere, Mari!" Ning kohe vasaku käega nipsu tehes teretama järgmist vabalt valitud mängijat, näiteks Peetrit. Peetril on nüüd käeplaksu ja põlvepatsu ajal aega end koguda. Ent sel ajal, kui ta teeb juba parema käega nipsu, peab ta teretama ka Jürit. Ning olles juba valinud uue ringis oleva mängija, näiteks Kati, teretab teda samal ajal, kui teeb vasaku käega nipsu. Jne.

Oluline on hoida kogu aeg ühtlast plaksutamise, patsutamise ja nipsutamise rütmi. Kui kuulete oma nime, tuleb käsi kokku lüües ja põlvedele patsutades juba ruttu mõelda uue mängija peale ning samal ajal, kui on vaja teha parema käega nipsu, teid teretanud inimest vastu teretada ja vasaku käega nipsutades uuele mängijale tere saata. Esialgu läheb kõik sassi, kuid harjutamine teeb meistriks ja tähelepanelikuks ning osavaks.

Lõbusat mängimist! **KK!**

VIKTORIIN: VIIS KÜSIMUST

1. Pildil on üks 19. sajandi eesti rahvusliku ärkamisaja tegelane. Ta sündis 1841. aastal Tartumaal ja suri 1924. aastal Viljandis. Pärast Tartu Õpetajate Seminari lõpetamist töötas algul koduõpetajana Lätimaal, seejärel kuni 1895. aastani Viljandi poeglaste elementaarkoolis, kus sai peagi koolijuhatajaks. Tagandati sellest ametist venestusajal riigikeele oskamatusel pärast. Pärast seda tegeles ta vaba literaadina peamiselt pseudomütoloogiliste uurimuste ja luuletuste kirjutamisega. Viimast tegi ta tihti Villi Andi nime all. Üldtuntud on tema sõnad lauludele "Kui Kungla rahvas kuldseal a'al" ja "Teele, teele, kurekesed". Kes oli see mees?

2. Peagi pärast Talvesõja algust ja Nõukogude vägede Soome tungimist, 1. detsembril 1939 moodustati vallutatud maa-alal ka Soome Demokraatlik Vabariik (*Suomen Kansanvaltainen Tasavalta*) ja selle nõukogudemeelne nukuvalitsus eesotsas Otto Ville Kuusineniga. Seda valitsust hakati nimetama ühe kohanime järgi (pildil on sealne aastatel 1990–1908 rajatud kirik, mis pärast enam kui sajandit kino Pobedana on 1998. aasta jõuludest taas ingeri luteri koguduse kasutada), millega on ta ka ajalukku läinud. Kuidas nimeti Kuusineni nukuvalitsust?

3. Pildil on üks neljast eestlastest, kes sai Teise maailmasõja ajal Rüütliristi. Pildil olev isik sündis 1913. aastal Kärknas. Ta vend langes Vabadussõjas. Küsitav ise lõpetas 1934. aastal Tartu Poeglaste Gümnaasiumi elektrotehnika haru. Teises maailmasõjas sõdis ta nii Nõukogude Liidu kui ka Saksamaa poolel. Põgenes 1941. aasta suvel Punaarmee. Teise maailmasõja lõpus oli ta 20. Eesti Relvagenaderide SS-diviisi 45. rügemendi ülem. Suri Tšehhimaal kas 9. või 10. mail 1945. Tõenäolised poosid tšehhi partisanid ta omakohtu otsusel üles. Kellest on jutt?

4. Eesti rahvakalendis on see detsembrikuu lõpu kiriklik tähtpäev päev osa jõuludest. Sel päeval tööd ei tehtud, eriti olid keelatud kestrustööd. Kiriklikus kalendis kuulub see päev õnnetute hulka – sel päeval sündinud lastel polevat õnne. Sellele uskumusele on põhjust andnud üks kuningas Herodes (kelle saabumist Jeruusalemma 36. aastal eKr on kujutatud kõrvaloleval Jean Fouquet' 1470. aastate esimesest poolst pärineval miniatuuril) käsk meie ajaarvamise algusest. Mis päevast on jutt ja kuidas on sellega seotud kuningas Herodes?

5. Vaatamata oma lühikesele elule (eluaastad 1889–1918) on pildil koos abikaasa Marie Oberstiga olev mees jätnud kustumatu jälje Eesti poliitika ajalukku. Ta kuulus Eestimaa Päästekomiteesse, mis valmistas ette Eesti iseseisvuse. Saksa okupatsiooni alguses 1918. aastal lahkus ta Soome, lootes asuda korraldama Eesti Vabariigi välisdelegatsiooni tööd, ent jäi segastel asjaoludel kaduma. Kõige tuntuma versiooni järgi langes ta Suursaarel sakslaste kätte vangi ja hukati Helsingis. Jaan Kross on kirjutanud tema elukäigu ainetel romaani "Tabamatus". Kellest on jutt?

KÜSIMUSED KOOSTAS ÜLIÕPILASTE MÄLUMÄNGU KLUBI

VASTUSED

1. Friedrich Kuhbars. 2. Terjioe valitsus (Terjoki (praegu Zelenogorsk), Peterburi kesk-linnast 50 km loodes asuv mereäärne linnake asub Karjala kannasel endises Soome Viiburi läänis, praeguses Lenigradi oblastis Venemaal). 3. Paul Matita. 4. Süüdatähtpäev (28. detsember; selle päevaga peetakse meele kuninga Herodese käsul hukatud lap- (51) S. Jüri Vilms.

						LAURI 1080	↓	Spetsialiteet	Kööginõu	Eesti Vabariik	Brasillia rahaühik	Mehe-nimi	Aja-kirjanik, eesn.
						Vana, kogenud sõdur	→						
						Alevik Järvam.-l	→						
						Korrata!	→			Magamiskoht Paikkond Tallinnas			
						Ajähik	→					TOLSTOI	
						Ühesugused tähed	→		Suusataja				
						Lõikheinaline Enda	→		↓			Erbium	
							→					Kõige rohkem	
<i>Ruma</i>	Linnapea	Alumiinium	Ajakirjanik	Ringmüüri-kindlus	Ah'i sõber	→		Küla Koeru vallas Aedvili	→				
	↓	↓	↓	↓	Pesupulbrimark			↓					Eesti kaitseväge juhataja
Rallisõitja, eesn.	→												
Filosoofide koolkond	→				Naise-nimi	→				Näitleja	→		
					Vääris-kivi	↓				Tänav läti k.			
<i>Ruma</i>		Välis-Eesti Päevad Spoor	→				Raderford	→		Ekstrakt	→		Lahingurivistu
		↓								Saksa kirjanik			↓
Söömispaik kõnek.	→				Surve	→						ETV saade	
					Sugulane							Naise-nimi	
<i>Ruma</i>	Eesti linn	→						NATO juht 1995-1999 Lennundustöötaja	→				
	↓							↓					
Vöörsonastik	→		Koeratõug	→					Kvantgeneraator	→			
			LUNDVER						↓				
<i>Ruma</i>		Terriitorium	→		Siiras	→					Värv saksa k.	→	
		Endine maadleja	↓		Mehe-nimi						Radoon		
Limited	→			Taotud ese	→					Internetikeskkond	→		
				Roodium									
Poliitik	→				Abivaimulik	→						Seleen	→
					Samoa pealinn	↓							
Lennukimark	→		Küla Valgjärve vallas	→									
			Muusik										
Linn Belgias	→			Rahvusvaheline leping	→								
				Paskal	↓								
Loom	→						Hapnik	→					
Lennuväekoondis	→												

RETSEPTID

RETSEPTE NAISKODUKAITSE PEOLAUA KATMISE KURSUSELT (ÕPETAJA ANU PARKONEN)

ÕUNA-PIPARMÜNDIJOOK (1 PORTSJON = 200 G)

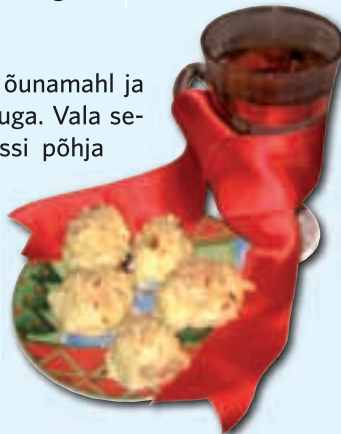
Koostisained	1 portsjon	10 portsjonit	100 portsjonit
Piparmünditee	50 g	500 g	5 l
Õunamahl	150 g	1,5 l	15 l
Suhkur	30 g	300 g	3 kg
Liköör Vana Tallinn	20 g	200 g	2 l

Valmistamine

Valmista kange piparmünditee. Kurna tee, lisa õunamahl ja kuumuta keemiseni. Vajadusel maitsesta suhkruga. Vala segamismõõ, serveerimismõõ, pokaali või glögitassi põhja Vana Tallinn või mõni muu ürdiliköör ning lisa soe tee ja mahla segu. Serveeri kuumalt näiteks veini asemel.

Näpunäited

Sobib suurepäraselt aastavahetuse ja vabariigi aastapäeva vastuvõtualaale. Jook on väga hea ka ilma alkoholita.

VALGE ŠOKOLAADI ja TOORJUUSTU TRÜHVLIID

Koostisained	1 portsjon	10 portsjonit	100 portsjonit
Toorjuust	20 g	200 g	2 kg
Valge šokolaad	45 g	450 g	4,5 kg
Metspähklid	10 g	100 g	1 kg

Valmistamine

Kaalu toorained. Sulata 1/3 valgest šokolaadist ja sega toasooja toorjuustuga. Kui mass on ühtlane, tõsta see pritsikotti ja pritsi küpsetuspaberile umbes 10-12-grammised kuhjakesed. Aseta need plaadiga külmikusse (vajadusel sügavkülmikusse). Sulata ülejäänud valge šokolaad ja kasta kuhjakesed ükshaaval šokolaadi. Puista üle röstitud ja hakitud metspähklitega. Lase trühvliitel hanguda ja serveeri.

KAITSE KODU! TOIMETUS SOOVITAB PÜHADELAUALE

POLGU PIPARKOOK

Pühadelauale võib küpsetada suure plaadipiparkoogi.

Koostisained (üks ahjuplaaditais)

- 1 kg piparkoogitainast
- 0,5 liitrit (soovitavalt hapukat) paksemat moosi
- 1 lahtiklopitud muna määrimiseks
- Kaunistamiseks piparkoogilasuri

Valmistamine

Jaga piparkoogitaigen kahte pisut ebavõrdsesse ossa. Puista lauale pisut jahu ja rulli sellel suurem osa taignast ahjupannist veidi suuremaks mitte väga õhukeks koogipõhjaks ja paiguta pannile. Määri põhjale moos. Nüüd rulli teine osa taignast samuti ristkülikuks ja kata piparkook sellega. Tõsta koogialuse servad selle peale, et moos vahel välja ei jookseks. Lase pisut kerkida, siis määri kook lahtiklopitud munaga ja küpseta nii, et piparkook on küps, kui pehme. Kaunista piparkoogilasuuriga. Pärast jahtumist lõik kook ristjoontega ristküliku- või diagonaaljoontega rombikujulisteks sobiva suurusega küpsisteks.

SUMMARY

STORY OF THE ESTONIAN ORDER OF THE CROSS OF LIBERTY

The Order of the Cross of Liberty is an Estonian military order founded on the 24th of February 1919. The order was divided into three divisions: the 1st division was given for military merits; the 2nd division was given for personal bravery in the combat and the 3rd division was given for civilian services. Each division was divided into three ranks. The first Crosses of Liberty were given in August 1919 and the last - in 1925. Delivery of Estonian Cross of Liberty was terminated by the law of the 19th of June 1925 of the Parliament of Estonia. 3224 orders were given in total. There was no order of the 2nd division of the 1st rank given to anybody because it could only have been given to a person who had already got orders of the 2nd division of 3rd and 2nd ranks. The Liberty Statue will be open on Harjumägi in Tallinn on the 28th of November 2008, at the 90th anniversary of the beginning of the Independence War. It has a shape of Estonian Cross of Liberty of the 2nd division of the 1st rank and it is created in order to stress heroic fights in 1918-1920. Pp. 9-10.

ABOUT CALIBERS OF PRECISION WEAPONS II

Heikki Kirotar, member of subunit Kalev of Tallinn unit of Kaitseliit, continues a review about the calibers of ammunition of precision weapons. This time he introduces calibers 7,62x51, 7,62x54R, 7,62x67, 8,6x70 and 12,7x99 up to the biggest caliber of a precision gun that is 20x102 mm, caliber of the precision gun NTW 20, produced by corporation Denel of the Republic of South Africa. It is possible to shoot with both cartridges of heavy machine guns of 14,5x114 mm and projectiles of 20 mm by this gun. As a bullet proof vest on the battlefield is rather a rule than exception, it is also important for the bullets of precision guns through how thick bullet proof vest they can be shot. Pp. 23-28.

UTRIA – LANDING AND REPLAY

Landing of Utria, one of the most important events of Estonian Independence War, took place on the 17-19th of January, 1919. Marines and 600 members of Finnish battalion of volunteers acting under the conduction of Captain Johan Pitka played an important role at the deliberation of Narva. In the framework of the 90th anniversary of Estonian Republic, a huge military spectacle will be organized by Erna Society, Ministry of Defense and Estonian War Museum in cooperation with Front Line, club of war history. The spectacle is based on historic events and it will take place on the 11th of January, 2008 in Meriküla.

Specialists of the Simulation Center of Estonian National Defense College will play the landing of Utria by the Joint Conflict and Tactical Simulation originating from USA. The replay of the simulation can be seen at the patrolling contest named after the landing of Utria. Until now the Simulation Center has performed simulation trainings. This is the first attempt of historical analysis. (See the inset.)

Grenader Kirjastus soovib kõigile Kaitse Kodu lugejatele rõõmsaid jõulupühi ja tegusat uut aastat!

Head jõuluringid leiad Grenader Kirjastuse raamatute hulgast

Koostaja Mart Laar
**SÕJAKIRJASAATJAD
SAKSA ARMEES II MAAILMASÕJAS**
Kõva köide
368 lk

Hoidmaks Teises maailmasõjas ära sõjaväe moraali kokkuvõrsemist, loodi Saksa armees eraldiseisvad ajakirjanikest koosnevad sõjakirjasaatjate üksused. Nende ülesandeks oli levitada uudiseid sõjas saavutatud triumfidest. Esimest korda rakendati sõjakirjasaatjaid 1936. aasta märtsis, mil Saksa väed hõivasisid vastupanu kohtamata Reinimaa demilitariseeritud tsooni. Sõjakirjasaatjate tehtud pildid aitasid levitada sõnumit Hitleri võidukusest üle kogu maailma. Saavutatud edust innustatuna astuti looma propagandakompaniisid. Otsus üksuste moodustamise kohta võeti vastu 1939. aasta mais.

Sõjakirjasaatjate tegevus ei piirunud üksnes kirjatööga. Tihti sattusid nad lahingutesse, said surma või haavata, sooritasid kangelastegusid.

Omad sõjakirjasaatjad tegutsesid ka Eesti idapataljonide ning hiljem piirikaitserügemente juures. Eestis avaldati sõjakirjasaatjate kirjutisi peamiselt Rindelehes, aga ka Eesti Sõnas, Virumaa Teatajas ning teistes kohalikes lehtedes.

Kogumikku on paigutatud ajakirjanduses avaldatud artiklid ja luuletused. Pildimaterjali hulgas on mitmeid haruldasi fotosid sõjakirjasaatjatest ning sõjakirjasaatjate joonistusi.

Hanno Ojalo
VARJUD MERES.
ALLVEESÕDA LÄÄNEMEREL 1914–1919 JA 1939–1945
Kõva köide
128 lk

Raamat annab lühiväljaõtte allveesõja sündmustest Läänemeres mõlemas maailmasõjas ja Vabadussõjas.

Võrreldes mastaapsete võitlustega maailmameres ja ookeanidel on sõjategevus Läänemeres alati tundunud rähklemisena tagahoovis ja üldiselt ei kipu ingliskeelsed teosed siinset seibimist märkamagi. Tingimused allveesõjaks Läänemeres olid ookeanidega võrreldes samuti rasked – madal vesi, miinid, madalikud, talvel jääkate.

Allveesõda puudutas otseselt ka Eestit ja eestlasi. Mõlemas maailmasõjas kasutati Eesti sadamaid, uputati Eesti laeva ja eestlasi oli nii allveelaevnikke kui ka allveelaevärünnakute ohvreid hulgas.

Teises maailmasõjas läkitasid allveelaevad Läänemere põhja üle saja laeva. Surmakülvaid allveelaeva endid uputati samuti sadakond.

Legendide ja müütide hulk, mis allveesõda Läänemeres ümbritseb, on suur ja põhiteene on selles Nõukogude propagandal, mis lõi valelikku ilupilti Punalaevastiku allveelaevade vägitegudest. „Varjud meres“ eesmärgiks on anda lugejale tõesem pilt möödunud sajandil Läänemeres vetes toimunud.

Aja lood

„Aja lood“ on sari, mis koondab Eesti inimeste isiklikke mälestusi 20. sajandi esimesel poolel Eestis tabanud sõdadest, okupatsioonidest ning nende mõjudest. Meenutatakse näiteks sündmusi Eesti Poliitilises Politseis, koostööd riikide luurega, Venemaa vangilaagreid, võitlust punaväe ridades, 36. pataljonis, Eesti Leegioni 45. rügemendi 4. kompaniis ja Eesti Diviisi 45. rügemendis. Sarja senini ainuke naisautor Valve Mäesalu esitab avameelse pildi eesti naise elust Eesti Vabariigis, hilisematel sõja- ja nõukogude okupatsiooni aastatel ning taasiseseisvunud Eestis.

ILMUMAS:

Mart Laar

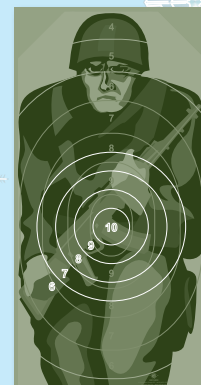
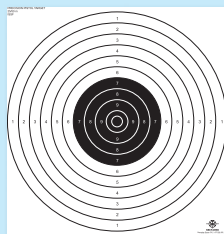
EESTI LEEGION: 20. Eesti Relva-SS Diviisi sõnas ja pildis

Mahukas pildialbum, mis annab ülevaate Eesti Leegioni tegevusest selle loomisest 1942. a kuni sõja lõpuni ning leegionäride saatusest peale sõda. Raamatut illustreerib hulk seni avaldamata ja haruldasi pilte.

www.military.ee

Militaarmärklehed Kaitseväele ja Kaitseleidule, IPSC ja ISSF märklehed sportlaskuritele, laskepäevikud, militaarraamatud, relvakapid.

KAITSEVÄE ÜHENDATUD ÕPPEASUTUSED

KUULUTAB VÄLJA KONKURSI

alljärgnevate
sõjalise auastmega õppejõudude
ametikohtade täitmiseks
alates 2008. aastast

adress:
Riia 12, 51013 Tartu
telefon:
717 6110
koduleht:
www.ksk.edu.ee
e-post:
ekv@ksk.edu.ee

KÕRGEMA SÕJAKOOLI PÕHIKURSUSE ÜLEM, LEKTOR

ametikoha auaste **major** (maavägi)
1 ametikoht

Sobival kandidaadil on
elukutseliste kaitseväelaste juhtimise kogemus,
ametikoha auastmele vastav haridus
ja sõjaväeline väljaõpe.

TAKTIKA LEKTOR

ametikoha auaste **major** 1 ametikoht

Sobival kandidaadil on
magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon,
mitmekülgne teenistuskogemus ja
ametikoha auastmele vastav
sõjaväeline väljaõpe.

SÕJAVÄEPEDAGOOGIKA LEKTOR

ametikoha auaste **kapten** 1 ametikoht

SÕJAVÄEPEDAGOOGIKA INSTRUKTOR

ametikoha auaste **staabiveebel** 1 ametikoht

Sobival kandidaadil on
pikaajaline ja mitmekülgne teenistuskogemus,
ametikoha auastmele vastav haridus
ja sõjaväeline väljaõpe.

TAKTIKA INSTRUKTOR

ametikoha auaste **staabiveebel** 1 ametikoht
ametikoha auaste **vanemveebel** 1 ametikoht

Teenistus õppejõu ametikohal kestab kuni viis aastat alates ametisse nimetamisest

Konkursil osalemiseks peavad kandidaadid
esitama järgmised dokumendid:

- kandideerimisavaldus KVÜÕA ülemale
- eluloo- ja teenistuskäigu kirjeldus
- kõrgharidust, magistri- või doktorikraadi
või vastavat kvalifikatsiooni tõendava
dokumendi koopia
- muud dokumendid
mida kandidaat oluliseks peab
(nt publikatsioonide nimekiri,
juhendatud ja/või retsenseeritud
tööde loend vms)

KVÜÕA pakub:

- NÜÜDISAEGSEID TÖÖTINGIMUSI
ja ARENGUVÕIMALUSI
- VÄLJAKUTSETEROHKEID
TEENISTUSÜLESANDEID
nii EESTIS kui VÄLJASPOOL
- ÕPPEJÕU STAATUSEST TULENEVAID
SOTSIAALSEID TAGATISI,
PALGASOODUSTUSI
- ELAMISPINDA

Dokumente saab KVÜÕA kantseleisse esitada kuni 15. veebruarini 2008. aastal

TÄPSEM TEAVE

valimiste kohta: kaitseministri 28. aprilli 2006. a määrus nr 14
teenistuse kohta KVÜÕA-s: telefon 717 6103